ਮਿਰਗਾਵਲੀ ਨੂੰ ਛੱਪਣਗੇ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਜੋਧ ਬਹੁਤਹੀਖੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ,ਮੇਰਾ ਕਿਲਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਮੇਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨਾਂ ਹੀਚਿਰ ਜੰਗ ਲੱਗਾ ਰਹੇ ਸਮਾਨ ਜੰਗ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਿਲੇ ਕੋਟਾਂ ਅੰਦਰ ਲੜਨਾ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਰਣ ਵਿਚ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਵਾਂਗੇ। ਐਥੋਂ ਪੰਜ ਛੀ ਕੋਹ ਨਥਾਣੇ ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਜਲ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਢਾਬ ਹੈ,ਜਿਸਨੂੰ ਰਮਾਣੇ ਜਟ ਕਾਲੂਨਾਥ ਦੀ ਗੰਗਾ ਆਖਦੇ ਹਨ,ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਓ। ਉਦੂੰ ਅੱਗੇ ਤਿੰਨਕੋਹ ਮਰਾਝ ਪਿੰਡ ਵੰਨੀ ਬੜੇ ਬੜੇ ਟਿੱਬੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕਿਲੇ ਮੋਰਚਾ ਬੰਦ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਓਥੇ ਡੇਰਾ ਚਲ ਕਰੋ। ਜੰਗ ਦਾ ਸਮਾਨ ਤੇ ਰਸਤ ਜਮਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਊ,ਏਸ ਢਾਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਦਸ ਦਸ ਕੋਹ ਪਾਣੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ, ਫੌਜ ਸ਼ਾਹੀ ਮਾਰ ਖਾਕੇ ਤਿਹਾਈ ਮਰਦੀ ਆਪੇ ਮੁੜ ਜਾਊ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹੋ ਗੁਰਮਤਾ ਠੀਕ ਜਾਣਕੇ ਫੌਜ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭੱਲਣ ਵੈਰਾੜ ਨੂੰ ਓਸੇ ਦਿਨ ਓਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਜਾ ਤੰਬੂ ਲਾਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਘੋੜੇ ਬਖਸ਼ੇ।ਦਾਰੂਸਿੱਕਾ ਰਾਇ ਜੋਧ ਨੇ ਬੇ ਮੁਵਾਹ ਦੇਕੇ ਹੋਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਹਨਤੀ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੁਹਾਰਸਿਖ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਹੋੜੂ ਭਗਤ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆਇਆ, ਨਜ਼ਰ ਭੇਟਾ ਦੇਕੇ ਬਹੋੜੂ ਦੀਅਰਦਾਸ

ਦੇਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਸ ਘੜੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਿਧੀਚੰਦ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਟਪਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਮਾਨੋਂ ਬਰਛੀ ਵੱਜੀ। ਹਾਇ! ਹਾਇ! ਫੜੋ ਫੜੋ ਪੁਕਾਰਨ ਲੱਗਾ। ਨਫ਼ਰ ਓਸੇ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੌੜੇ ਹਕੀਮ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਭੱਜ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੀੜ ਉਠੀ ਹੈ ਤਾਂ ਓਨ ਦਸਿਆ ਖੋਜੀ ਘੋੜਾ ਲੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੌੜੇ ਜੰਦਰੇ ਨਾ ਟੁੱਟੇ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਤਬੇਲੇ ਵਿੱਚ ਪਿੰਜਰੇ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਬਥੇਰਾ ਭੱਜੇ ਫਿਰ ਤੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਕਚੀਚੀਆਂ ਲਏ, ਗਾਲੀਆਂ ਦੇਵੇ ਕੀਹ ਤੁਸਾਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਾਰ ਵਗ ਗਈ ਚੋਰ ਨੂੰ ਫੜਦੇ ਨਹੀਂ। ਓੜਕ ਜੰਦਰੇ ਤੋੜਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ, ਮਸਾਲਾਂ ਲੈਕੇ ਖੋਜੀ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਫਿਰ ਆਏ ਕਿਤੇ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਾਬਲ ਦੇ ਸੂਬੇ ਲਲਾ ਬੇਗ ਤੇ ਉਸਦੇ ਭਾਈ ਕਮਰ-ਬੇਗ ਖਾਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਕਈਕੁ ਹੋਰ ਸਰਦਾਰ ਵੀਹ ਬਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਦੇਕੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਜਾਓ ਲੜੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੇ ਤਬੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰਵਾ ਲਈ ਓਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀਹ ਛੱਡਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਅਨਵਰ ਖਾਂ ਗਖੜ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇੱਕ ਕੱਖ ਭੀ ਨਹੀਂ ਖੜਦੇ। ਏਹ ਦੋਵੇਂ ਘੋੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਨਾਜ਼ਮ ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਖਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਛੀਨਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਤਬੇਲੇ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲੀਤੇ, ਓਸ ਦਾਵੇ ਪਰ ਆਪਣੀ ਚੀਜ਼ ਸਮਝਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੰਗਾ ਲੀਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਦੋ ਹੈਵਾਨਾਂ ਬਦਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ

ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਗਵਾਉਣੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ । ਭਾਵੇਂ ਉਨ ਇਹ ਗਲ ਚੰਗੀ ਆਖੀ, ਪਰ ਮੰਨੀ ਨਾ ਗਈ। ਹੁਣ ਫੌਜ ਆਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਈਸਫਜ਼ਈ, ਯੂਸਫ਼ਜ਼ਈ, ਦਾਊਦਜ਼ਈ, ਗਿਲਜ਼ਈ, ਅਬਦਾਲੀ, ਅਰਬੀ ਰੁਹੇਲੇ, ਤੁਰਕਮਾਨ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ, ਹਬਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਮੋਟੇ ੨ ਹੋਠ ਤੇ ਨੱਕ, ਕਾਲੇ ਰੰਗ, ਆਲੇ ਜਿਹੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਏਦੂੰ ਚੌਗਣੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਉਣ ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰ ਕੀਹ ਪਰਵਾਹ ਹੈ ? ਢਾਲਾਂ ਪਤਾਲਾਂ, ਗੋਲੀਆਂ ਸ਼ਕਰ ਪਾਰੇ, ਗੋਲੇ, ਲਡੂ, ਖਪਰੇ ਜਲੇਬ ਚੱਕਰ ਘੇਉਰ, ਤੇਗਾਂ ਲੰਮੀ ਮਿਠਾਈ, ਛੱਰਰੇ ਬੂੰਦੀ ਛਕਾਉਣੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਖ਼ੂਬ ਤਿਆਰ ਹਨ । ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਜੋਧ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ । ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਨਗਾਰਾ ਬਜਵਾ ਦਿਤਾ, ਸਭ ਸੂਰਬੀਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਲੱਗੇ ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਭੀ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਘਰ ਗਿਆ, ਫੌਜ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸੁਵਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ! ਕਿਤੇ ਡੋਰੋਂ ਨਾਂ ਸੰਗ ਜਾਣਾਂ; ਨਿਸ਼ੰਗ ਵਧਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਜਸ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਔਟੀਖਾਈ ਦੀ ਹੈ, ਏਹ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਰ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਯੁਕਤ ਹੈ ਤੇਰਾ ਇਕ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗਾ । ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਾਂਗੂੰ ਏਨ ਜੰਗ ਤਾਂ ਆਪੇ ਜਿੱਤ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਵਡਿਆਈ

ਹੈ ਜਿਸਤੋਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚਤੁਸਾਡਾਨਾਮਭੀਅਮਰ ਰਹੇਗਾ॥ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਬੋਲਿਆ ਭਾਗਵਾਨੇਂ!ਤੇਰਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣੇ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਭਰਮਭੇਦਡਰਆਦਿ ਕੋਈਨਹੀਂਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣ ਲੀਤਾਹੈਕਿਏਹਸਤਿਗੁਰੂਬੀਰਧੀਰ ਸਰਬੱਗਜ ਈਸ਼੍ਵਰ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਜੰਗ ਭੀ ਆਪੇ ਸੁਣ ਲਵੇਂਗੀ,ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਹੱਟਣਾ ਨਹੀਂਜਿਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰੇਰਨਗੇ, ਖੂਬ ਘਮਸਾਨ ਘੱਤਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾ-ੜਾਂਗੇ। ਇਸ ਭਾਂਤ ਬਾਤ ਚੀਤ ਕਰਦੇਹੋਏਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਜੋਧੇ ਨੂੰ ਜਲ ਦਾ ਘੜਾ, ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਪੁਤ੍ਰ ਲਈ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਿਉਲਾ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਕੇਸਜੇ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਗਿਆਅਤੇਖੱਬੇਪਾਸਿਓਂ ਗਧਾ ਬੋਲਿਆ॥ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਓਥੋਂ ਹੀ ਸਮਝਕੇ ਅਪਨੇ ਚਾਚੇ ਉਗ੍ਰਸੈਣ ਤੇ ਭਾਈ ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਜੀਨੂੰ ਆ ਮੱਥਾਟੇਕਿਆ ਤੇਫਤੇ ਦੀਆਂਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧ ਘੋੜੇ ਪਰ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਚਲ ਪਏ । ਫੌਜਾਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜੇ ਘੋੜੇ ਹਿਣਕੇ ਏਸੇਪ੍ਰਕਾਰ ਸਜ ਧਜ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਲਤੀਰੇ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਜਾ ਉਤਰੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕੇ ਛਕਾਏ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਿੱਥੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮੋਰਚੇ ਕਿਲੇ ਕੋਟ ਟਿੱਬੇ ਨਥਾਣੇ ਥੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ

ਮਰਾਝ ਵੈਨੀਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੇ, ਓਹ ਮਦਾਨ ਜੰਗ ਵਾਸਤੇ ਪਸਿੰਦ ਕਰਕੇ ਓਥੇ ਰਣਖੰਭ ਗਡਵਾ ਦਿੱਤਾ ॥

੪੯-ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ ਦਾ ਜੰਗ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਹੋਣਾ

ਜਦ ਏਹ ਖਬਰ ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਰਸਤ ਦੇ ਊਠ ਗੱਡੇ ਲੈਕੇ ਬੈਰਾੜ, ਗਿੱਲ, ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਾਨ, ਭੁਲਰ, ਮਾਹਲ ਸਰਾ; ਤੁਲਤ, ਰੰਧਾਵੇ, ਚਾਹਲ, ਸਿੱਧੂ, ਸੰਧੂ, ਬੜ੍ਹਾਇਚ, ਆਦਿਕ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪ ਚਲੇ ਆਏ। ਪੰਜ ਸੌ ਜੋਧ ਤੇ ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਦੋ ਢਾਈ ਸੌ ਮੋਹਨ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਤੇ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਪਜਾਦਾ ਡਰੌਲੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਭਾਈ ਕਲਜਾਣੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭਗਤਾ ਆਗਿਆ। ਏਸ ਤਰਾਂ ਯਥਾ ਜੋਗ ਭਾਈ, ਬਹਾਲੋ, ਭਗਤੂ, ਭੂੰਦੜਾ, ਭੋਮਾ, ਸਰਨਾ, ਪੰਜਾਬਾ ਆਦਿਕ ਮਸੰਦ ਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਲੈਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ,ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੁੱਕਾ ਗਿੱਲਾ ਬਾਲਨ ਬਹੁਤ ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਗੰਜ ਲਾਏ। ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਭੀ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਹੋ, ਘੱਲ ਮੋਘੇ, ਗਿੱਲਾਂ ਗਿਰਦੇ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਰਾਇ ਦੇ ਕੋਟ ਵਾਲੇ ਰਾਜਪੂਤਆਡਰੂ,ਹਲਵਾਰੇ ਦੇ ਰੰਘੜ, ਸ਼ਾਹੀਫੌਜ ਨਾਲ ਜੁਟ ਪਏ,ਲਲਾਬੇਗ ਦਾ ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹਸਨ ਖਾਂ ਸੂਦਾਰ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਭੇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ

ਭੇਤ ਲੈਣ ਆਇਆ, ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿਞਾਣਕੇ ਫੜ ਲੀਤਾਓਨ ਜਦ ਸਭ ਸੱਚੋ ਸੱਚ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਛੁਡਾਕੇ ਖ਼ਿਲਤ ਖਰਚ ਦੇਕੇ ਆਖਿਆ, ਜਾਹ ਲਲਾ-ਬੇਗ ਨੂੰ ਸਭ ਭੇਤ ਦੱਸਕੇ ਲੈ ਆ। ਜਦ ਮੁੜਕੇ ਹਸਨ-ਖਾਂ ਨੇ ਜਾਕੇ ਲਲਾ ਬੇਗ ਪਾਸ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਦੱਸਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਓਹ ਬਹੁਤ ਨਿਰਭੈ ਸੂਰ-ਬੀਰ ਹਨ ਤੁਸਾਡੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਐਉਂ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਿਕੂੰ ਬਘਿਆੜ ਇੱਜੜ ਦੀ ਝਾਕ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਾਜ ਨੀਤਿ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸੱਚੇ ਬੀਰ ਧੀਰ ਹਨ। ਜਦ ਓਨ ਹੋਰ ਸਭ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸੱਚਾ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਸੁਣਾਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਓਹੋ ਕਹਾਵਤ ਹੋਈ "ਝੂਠ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬਚਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਬੋਲਿਆਂ ਭਾਂਬੜ ਮਚਦਾ ਹੈ"। ਲਲਾ ਬੇਗ ਨੂੰ ਜੋ ਮਹਾਂ ਜ਼ਿਦੀ ਵਿਹੁ ਦੀ ਗੰਦਲ ਮਤਸਰੀ ਮੁਗ਼ਲਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਜੱਸ ਦੇ ਚਿੰਗਾੜੇ ਨੇ ਭੜਕਾ ਦਿਤਾ। ਕਾਜ਼ੀਬਹਿਲੋਲਖਾਂ ਓਸਦਾ ਅਗਵਾਨੀ ਜਲ ਬਲਕੇ ਕੋਲਾ ਹੋਕੇ ਬੋਲਿਆ, ਕਾਫਰਾਂ ਦੀ ਤਰੀਫ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭੀ ਕਾਫਰ ਹੈ। ਏਹ ਤਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਸੁਣਾਕੇ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਤੋੜ ਦੇਵੇਗਾ ਕੁਛ ਵੱਢੀ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਆਯਾ ਹੈ, ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੈਰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤੀਹ (੩੦) ਕੋਰੜੇ ਲੱਗਣ । ਨਵਾਬ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਸੜਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਹਸਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਬਕ ਮਰਵਾਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਕਢਵਾ ਦਿਤਾ। ਓਹ ਓਧਰੋਂ ਦੁਖੀ

ਹੋਕੇ ਮੁੜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਪਿਆ, ਓਸਨੂੰ ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਦੇਖਕੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਦੇ ਭਬੀਖਨ ਨੂੰ ਲੰਕਾ ਦੇਣ ਵਾਂਗੂੰ ਓਸਨੂੰ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੂੰ ਰੋ ਨਾਂ ਤੈਨੂੰ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਬਲ ਦਾ ਸੂਬਾ ਬਣਾਵਾਂਗੇ । ਏਹ ਵਰ ਸੁਣਕੇ ਹਸਨ ਖਾਂ ਮਨੋਂ ਤਨੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੜਾਹੇ ਖਿਚੜੀ ਦੇ ਰਿਝਦੇ ਰਹਿਣ ਦੁਧ ਦਹੀਂ ਚੁਫੇਰੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆਵੇ ਤੇ ਸੰਗਤਛਕੀਜਾਵੇਕਿਉਂਕਿ ਓਸ ਸਮੇਂ ਜੰਗਲ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹਰਇਕ ਜੱਟ ਦੇ ਘਰ ਸੌ ਸੌ ਪਚਾਸ ਪਚਾਸ ਗਊ ਭੈਂਸ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਓਧਰ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਨੂੰ ਇਕ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਤੱਦੀ ਨਾਲਅਫਸਰ ਤੋਰੀ ਆਏ, ਥੱਕਕੇ ਚੂਰ ਹੋ ਗਈ, ਦੂਜਾ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਖਾਣਾ ਅਨਕੂਲ ਨਾ ਲੱਭਾ, ਮਾਰ ਕੁਟਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਜੋ ਮੋਠ ਬਾਜਰੀ ਦੀ ਖਿਚੜੀ ਤੇ ਬਾਜਰੇ ਜਵਾਰ ਦਾ ਆਟਾ, ਮੋਠਾਂ ਦੀ ਦਾਲ, ਡੇਲਿਆਂਦਾ ਅਚਾਰ ਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੁਛ ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਹਲਾਇਆ ਬਾਕੀਖੂਹਾਂ ਦੇਖਾਰੇਪਾਣੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦਸਤ ਲਾਕੇ ਉਠਣ ਜੋਗੇ ਨਾ ਛਡਿਆ, ਟੋਬਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜੇ ਕਿਤੇ ਲੱਭਾ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਭੈਂਸਾਂ ਦਾ ਮੂਤ। ਤੀਜੇ ਮਾਘ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਡਾਢੀ ਤਿੱਖੀ ਪੱਛੋਂ ਦੀ ਪੌਣ ਪਾਲੇ ਨੇ ਭੰਨ ਕੇ ਕੋਕੜਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਚੌਥੇਔੜ

ਤੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੀ ਠੰਢੀ ਰੇਤ, ਝਾੜਾਂ ਵਿਚਦੀ ਚੱਲਣਾਂ। ਓਲੇਨੇ ਅਜੇਹੀ ਜਾਨ ਲੀਤੀ ਜੋ ਘੇਰੇਦਾਰ ਸੁਥਣੇ ਲੇਞੂ ਤੇਞੂ ਹੋ ਗਏ। ਕੋਮਲ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਓਸਦੇ ਕੰਡੇ ਮੇਖਾਂਵਾਂਗੂੰਧਸਗਏਅਣਜਾਣਾਂਤੋਂਲਾਹਿਆਂ ਨਾ ਲਹੇ ਤੋਬਾਤੋਬਾ ਪਏ ਪੁਕਾਰਨ। ਜਦ ਮਰਾੜ੍ਹ ਪਿੰਡਦੇਨੇੜੇ ਆਏ ਜੋ ਓਦੋਂ ਨਵਾਂ ਵੱਸਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸੰਝ ਪੈਗਈ ਸੀ,ਸੂਹੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏਥੋਂ ਪੰਜ ਕੋਹ ਪਛੋਂ ਵੰਨੀ ਨਥਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫੌਜ ਹੈ ਓਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰਕਿਸੇ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ।ਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਮਾੜੀ ਪਾਸ ਐਥੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਸੁਦਾਗਰ ਦਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾਂ ਖੂਹ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ ਮਾੜੀ ਵੱਲ ਫੌਜ ਤੋਰੀ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੋਗਿਆ ਅੱਗੇਰਾਹ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫੌਜ ਜੋ ਤਾਕ ਲਾਈ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਜਦ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਓਥੇ ਆਈ ਤਾਂ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਬਾਰਾਂ ਤੇਰਾਂ ਸੌ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਬਾੜ੍ਹ ਝਾੜ ਕੇ ਦੋ ਤਿੰਨਸੌ ਜਵਾਨਕਿਕਾਨ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤਾ,ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਥੱਲਾ ਪੈਗਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹਟੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਡੰਮ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਓੜਕ ਨੁਵਾਬ ਲਲਾ ਬੇਗ ਨੇ ਮਸਾਲਾਂ ਜਗਵਾ ਮਤਾਬ ਛੁੜਾਕੇ ਨੁਵਾਬ ਕਮਰ ਬੇਗ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਤੇ ਤੰਬੂ ਲਾਉਣਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੁਣ ਤੰਬੂ, ਸਲੀਤੇ, ਸਿਪਾਹ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਰਸਦ ਦਾਰੂ ਸਿੱਕਾ ਆਦਿਕ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਲਦੇ ਹੋਏ ਗੱਡੇ ਊਠ ਜੋ

ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਹੇ ਸੇ ਅੱਗੋਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸੁਣਕੇ ਓਹ ਸਭ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਠਹਿਰਕੇ ਅਗ ਬਾਲ ੨ ਸੇਕਣ ਲੱਗ ਪਏ।ਇਧਰੋਂ ਲਲਾ ਬੇਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾ ਦੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦੌੜਾਵੇ ਓਹੋ ਓਥੇ ਜਾਕੇ ਅੱਗ ਸੇਕਣ ਬੈਠ ਜਾਵਣ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਫੌਜ ਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਕੁਛ ਨਾ ਬਣਿਆ,ਤਦੋਂ ਮਾਘਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਚੰਦ ਛਿਪਣੇ ਕਰ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ।ਸਿੱਖ ਤਾਂਕਈ ਦਿਨ ਦੇ ਗਏ ਹੋਏ ਓਨ੍ਹਾਂ ਝਾੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟਿਬਿਆਂ ਦੇ ਭੇਤੀਸੇ ਨਾਲੇ ਅੱਗ ਸੇਕ ਸੇਕ ਲੜਦੇਰਹੇ ਪਰ ਤੁਰਕਾਂਨੂੰ ਓਪਰੀ ਜੂਹ ਝਾੜ੍ਹਾਂ ਟਿਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਨਾ ਸੁਝੇ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਭੱਲਣ, ਭੂਰਾ, ਬੈਰਾੜ, ਕਾਲਾ, ਸੇਮਾ, ਮਰਾਝ, ਰਾਝਿ ਲਾਲਾ, ਰੰਗ, ਗਰੇਵਾਲ, ਸਾਧੂ, ਬੁਲਾਕਾ, ਘਮਾਣ, ਸੂਬਾ, ਸੋਧਾ, ਮਾਨ, ਤਖਤਾ, ਚੂਹੜ, ਦੂਲਟ, ਮਿਤ੍ਰ, ਭਾਗ ਮਲ, ਧਾਲੀ ਵਾਲ, ਅਬਲਖੈਰ ਮੋਘੇ ਦਾ ਪੋਤਾ ਗਿਲ, ਬਘੇੜਾ ਨਾਹਰ ਸੰਧੂ, ਮਾਈ ਦਾਸ, ਅਘੜੀ, ਭਗਤਾ, ਸਿੰਘਾ ਇਤਯਾਦਕ ਮਲਵਈ ਸਿੱਖ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਦੇ ਜੱਥੇ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੰਗੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਸੇ ਸਭ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਉਠ ਪਏ। ਲਾਲਾ ਬੇਗ ਨੇ ਮਤਾਬ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਜਦ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਜੋਰ ਬਹੁਤ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਂ, ਨਾਹਰ ਖਾਂ, ਜ਼ਾਲਮ ਖਾਂ ਆਦਿਕ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜੰਗ ਜਿੱਤੇ ਸੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਹੀਆਂ ਤੇ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿਪਾਹ ਹੋਰ ਦੇਕੇ

ਕਮਰ ਬੇਗ ਖਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਭੇਜਿਆਓਨ੍ਹਾਂਮਸਾਲਾ ਤੇ ਮਤਾਬੀਆਂ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਜੋਧ ਦੇ ਟਾਂਗੂਆਂ ਨੇ ਜੋਧ ਨੂੰ ਖਬਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਜੋਧ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੌ ਸਵਾਰ ਦੇਕੇ ਆਖਿਆ ਰੰਗ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਘੋੜੇ ਦੁੜਾਕੇ ਉਸ ਫੌਜ ਨੂੰ ਜੋ ਜੰਗ ਦੀ ਮਦਦ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾ ਰੋਕੋ ਅਰ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਕਢ ਲਿਆਓ ਅਸੀਂ ਪਿਛੋਆਉਂਦੇਹਾਂ।ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਲੋ ਪਲੀ ਜਾ ਲੜਾਈ ਪਾਈ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਏਹ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਪਿਛੇ ਹਟਦੇ ਆਏ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਓਹ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਚਕਵੇਂ ਪੈਰ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਆਏ, ਏਧਰੋਂ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਚੌਧਰੀ ਸ਼ੀਹਾਂ ਜੇਠਾ ਜੈਤਾ ਆਦਿਕ ਜੋਧੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਸਵਾਰ ਪਜਾਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਖੜੇ ਟਿਬੇ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਦੜ ਖੜ ਹੋ ਰਹੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਨਭਾਈ ਪੁਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਪੰਜ ਸੌਸਵਾਰ ਨਾਲ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਕੋਸ ਭਰ ਵਣਖੰਡ ਵੰਨੀ ਜੰਡ ਬ੍ਰਿਛ ਹੇਠ ਜਿਸ ਉਤੇ ਟਾਂਗੂ ਸੀ ਖੜੇ ਰਹੇ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੁਰਕੀ ਫੌਜ ਜੋਬਿਧੀ ਚੰਦ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਆ ਰਹੀ ਸੀਜੋਧਸ਼ਾਹ ਆਦਿਕ ਜੋਧਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਠੀਕ ਟਿਕਾਣੇ ਆ ਠਹਿਰੀ ਤਾਂ ਏਹਬਘਜਾੜਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਉਠ ਪਏ । ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਛਕੇ ਛੁਟ ਗਏ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣਾਂ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਿਧੁਣ ਰਾਤ (ਕਜਾਮਤ ਵਾਲੀ) ਆ ਬਣੀ।ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਾਰਕੇ ਸਥਾਰ ਪਾ ਦਿਤਾ । ਬੜੀ ਭਾਰੀ

ਕਟਾ ਕੂਟ ਮੱਚੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਪੌਣ ਭੀ ਐਸੀ ਤਿਖੀ ਠੰਢੀ ਚੱਲੀ ਜੋ ਹੱਥ ਪੈਰ ਸੁੰਨ ਕਰ ਘਤੇ,ਮਸਾਲਾਂ ਸਭ ਬੁਝਗਈਆਂ,ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਘਬਰਾਕੇ ਓਸਪਾਸੇਨੂੰਨਸਤੁਰੀ ਜਿਥੇ ਕਮਰ ਬੇਗ ਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਲੜ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਭੱਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਦੇਵੇ?ਜਿਕੂੰ ਟਿੱਡਨੂੰ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਜਨੌਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਐਉਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਝਪਟਕੇ ਕੇਲਿਆਂ ਦਾ ਬਣ ਜੇਹਾ (ਤੁਰਕ) ਬਹੁਤ ਵੱਢਿਆ ਬਾਕੀ ਅੱਗੋਂ ਕਰਮ ਬੇਗ ਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਆਏ ਸਮਝਕੇ ਓਹ ਅੱਗੋਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਈ,ਕਿਉਂਕਿਸਿੱਖ ਦੋਹਾਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਅਕਾਲ ਬੋਲਦੇ ਸੇ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਤੁਰਕ ਬਿਨਾਂ ਪਛਾਣੇ ਹਨੇਰੇਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇ ਆਪੋਵਿਚ ਮਰਨਮਾਰਨ ਡਹਿਪਏ,ਫੇਰ ਤਾਂ ਭਾਈ ਨੂੰ ਭਾਈ ਨੇ ਸੌਹਰੇ ਨੂੰ ਜਵਾਈ ਨੇਬਾਪਨੂੰਬੇਟੇ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਛ ਤਾਂ ਆਪਸਵਿੱਚਕਟਾਵੱਢ ਹੋਈ, ਕੁਛ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਤੇਗ ਵਗਾਈਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਲਾਹਸਿੱਟੇ,ਤਦੋਂਨੂੰ ਲਲਾਬੇਗ ਦੇ ਮਾਮੇ ਕਾਬਲੀ ਬੇਗ ਨੇ ਜਾਂ ਮਤਾਬ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਓਹਮਤਾਬੀਆਂ ਫੜਾਕੇ ਸੌ ਦੋ ਸੌ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਮਤਾਬੀਆਂਦੇਚਾਨਣੇ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਸਮਝਾਏ ਤੁਰਕ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਲੜਨੋਂ ਹਟੇ। ਜੱਟ ਜੇਹੜੇ ਲੁਟੇਰੇ ਆਏ ਸੇ ਓਹਸੈਂਕੜੇ ਘੋੜੇ ਲੈਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਦੌੜ ਗਏ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸੈਂਕੜੇ ਲੁਟੇਰੇ ਆ ਫਿਰੇ, ਓਧਰੋਂ ਸ਼ਾਹੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮਸਾਲਾਂ ਤੇ ਮਤਾਬ

ਜਗਾ ਜਗਾ ਕਮਰ ਬੇਗ ਵਾਲੀ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਆਈ ਫੌਜ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਹਜਾਰ ਪਜਾਦਾ ਸਵਾਰ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਿੱਖ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਣੇ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਸਣ ਨਾ, ਤੁਰਕੀਦਲ ਮਸਾਲਾਂ ਤੇ ਮਤਾਬੀਆਂ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂਨੂੰਸਾਰਾ ਦਿੱਸੇ।ਨਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਟਾਗੂ ਦੇਖ ਦੇਖ ਜੰਗ ਦਾ ਰੰਗ ਢੰਗ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਆਦਿਕ ਨਾਮੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਰਹੇ। ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਅੱਗ ਸੇਕ ਸੇਕ ਲੜਨ ਕਿਉਂਕਿ ਏਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਅੰਗੀਠੇ ਬਾਲ ਰਖੇ ਸੇ, ਨਾਲੇ ਲੁਟੇਰੇ ਲੋਗ ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਵੰਨੀ ਆ ਗਏ, ਓਧਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਹਥ ਠਰੇ ਹੋਏ ਕੁਛ ਮਾਰਨ ਦਾ ਡਰ ਗਾਤ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਣ। ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਡਿਗ ਡਿਗ ਪੈਣ ਏਸ ਕਰਕੇ ਓਹ ਬਹੁਤ ਛਿਥੇ ਪੈ ਗਏ ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਹੁਣ ਤੁਰਕ ਦਮੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਾ ਛਡ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਏਹਔਖੇ ਕਰਨਗੇ।ਹੁਣ ਦਮ ਨਾ ਲੈਣ ਦਿਓ ਹੱਲੇ ਕਰ ਕਰ ਦਬੀ ਜਾਓ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ, ਬਿਧੀਆ, ਭੱਲਣ, ਭੂਰਾ, ਬਹਿਲੋ ਭਗਤਾ, ਕਰਮਚੰਦ, ਕਾਲਾ, ਸੇਮਾ, ਚੂਹੜ, ਰਾਇ ਲਾਲ, ਬਿਧੀਚੰਦ, ਸਰਮੁਖਦੇਉ, ਨੰਦਾ, ਸਿੰਘੇ, ਅੱਬਲਖੈਰ ਗਿਲ, ਮੋਹਰੂ ਰੰਧਾਵਾ, ਮੇਹਰਾ ਸੇਖੋ, ਬਘੇਲਾ ਭੁਲਰ ਕਪੂਰ ਢਿਲੋ, ਮਿਤ੍ਰੂ, ਰੂੜਕਾ ਭਾਗਾ ਮਾਨ ਇਤਯਾਦਿਕ ਸ੍ਰਦਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਅੰਗੀਠੇ ਸਿਕਾਕੇ ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਵਿਚ ਭੁਖੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਵਾਂਗੂੰ

ਹੱਲੇ ਕਰਾਕੇ ਜਾ ਧਸੇ,ਬੜਾਭਾਰੀ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਮੀਂਹ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਰਸਿਆ । ਮਾਰੂ ਵਾਜੇ ਵਜੇ, ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗੂ ਪਏ ਗੱਜਣ ਕੰਨ ਪਈ ਸੁਣਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰੀ ਭੱਟਭੇੜ ਦੇਖਕੇ ਲਲਾਬੇਗ ਖਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਹਬਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਰੁਹੇਲਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਝੁਕਾਈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰੀ ਹੋਈ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਹਿਮਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ਬਰਫ ਦੀ ਲਿਪਟੀ ਹੋਈ ਅਜੇਹੀ ਤੀਛਣ ਪੌਣ ਛੁਟੀ ਜੋ ਤਲਵਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਜਾਏ । ਭਾਵੇਂ ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਠਾਰੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਹਥ ਪੈਰ ਸੁੰਨ ਕਰ ਰਖੇ ਸੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਸ ਪੌਣ ਨੇ ਤਾਂ ਅਜੇਹਾ ਗਜ਼ਬ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸੁੰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ।ਤੁਰਕ ਵਿਚਾਰੇ ਇਕ ਤਾਂ ਵਿੱਡੋਂ ਭੁਖੇ, ਦੂਜੇ ਥਕੇ ਮਾਂਦੇ, ਤੀਜੇ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਆ ਫ਼ਸੇ ਡੇਰਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣਾ ਨਾ ਪਾਯਾ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਲਾਚਾਰ ਤਾਂ ਕੀਤੇ ਹੀ ਸੇ,ਬਾਕੀ ਉਲੇਹ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਤੇ ਪੌਣ ਨੇ ਉੱਕਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਾ ਚਲੇ ਯਾ ਖੁਦਾਇਆ ਪਨਾਹ ਦੇਹ ! ਯਾ ਖੁਦਾਇਆ ਪਨਾਹ ਦੇਹ !! ਇਹੋ ਪਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਏਹ ਅਵਾਜ਼ ਭੀ ਪਾਲੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਾਹਰ ਹੋਠਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲੇ । ਸਿਪਾਹੀ ਅਫ਼ਸਰ ਸਭ ਓਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਫਸੇ ਕਿ ਨਾ ਜਾਨ ਜਾਵੇ ਨਾ ਆਰਾਮ ਆਵੇ, ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਦੇ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਦੰਦ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵੱਡੀ

ਰਾਤ ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਠੰਢ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹਕੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਟੁੰਡੇ ਲੂਲੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਕਮਾਣਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੁਟ ਗਈਆਂ ਪਾਲੇ ਨੇ ਭੰਨਕੇ ਕੋਕੜਾ ਕਰ ਘੱਤੀਆਂ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚੱਲਣੋਂ ਰਹਿ ਗਏ ਹੁਣ ਲੜੇ ਕੌਣ ਜਦ ਲੜਾਈ ਦੀ ਕਥਾ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ? ਜੀਕੂੰ ਮੇਘਨਾਦ ਨੇ ਨਾਗ ਫਾਸ ਪਾਕੇ ਸਭ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਮੂਰਛਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਟ ਦਿਤਾ ਸੀ ਓਹੋ ਹਾਲ ਸੀਤ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਤੁਰਕ ਡਿਗ ਪਏ। ਭਾਵੇਂ ਸੀਤਦਾ ਸੱਨਾਟਾ ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਏਹ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਤ ਦੇ ਸੀੜੇ ਹੋਏ ਸਦਾ ਹੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਨੇ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਚੰਮ ਵਰਗੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸੇ। ਉਲੇਹਾ ਭਾਂ ਕੀਹ ਚੁਭਣਾ ਸੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰਭੀ ਘਟ ਖੁਭਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹੀ ਪਾਲਾ ਨਾ ਡੇਗ ਸਕਿਆ। ਕੱਪੜਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਭੂਰੇ ਦੀ ਗਿਲਤੀ ਚਾਦਰ ਦਾ ਮੁੰਡਾਸਾ ਛੋਟੇ ੨ ਜਾਂਘੀਏ ਖੂਬ ਕੱਸੇ ਹੋਏ ਏਤਨਾਂ ਹੀ ਸਿਖਾਂ ਪਾਸ ਸੀ ਪਰ ਡਾਢਾ ਗਰਮ ਸੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਮੋਰ ਬਾਜਰੀ ਦੀ ਖਿਚੜੀ ਛਕੀ ਹੋਈ ਦੂਜੇ ਅੰਗੀਠੇ ਸੇਕਣ ਨੂੰ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਜਗਾ ਰਖੇ ਸੇ ਤੀਜੇ ਜਿੱਤ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਫੇਰ ਪਾਲਾ ਕਿੱਥੇ ਲਗੇ ਅਰ ਉਲੇਹਾ ਨੰਗੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਕੂੰ ਲੱਗੇ? ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦਾਰ ਸੁਥਣੇ ਉਲੇਹੇ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ, ਦੂਜੇ ਸੂਜੀ ਦੇ ਕੜਾਹ ਵਰਗੇ ਨਰਮ ਪਿੰਡੇ, ਫੇਰ ਉਲੇਹਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਧਸੇ। ਹੁਣ ਕੁਛ ਤਾਂ ਉਲੇਹੇ ਨੇ ਹੱਲਣੋਂ ਚਲਣੋਂ ਰਖਿਆ ਤੇ ਕੁਛ ਪਾਲੇ ਨੇ

ਸੁੰਨਕਰਕੇ ਸਿਟਘਤੇ ਅਰ ਕੁਛ ਜਾਣਕੇ ਅੰਗ ਹਲਾਣੋਂ ਹਟਗਏਕਿ ਜੇਕਰ ਹੱਲਾਂ ਚੱਲਾਂਗੇਤਾਂ ਸਿਖਮਾਰਘੱਤਣ-ਗੇ ਏਸਤਰਾਂ ਸਭ ਅਧਮੋਏ ਹੋ ਪਏ, ਕੋਈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚੱਕਣ ਜੋਗਾ ਨਾਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਧਰਮਦੇ ਖਿਆਲਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰਨਾ ਛਡ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੋਏ ਪਏ ਹਨ। ਸੋ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਿੱਟੀ ਪਏ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਮਾਰਨੋਂ ਉੱਕੇ ਹੀ ਹੱਟ ਬੈਠੇ ਪਰ ਜੇਹੜੇ ਲੁਟੇਰੇ ਲੋਗ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ਵਗਾਰ ਵਿੱਚ ਫੜੇਹੋਏ ਚੂਹੜੇ ਚਮਾਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਆਏ ਸੇ ਓਹ ਲੁੱਟਣ ਉੱਠ ਪਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਥੇਰਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਭੇਡਾਂ ਬਕਰੀਆਂ ਵਾਗੂੰ ਵੱਢੇ ਤੇ ਲੱਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਾਸਨੀਆਂ ਤੋੜ ਤਾੜ ਲਈਆਂ। ਰੂਈਂ ਦੇ ਬੋਰੇ ਜਿਹੇ ਉਲਟਾ ਉਲਟਾ ਸਿੱਟੇ,ਇਕ ਇਕਨੇ ਦਸ ਦਸਦਾ ਕਾਟਾਕੀਤਾ। ਏਧਰ ਭਾਵੇਂ ਬਿਧੀਚੰਦ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਹੁਣ ਰੋਕੋ ਨਾ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਲ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਡਿੱਗੇ ਪਏ, ਹੱਥਿਆਰ ਹੀਨ, ਬਾਲਕ, ਬ੍ਰਿਧ, ਰੋਗੀ, ਸ਼ਰਨਾਗਤ, ਇਸਤ੍ਰੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸੱਤ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਮਾਰਨਾ ਛੱਡਕੇ ਅੰਗੀਠੇ ਸੇਕਣ ਬੈਠ ਗਏ। ਓਹ ਰਾਤ ਤਾਂ ਤੁਰਕਾਂਨੇ ਡਾਢੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਕੱਟੀ ਜੋ ਕਜ਼ਾਮਤ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਬੁਰੀ ਬਿਧੁਣ ਸੀ। ਜਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਇਆ ਤੇ

ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ ਓਨ ਫੈਲਾਇਆ ਤਾਂ ਗਰਮਾਈ ਆਕੇ ਜੋ ਮਰੇ ਨਹੀਂ ਸੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਹੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਬਾਕੀ ਸੁੱਤੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਨਵਾਬ ਲਲਾ ਬੇਗ ਆਦਿਕ ਅਫਸਰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਲਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਰਣ ਵਿੱਚਆਏਤਾਂ ਵਾਹਣ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਤੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਗੋੜ੍ਹਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਘੜ ਦੁਘੜੇ ਮਰੇ ਪਏ ਦੇਖਕੇ ਭੁੱਬਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ, ਕੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁਰਦੇ ੨ ਪਏ ਦਿਸਨ ਕੋਈ ਟਾਵਾਂ ਟਾਵਾਂ ਸਿਖ ਬਾਕੀ ਸਭ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ, ਦੇਖ ਦੇਖ ਬਹੁਤ ਦੁਹੱਥੜ ਮਾਰ ਮਾਰ ਰੋਏ। ਛੇਕੜ ਕਾਬਲੀ ਬੇਗ, ਸ਼ਮਸ ਬੇਗ ਆਦਿਕ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬੋਲੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਜਟ ਗਵਾਰ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਭੇਡਾਂ ਬਕਰੀਆਂ ਵਰਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਗ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਭੀ ਸ਼ਹੂਰ ਨਹੀਂ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਾਂ ਸ਼ੇਰ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਲਿਟਾ ਦੇਣ, ਏਹ ਕੋਈ ਏਹਨਾਂ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤ ਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਪਰ ਖੈਰ ਜੋ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ਸੋ ਗੁਜਰੀ ਹੁਣ ਅਗੇ ਨੂੰ ਦੇਖਾਂਗੇ ਨਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਏਹ ਸਿਖੜੇ ਕਿਹੇਕੁ ਅੜਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਆਪ ਹੁਕਮ ਦਿਓ ਤਾਂਫੇਰ ਦੇਖੋਪਲੋਪਲੀ ਵਿਚਕਹੀਆਂ ਕਸਰਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ। ਏਹ ਜੇਹੜੀ ਗਾਂਢਵੀ ਧਾੜ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਢਿੱਮ ਢਹਿਣੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਸਭ ਇਕ ਚੁਟਕੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਡੇਰ ਹੈ ਏਨ੍ਹਾਂਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਡੇਰ ਨਹੀਂ। ਅੰਧੇਰੀ ਅੱਗੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗੀ ਉਡਨਗੇ, ਅਸੀਂ ਐਉਂ ਝਪਟ ਲੈਣਾ ਹੈ

ਜੀਕੂੰ ਬਾਜ ਬਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਬਾਕੀ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਵਰਗੇ ਜੋ ਦਸ ਬੀਸ ਹੋਣਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਮੇਤ ਫੜਕੇ ਬਾਦ-ਸ਼ਾਹ ਅਗੇ ਚਲ ਖੜੇ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਜਰਾ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰੋ ਫਤੇ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਪ ਇਨਾਮ ਤੇ ਮੁਰਾਤਬੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬਣੋਂ।ਪਰ ਹੁਣ ਸ਼ਤਾਬੀ ਕਰੋ ਗ਼ਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ (ਰੋਣਾ ਪਿਟਣਾ) ਛਡਕੇ ਸਿਪਾਹ ਨੂੰ ਚਾਹ ਚਪਾਤੀ ਤੇ ਠੂਠੀ ਠੂਠੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਅਰ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰੀ ਦਿਵਾਕੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਢੋਵੇ,ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।ਅਸਾਂ ਅੱਗਾ ਪਿੱਛਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਕੈਂਚੀ ਜੇਹੀ ਫੇਰਕੇ ਲੀਰਾਂ ਕਰ ਸਿਟਣੀਆਂ ਹਨ। ਏਹੋ ਜਹੀਆਂ ਗਰਬੀਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਲਲਾ ਬੇਗ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਹੋਸ਼ ਜਿਹੀ ਆਈ ਝਟਾ ਪਟ ਚਾਹ ਚਪਾਤੀ ਪਿਆਲੀ ਪਿਆਲੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਖੁਲਾ ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਵਜਵਾਕੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਡੇਰੇ ਉਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਢਾਬ ਚਲ ਰੋਕੀਏ। ਪਰ ਏਧਰ ਸਿਖ ਕੀਹ ਅਵਾਣ ਸੇ? ਅੱਖ ਦੇ ਪਲਕਾਰੇਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਪਜਾਦੇ ਨਾਲ ਝਕਾ ਝਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕੜੇ ਹੋਏ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋ ਖਲੋਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਾ ਕੇ (ਦਿਲਬਾਗ)ਸੁਹੇਲੇ ਘੋੜੇ ਪਰ ਚੜੇ ਹੋਏ ਇਕ ਵਡੇ ਉਚੇ ਟਿੱਬੇ ਉਤੇ ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਜਦ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਤਦ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ, ਉਮਰਸ਼ਾਹ, ਖਿਧੋ ਚੋਦ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ,

ਭੱਲਣ ਬੂਹੜ, ਕਾਲੇ, ਸੇਮੇ ਆਦਕ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ੨ ਨਗਾਰੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮੀਦੀਦੋਹਰੀਚੋਬਲਗਵਾਕੇ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਬਰਸਾਉਣੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜਾਂ ਦੁਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮੌਤ ਦੇ ਰਵਾਰੇ ਤੀਰ ਤੇ ਕਾਲ ਦੇ ਰੁਲੇਲੇ ਗੋਲੀਆਂ ਛੁਟੇ ਤਾਂ ਹਸਨ ਖਾਂ ਦੂਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਖੜੋਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਔਹ ਦੇਖੋ ਸੁਰਖੇ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਸੁਨੈਹਰੀ ਮੁਕਟ ਦੋ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਭਤੋਂ ਦਹਿਨੇ ਨਵਾਬ ਲਲਾਬੇਗ ਕਾਬਲ ਦਾ ਸੂਬਾ ਹੈ।ਓਸ ਦੇ ਬਾਏ ਇਕ ਕਲਗੀ ਵਾਲਾ ਤੁਰਕੀ ਕੁਮੈਤ ਘੋੜੇ ਪਰ ਨਵਾਬ ਕਮਰਬੇਗ ਖਾਂ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਤੇ ਦਹਿਣੇ ਕਾਬਲੀ ਬੇਗ ਲੋਹੇ ਦੇ ਟੋਪ ਵਾਲਾ ਮੀਨਾਰ ਵਰਗਾ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦਾ ਮਾਮਾਂ ਹੈ। ਓਸ ਦੇ ਪਾਸ ਦੋ ਭੜੋਲਿਆਂ ਵਰਗੇ ਜ਼ਰੀਕਸ਼ ਕੁੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਸ਼ਮਸ ਬੇਗ ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਹਨ। ਏਹ ਪੰਜੇ ਸਤੇ ਸਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਬਹਾਦਰ ਜ਼ਫਰਜੰਗ ਬੜੇ ਖੱਬੀਖਾਂ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਪਤੇ ਹਸਨ ਖਾਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੋਲਕੇ ਇਕ ਤੀਰ ਟਕਾਕੇ ਅਜਿਹਾ ਛੱਡਿਆ ਜੋ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੇ ਤਾਜ ਨੂੰ ਲੈ ਉਡਿਆ। ਹਾਹਾਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਹ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਅਪਸਗਨ ਮੰਨਿਆਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਖਪਰੇ ਚੱਪਾ ਚਪਾ ਚੌੜੇ ਗਿੱਠ ਗਿੱਠ ਲੰਮੇ ਜੋ ਓਨਾਂ ਸੁਣ ਰੱਖੇ ਸੇ, ਪਛਾਣ ਕੇ ਸਭ ਭੈ ਭੀਤ ਹੋਏ। ਭਾਵੇਂ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਢਾਹ

ਬੈਠੇ ਪਰ ਲਲਾਬੇਗ ਖਾਂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਭੁੱਲਣ ਤੇ ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਲੜ ਰਹੇ ਸੇ, ਓਧਰ ਨੂੰ ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਸ਼ਮਸਬੇਗ ਨੂੰ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਈਸਫਜ਼ਈ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਝੁਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਂ ਏਹ ਕੜਬੜੈਂ ਕੜਬੜੈਂ ਤੇ ਅਲੀ ਅਲੀ ਕਰਕੇ ਪਏ ਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਓਧਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਪੰਜ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਤਰਾਂ ਜਾ ਪਿਆ। ਨਾਲੇ ਪਿਛੋਂ ਬਿਧੀਚੰਦ ਪੰਜ ਸੌ ਸਿੱਖ ਪੈਦਲ ਲੈਕੇਪਹੁੰਚਿਆ,ਤੁਰਕਮਾਰ ਮਾਰਕੇ ਲੀਰਾਂ ਕਰ ਸਿਟੇ,ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋਧਸ਼ਾਹ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਭਗਤਾ, ਸਿੰਘਾ,ਕਾਲਾ, ਕਰਮਚੰਦ, ਦੁੱਲਟ, ਭਾਗ ਮਲ ਆਦਕ ਜੋਧੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਲੈਕੇ ਜਾ ਜੁਟੇ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਡਾਢਾ ਮੀਂਹ ਬਰਸਿਆ, ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਲੀ ਅਲੀ ਭੁਲਾਕੇ ਅੱਲਾ ਅੱਲਾ ਬੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਪਠਾਣ ਬੜੇ ਤੀਰੰਦਾਜ਼ ਲੜਾਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੇ ਪਰ ਜਟ ਵਿੱਦਜਾ ਨੇ ਸੱਤੇ* ਸੁੱਧਾਂ ਭੁਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਰਕ ਤਾਂ ਜਾਨ ਬਚਾਕੇ ਲੜਦੇ ਸੇ। ਏਧਰੋਂ ਜੱਟ ਸਿਖ ਵਿਚਾਰੇ ਜੋ ਕੇਵਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸੇ,ਵਧ ਵਧ ਕੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਨਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਨੇ ਹਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜਿੱਤਾਂਗੇ। ਏਸੇ ਦ੍ਰਿੜ ਭਰੋਸੇ ਪਰ ਜਾਨਾਂ ਹੀਲ

---

*ਧੀਰਜ, ਬੁਧ, ਬਬੇਕ, ਬਲ, ਗਤ ਮਿਤ ਔਸਰ ਬਾਤ। ਗੁਰੂ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਭੂਲ ਗਈ ਸੁਧ ਸਾਤ ॥

ਹੀਲ ਕੇ ਜਿੱਧਰ ਨੂੰ ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨਕੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਲੈਣਾ ਲਹੂ ਦੇ ਹੜ ਵਗ ਤੁਰੇ, ਧਰਤੀ ਨੇ ਸੂਹੀ ਚਾਦਰ ਪਹਿਨ ਲਈ ਮਾਸਾ ਹਾਰੀ ਰੱਜ ਮੁੜੇ, ਹੂਰਾਂ ਪਰੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗਲ ਮਨਾਏ । ਏਸ ਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਭਾਈ ਜੇਠਾ, ਜੈਤਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਸਦਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕ ਢਾਹੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹਸਨ ਬੇਗ ਨੱਸਦਾ ਰਿਹਾ ਸੈਂਕੜੇ ਸ੍ਰਦਾਰ ਤੀਰੀਂ ਵੇਧ ਕਰ ਸੁਟੇ । ਚਲਾਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੀ ਬਥੇਰੇ ਪਰ ਜਿਤਨੀ ਦੂਰੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੇ ਦੋ ਘੋੜੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਟੀਲੀ ਤੇਗ ਨੇ ਤੁਰਕ ਬਹੁਤ ਬਿਹਬਲ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕਾਬਲੀ ਬੇਗ ਜੋ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਜੋਧਾ ਸੀ, ਘੋੜਾ ਛੇੜਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਰਵਾਉਨਾਂ ਹੈਂ, ਜੇ ਬਹਾਦਰ ਸਦਾਉਂਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਏਹੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦ੍ਵੰਦ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰਵਾਜ ਸੀ । ਦੋਵੇਂ ਬਹਾਦੁਰ ਦੋਵੇਂ ਪਟੇ ਬਾਜ਼ ਪਹਿਲੋਂ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜੇ ਫੇਰ ਤਲਵਾਰੀਂ ਉਤਰ ਪਏ ਬਹੁਤ ਦਾਉ ਘਾਉ ਹੱਥਿਆਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਓੜਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੋਢੇ ਹੇਠ ਜ਼ਖਮ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਤੁਰਕ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਧੜ ਕਰਕੇ ਸਿੱਟ ਘੱਤਿਆ* ਜਦ ਕਾਬਲੀ ਬੇਗ ਮੁਨਾਰਾ ਜਿਹਾ ਡਿਗਿਆ

*ਓਹ ਤੇਗਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਲੰਮਾ ਦੋ ਚੱਪੇ ਚੌੜਾ ਹੁਣ ਤੋਸ਼ੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਚੱਕ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ॥

ਤਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਗੁਹਾਰਿਆਂ ਵਰਗੇਕੱਦ ਵਾਲੇ ਲੜਾਕੇ ਬੀਰ ਲੈਕੇ ਕਮਰ ਬੇਖ ਖਾਂ ਗੋਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ਤੈਥੇ ਨੂੰ ਆਇਆ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੜੇ ਸੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੱਖ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤੇ। ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸੇ, ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਪਣਾ ਦੁਪੱਟਾ ਭਿਉਂਕੇ ਜ਼ਖਮ ਕੱਸਕੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸਵਾਰ ਕਰਾਕੇ ਕਮਰ ਬੇਗ ਦੀ ਕਮਰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਆਰ ਜਾ ਲੈਕਰ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਨਾਲ ਕਮਰ ਬੇਗ ਦਾ ਅੱਗਾ ਜਾ ਲੀਤਾ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਮੇ ਭਿੜ ੨ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਆਖਰ ਕਮਰਬੇਗ ਤੇ ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਦੋਵੇਂ ਜੁਟ ਪਏ।ਜਦ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਚਾਰ ਚਾਰ ਜ਼ਖਮ ਆਏ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਕਰੋਧ ਨਾਲ ਤਪ ਕੇ ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ ਲਾਲ ਚੇਹਰੇ ਤੇ ਬਸਤਰ ਸੂਹੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਢਾਲਾਂ ਉਤੇ ਵਾਰ ਲੈ ਰਹੇ ਸੇ। ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਟੁੱਟ ਪਈ, ਕਮਰ ਬੇਗ ਨੇ ਉਛਲਕੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਤੇਗ ਵਾਹੀ ਤਾਂ ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਨਟ ਵਾਂਗੂੰ ਛਾਲ ਮਾਰਕੇ ਦੂਰ ਜਾ ਖਲੋਤਾ ਤੇ ਓਸਦੀ ਤਲਵਾਰ ਓਸੇਦਾਗਿੱਟਾਛਾਂਗਗਈ। ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਜੋਧ ਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਸਾਂਗ ਲੈਕੇ ਪੈਂਤੀ ਸੇਰ ਦੀ ਕਾਲ ਦੀ ਜੀਭ ਵਰਗੀ ਲਹਿ ਲਹਿ ਕਰਦੀ ਤੋਲਕੇ ਅਜੇਹੀ ਵਾਹੀ ਕਿ ਮੁਗਲ ਦੀ ਸੰਜੋ ਛਾਤੀ ਭੰਨਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ ਕਿ ਜੋਧ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਬਲ ਸੀ ਕਿ ਓਸਨੂੰਸਾਂਗ ਵਿਚ ਪਰੋਕੇਗੁਰੂ

ਜੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਸਿੱਟਿਆ । ਓਧਰ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਭੱਲਣ ਨੇ ਸ਼ੱਮਸ ਬੇਗ ਤੇ ਰਾਇ ਲਾਲ ਨੇ ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਨੂੰ ਬਰ-ਛਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰੋਕੇ ਸਿਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਰੱਖੇ । ਜਦ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੇ ਖਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਬੜੇ ਬੜੇ ਮੁਖੀਏ ਜੋਧੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉੱਕੀ ਫਤੇ ਦੀ ਢੇਰੀ ਢਹਿ ਗਈ,ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਗੁਲ ਖਾਂ ਈਸਵਜ਼ਈ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਂ ਅਬਦਾਲੀ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਖਾਂ, ਨਾਹਰ ਖਾਂ ਹਬਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਊਠਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋਠ ਆਲੇ ਜਿਹੇ ਮੂੰਹ ਕਾਲੇ ਤਵੇ ਦੇ ਰੰਗ ਬੜੇ ਮੋਟੇ ਨੱਕ ਗੋਲ ਗੋਲ ਮਸਾਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਨ, ਓਨ੍ਹਾ ਲਲਾ ਬੇਗ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸਾਡੇ ਜੀਊਂਦਿਆਂ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਵੇਂ, ਦੇਖ ਹੁਣੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ! ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਗਟਕਾ ਨਗਾਰੇ ਵਜਵਾ ਘੋੜੇ ਦੌੜਾ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਆ ਪਏ, ਏਧਰੋਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੋਲਕੇ ਆ ਖੜੋਤੇ, ਦੋ ਘੜੀ ਭਾਰੀ ਕਟਾ ਕੁੱਟ ਹੋਈ, ਸਾਰ ਉਤੇ ਸਾਰ ਖੜਕਿਆ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਜੋਧੇ ਖੂਬ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲੜੇ । ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਚੋਧਰੀ ਚੂਹੜ, ਦੂਲਟ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਜੈਤਾ,ਭਗਤਾ, ਨੰਦਾ, ਸਿੰਘਾ ਜਿੱਧਰ ਨੂੰ ਤੇਗਾਂ ਧੂਹਕੇ ਪੈਣ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਜਾਣ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਿਆ ਦੇਖਕੇ ਲਲਾ ਬੇਗ ਨੇ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਝੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਜਾਨ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰਕੇ ਘੋੜਾ ਭਜਾਕੇ ਸਭ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ

ਪੁਕਾਰਦਾ ਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੋਯਾ ਫਿਰਨ ਲੱਗਾ। ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਦ੍ਵੰਦ ਜੁੱਧ ਮੰਗਜਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਏਹ ਸਾਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਾ ਹੈ, ਏਸਦੀ ਮੁਕਤ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਏਤਨਾ ਕਹਕੇ ਫੌਰਨ ਘੋੜਾ ਛੇੜ ਉਸਨੂੰ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੋਵੇਂ ਸੂਰਬੀਰ ਦ੍ਵੰਦ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਭ ਸੈਨਾਂ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜ਼ਖਮੀ ਸੇ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਹਵਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਟ ਪਏ ਤੀਰੰਦਾਜ਼ ਪਟੇ ਬਾਜ਼ ਦੋਵੇਂ ਪੂਰੇ ਸੇ, ਵਾਰ ਢਾਲਾਂ ਉਤੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ, ਘੋੜੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਹੇਲੇ ਘੋੜੇ ਦਿਲਬਾਗ਼ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਅਬਲਕ ਭੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਜਮਾਕੇ ਰਣਥੰਭੇ ਹੋ ਖਲੋਤੇ। ਲਲਾ ਬੇਗ ਬੋਲਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ! ਤੀਰ ਛੱਡਕੇ ਤਲਵਾਰੀਂ ਲੜੋ,ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੀਰ ਬੜੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪੈਂਦੇ ਸਨ,ਝੱਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸੇ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰਕਮਾਨ ਰੱਖਕੇ ਤੇਗ ਖਿੱਚ ਲਈ ਤਾਂ ਓਹ ਭੀ ਖੰਡਾ ਖਿੱਚ ਖੜੋਤਾ। ਫੁਲਾਦੀ ਢਾਲਾਂ ਉਤੇ ਵਾਰ ਬੋਚਦੇ ਰਹੇ ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਭੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਯਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪੱਟ ਉਤੇ ਤਕੜਾ ਘਾਉ ਆਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਰੋਸ ਜਾਗਿਆ, ਭਲਾ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਲੰਬਾ ਅਠਾਰਾਂ ਸੇਰ ਦਾ ਖੰਡਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਿੱਥੋਂ ਸਹਾਰਿਆ ਤੇ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ? ਥਿੱਬਦੇ ਹੋਏ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੇ ਮੋਢੇ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਬੈਠਾ ਕਿ ਦੋ ਫਾੜ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਧਸਿਆ।

ਜੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਬੋਲਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਘੋੜੇ ਜਾਨਭਾਈ ਨਾਮੀ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਓਧਰ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੇ ਡਿਗਦੇ ਸਾਰ ਤੁਰਕੀ ਦਲ ਵਿਚ ਹਲ-ਚਲ ਪੈ ਗਈ, ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵਧ ਗਏ ਫੇਰ ਕਿਥੇ ਅਟਕਣ ਦੇਣ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਜ਼ਾਲਮ ਖਾਂ ਹਬਸ਼ੀ ਜੋ ਹਬਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਕੇ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਭੱਲਣ ਬੈਰਾੜਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਂਗ ਵਿਚ ਜਾ ਪਰੋਇਆ। ਸਲੰਘ ਨਾਲ ਜੱਟ ਦੇ ਠਾਪਾ ਚੁਕਣ ਵਾਂਗ ਵੀਹ ਮਣ ਦਾ ਸੂਰ ਜਿਹਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਸਿੱਟਿਆ ਜਿਸਦੀ ਸੂਰਤ ਤੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੜੇ ਹੱਸੇ ਤੇ ਭੱਲਣ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਅੰਸ ਰਾਜ ਕਰੇਗੀ। ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਲਬੇਗ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ, ਇਸਮਾ-ਈਲ ਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਇ ਲਾਲ ਨੇ, ਬਹਿਲੋਲ ਖਾਂ ਨੂੰ ਜੈਤੇ ਨੇ ਮਾਰਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਂਜ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸੂਤ ਕੇ ਸਿੱਖ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਐਉਂ ਝਪਟ ਪਏ ਜੀਕੂੰ ਜੁਰੇ ਬਾਜ਼ ਪੰਛੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਬਘਿਆੜ ਇੱਜੜ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।ਚਾਰ ਪੰਜਕੋਹ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨੱਪੀ ਗਏ ਅੰਧੇਰਾ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਮੁੜੇ, ਸੈਂਕੜੇ ਹਥਜਾਰ ਖੋਹ ਲਿਆਏ, ਤੰਬੂ ਸਲੀਤੇ ਆਦਕ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਸਭ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋਧ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਸਾਲਾਂ ਜਗਵਾਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਾਏ ਸਭ ਜ਼ਖਮੀ ਉਠਵਾ ਲੀਤੇ, ਫਤੇ ਦੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਸਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਗਜਾਉਂਦੇ ਸਬਦ ਗਾਉਂਦੇ ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ ਜੋ, ਮਹਾਂ-

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰੀ ਕਰਾਈ, ਅੰਦਰ ਪਾਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਏ ਅੰਗੀਠੇ ਸਿਕਾਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮ ਸਿਵਾਏ, ਮੱਲ੍ਹਮ ਪਟੀ ਕਰਾਈ। ਗਰਮਾਈ ਤੇ ਫਤੇ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਨੇ ਜ਼ਖਮ ਦੀ ਪੀੜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਪੋਹਣ ਦਿਤੀ ਨਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਵਰਸ਼ ਹੋਣੇ ਕਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੀਘਰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਗਏ।ਓਧਰ ਰਾਤ ਰਾਤ ਲੁਟੇਰੇ ਲੋਗ ਰਣ ਵਿਚੋਂ ਜੋਕੁਛ ਲੈਗਏ ਸੋ ਲੈਗਏ,ਬਾਕੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਸਭ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾਹਸਨ ਖਾਂ ਦੂਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਤੂੰ ਨੱਸੀ ਭੱਜੀ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਨੂੰ ਲੈਕੇ ਲਾਹੌਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ। ਜੰਗ ਦਾ ਸਭ ਹਾਲ ਸੱਚਾ ਸੱਚਾ ਸੁਣਾ ਤੈਨੂੰ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੀ ਜਗਹ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਲੱਭੇਗੀ। ਓਹ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਸਿੱਧਾ ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਣ ਨੂੰ ਹੋ ਲੀਤਾ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਟੁਟੀ ਭੱਜੀ ਲੁੱਟੀ ਪੁਟੀ ਫੌਜ ਆਉਂਦੀ ਗਈ ਓਸਨੂੰ ਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਰਾਹ ਪਿਆ। ਏਧਰ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇਕਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾਈ ਜੇਠਾ, ਮੰਜ, ਮਿਤ੍ਰ ਭੇਮਾ ਕਟਾਰਾ, ਭਾਗੂ, ਭੂਰਾ, ਆਦਕ ਸਭ ਸ੍ਰਦਾਰ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸਿੱਖ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸੇ, ਚੁਕਾ ਚੁਕਾ ਜੋ ੧੨੭੩ (ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਤਿਹੱਤਰ)ਗਿਣੇ ਗਏ ਇਕ ਬੜੇ ਸਾਰੇ ਲੱਕੜਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਉਤੇ ਧਰਾ ਕੇ ਦਾਹ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ, ਖਾਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਛ ਸਤਲੁਜ ਵਿਚ ਪਵਾਕੇ ਬਾਕੀ ਓਸੇ ਥਾਂ ਦਬਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਤੇ

ਸਿੱਖ ਲਵਾਕੇ ਇਕ ਬੜਾ ਖਾਤਾ ਪੁੱਟਵਾ ਕਰ ਜਿਤਨੇ ਮੁਹੰਮਦੀ ਮਰੇ ਸੇ ਸਭ ਓਸਵਿੱਚ ਸਿਟਵਾਕੇ ਸਭਦੇ ਉਤੇ ਕਾਬਲੀ ਬੇਗ ਲਲਾ ਬੇਗ ਆਦਕ ਸਰਦਾਰ ਰਖਾਕੇ ਮਿੱਟੀ ਪਵਾ ਦਿੱਤੀ।ਓਸੇ ਉਤੇ ਦਮਦਮਾ ਬਣਵਾਇਆ ਤੇ ਫਰਸ਼ ਕਰਾਇਆ, ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ,ਓਸ ਜਗਹ ਹੁਣ ਗੁਰ-ਦਵਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਜੰਗ ਹੋਯਾ ਸੀ ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਸਰ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਪੰਜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗੀ। ਓਸ ਸਮੇਂ ਓਥੇ ਜੰਗਲ ਟਿੱਬੇ ਸਨ ਹੁਣ ਲਹਿਰਾ ਨਾਮ ਨਗਰ ਵੱਸ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਮਰਾਝਦੇ ਜੱਟ ਪਾਸ ਕਮਰਬੇਗ ਦੇ ਕਮਰ ਦੀ ਜੜਾਊ ਮੁੱਠਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ ਸੀ, ਓਸਦੇ ਵੰਡਣ ਬਦਲੇ ਭਾਈ ਭਾਈ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜ ਪਏ,ਗੁਰੂਜੀ ਪਾਸ ਝਗੜਾਆਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਏਸ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਜੋ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਏਸੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦੱਬ ਦਿਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਏਹ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਹਮੇਸ਼ ਲੜਾਈ ਪਾਈ ਰਖੂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨੀ ਨਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਐਸਾ ਸੱਚਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੜਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ॥

੪੯--ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੰਗ ਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਨੀ ਤੇ ਹਸਨਖਾਂ ਨੇ ਸੂਬਾ ਹੋਣਾ

ਭਾਵੇਂ ਹਸਨਖਾਂ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਕੁ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚਾਰ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ

ਹੋ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਾਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹਸਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਓਨ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂਜੀਵੱਲੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਜਦ ਬਹੁਤ ਮਹਿਮਾਂ ਜੰਗ ਦੀ ਕਥਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਸਮਰੱਥਾ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰਖਾਂਨੇ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਕਿ ਧੰਨ ਹੈਂ ਤੂੰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈਂ। ਓਸ ਨੂੰ ਜੇਹੜਾ ਸਿੱਖ ਰੋਜ਼ ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਤੇ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਾਕਰ ਛਕਿਆ ਛਕਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਓਸ ਤੋਂ ਪੰਜੀ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਰਾਕੇ ਵਰਤਾਇਆ, ਫੇਰ ਕਚੈਹਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜ਼ਿਕਰ ਚਲਾ-ਇਆ ਕਿ ਲਲਾ ਬੇਗ ਫੌਜ ਲੈਕੇ ਘੋੜੇ ਲੈਣ ਗਿਆਸੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕੀਹ ਹੋਯਾ ? ਸਲਾਬਤ ਖਾਂ ਡਿਉਢੀ ਵਾਲੇਨੇਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਉੱਥੋਂ ਹਸਨਖਾਂ ਆਇਆ ਹੈ ਬੁਲਾਕੇ ਪੁੱਛੋ ਸੋ ਬੁਲਾ ਲੀਤਾ। ਓਸਨੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁਛਣੇ ਕਰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੱਚੋ ਸੱਚ ਕਹਿਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਦ-ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ,ਅੱਛਾ ਜਾਹ ਕਸੂਰ ਮਾਫ ! ਤਾਂ ਓਹ ਬੋਲਿਆ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵਾਬ ਲਲਾ-ਬੇਗ ਕਮਰ ਬੇਗ ਫੌਜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਲੈਕੇ ਓਸ ਜੰਗਲ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿੱਥੇ ਮੋਠ ਬਾਜਰੀ ਦਾ ਖਾਣਾ ਸੀ, ਸੋ ਭੀ ਪਹਿਲੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਾ ਕਰਨੇ ਕਰ

ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਲੱਭਾ।ਪਾਣੀ ਐਸਾ ਖਾਰਾ,ਜੋ ਪੀਵੇ ਆਦਮੀ ਘੋੜਾ ਸਭ ਦੀ ਮੋਖ ਛੁਟ ਜਾਵੇ। ਓੱਥੋਂ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬਨਮਾਣੂ ਜੇਹੇ ਸੇ ਤੇ ਜੰਗਲ ਟਿੱਬੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸੇ, ਪਿੰਡ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ।ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇ ਓਥੇ ਇਕੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਢਾਹ ਸੀ ਸੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਰਖੀ। ਫੌਜ ਕੁਛ ਤਿਹਾਈ ਭੁਖੀ ਸੀ ਕੁਛ ਦਸਤਾਂ ਨੇ ਅਧਮੋਈ ਕਰਘਤੀ। ਅਸੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਜੋੜ ਲਲਾਬੇਗ ਨੂੰ ਆਖ ਰਹੇ ਕਿ ਅਗੇ ਨਾ ਜਾਓ ਫੌਜ ਬਿਨਾਂ ਮਾਰੇ ਮਰ ਜਾਊ, ਓਨ ਇਕ ਨਾ ਮੰਨੀ,ਮਾਰ ਕੁਟਕੇ ਓੱਥੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਸੰਝ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਨ (ਲੱਕ ਲੱਕ ਜੇਡੇ ਉਲੇਹੇ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਤੇ ਝਾੜਾਂ ਵਿਚ) ਫੌਜ ਨੂੰ ਜਾ ਖੜੀ ਕੀਤਾ।ਨਾਲੇ ਓਸੇ ਘੜੀ ਲੜਾਈ ਛੇੜ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਗਲ ਜਾ ਪਿਆ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਓਹ ਹੱਥ ਦਿਖਾਏ ਕਿ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਦੇ ਛੱਕੇ ਛੁਟ ਗਏ, ਮਸਾਲਾਂ ਮਤਾਬ ਜਗਾਕੇ ਫੇਰ ਹੱਲਾ ਕਰਾਯਾ, ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਉਠਾਇਆ,ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅੰਗੀਠੇ ਬਾਲ ਰਖੇ ਸੇ ਜੋ ਸੇਕ ਸੇਕ ਲੜਦੇ ਰਹੇ, ਦੂਜੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਸਨ ਉਲੇਹਾ ਕਿਥੇ ਚੁੱਭੇ। ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਦੇ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੋੜੀ ਘੇਰੇ ਦਾਰ ਸੁਥਣੇ ਉਲੇਹੇ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ,ਨਰਮ ਪਿੰਡੇ ਵਿਚ ਕੰਡੇ ਕਿੱਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਠੁਕ ਗਏ, ਹੱਥ ਨਾਲ ਕੱਢਣ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁਭ ਜਾਣ, ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਫੜਨ ਹੋਠ ਵਿਧੇ ਜਾਣ, ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ ਪਈ ਹੋਵੇ,ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਕੌਣ ਚਲਾ ਸਕੇ, ਘੋੜੇ ਜਵਾਨ ਲਗੇ

ਤੜਫਣ, ਉਲੇਹੇ ਨੇ ਕਾਇਰ ਬਹਾਦੁਰ ਇਕ ਰੱਸੇ ਧਰ ਨਪੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ।ਹਲਣਾ ਚਲਣਾਂ ਬੈਠਣਾ ਖੜੋਣਾ ਪੈਣਾ ਸਭ ਔਖਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕੁਛ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਭੁਖ, ਥਕੇਵੇਂ, ਨੀਂਦ, ਬਿਮਾਰੀ, ਉਲੇਹੇ ਨੇ ਅਧਮੋਏ ਕਰ ਰਖੇ ਸੇ, ਏਸ ਪਰ ਭੀ ਖੁਦਾ ਨੇ ਸਬਰ ਨਾ ਕਰਕੇ ਐਡੀ ਡਾਢੀ ਤਿਖੀ ਤੇ ਠੰਢੀ ਪੌਣ ਬਰਫ ਦੀ ਲਿਪਟੀ ਹੋਈ ਹਿਮਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ਛਡੀ ਕਿ ਅੰਗ ਠਰ ਕੇ ਸੁੰਨ ਤੇ ਹਥ ਪੈਰ ਲੂਲੇ ਲੁੰਜੇ ਹੋ ਪਏ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਕਮਾਨਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸਭਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੁਟਗਈਆਂ ਓਸ ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਠੰਢੀ ਸੀਤ ਰਿਵੀ ਅਸਮਾਨੀ ਆਫਤ ਨੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਚਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀਹ ਚਾਰਾ ਚਲੇ ਜਦ ਓਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਦਦ ਵਿਚ ਹੋ ਖੜੋਤਾ? ਰਾਤ ਰਾਤ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਫੌਜ ਪਾਲੇ ਨਾਲ ਮਰ ਗਈ, ਓਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ, ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇਆਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਅਗੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰੋ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਫੌਜ ਬਚ ਰਹੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਨਾਂ ਡਿਗੇ ਪਏ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਤੇ ਨਾ ਪ੍ਰਾਇਆ ਮਾਲ ਲਵੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ "ਹਕ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ" ਏਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਧਰਮਕਾਇਮ

ਰਖਿਆ ਪਰ ਜੋ ਲੁੱਟੇਰੀ ਖਲਕਤ ਤੇ ਕੁਛ ਵਿਗਾਰ ਫੜੀ ਹੋਈ ਆਈ ਸੀ ਓਨ ਸ਼ਾਹੀ ਸਿਪਾਹ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਜਦ ਓਹ ਕਜਾਮਤ ਦੀ ਬਿਧਣ ਰਾਤ ਮੁਕੀ ਤੇ ਸੂਰਜ ਤੇਜ਼ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਸੀ ਓਹ ਉਠੇ; ਬਾਕੀ ਅਧੀ ਫੌਜ ਸੁੱਤੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਲਲਾਬੇਗ ਕਮਰ ਬੇਗ ਆਦਕ ਅਫ਼ਸਰ ਅਜਾਈਂ ਮੋਈ ਪਈ ਸਿਪਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਬਥੇਰੇ ਰੋਏ, ਪਰ ਕੀਹ ਪੇਸ਼ ਜਾਵੇ? ਫੇਰ ਭੀ ਆਪਣੀ ਹਿੰਡ ਓਨਾ ਨਾਂ ਛੱਡੀ। ਅਸੀਂ ਉਥੇਰਾ ਕਿਹਾ ਫੌਜ ਤਕੜੀ ਹੋ ਲਵੇ ਤਾਂ ਲੜਾਂਗੇ, ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਨਾ ਮੰਨੀ, ਚਾਹ ਰਪਾਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਖੁਲਾ ਫੌਜ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਫੇਰ ਝੁਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਖੁਦਾ ਜਾਣੇ ਭੂਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗਿਲਤੀਆਂ ਮੁੰਡਾਸੇ ਮਾਰਕੇ ਜਾਂਘੀਏ ਕੱਸੇ ਹੋਏ ਫਰੇਸ਼ਤੇ ਅਸਮਾਨੋਂ ਉੱਤਰ ਆਏ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿੱਖ ਉਗ ਪਏ ਲਖਾਂ ਹੀ ਮਾਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ, ਭਾਰੀ ਘਮਸਾਣ ਪਿਆ, ਉਸੇ ਕਟਾ ਵਢ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ, ਘੋੜਾ ਦਿਲਬਾਗ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਗੁਲ-ਬਾਗ ਨੂੰ ਫੱਟ ਵੱਜਿਆ। ਲਲਾ ਬੇਗ ਕਾਬਲੀ ਬੇਗ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਮਾਰੇ ਬਾਕੀ ਅਮੀਰ ਤੇ ਫੌਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਓੜਕ ਫੌਜ ਨਸ ਤੁਰੀ, ਫੇਰ ਕੌਣ ਛੱਡੇ? ਦੇਸੀ ਲੁੱਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਲਈਆਂ ਮਾਰ ਕੁੱਟਕੇ ਕਪੜੇ ਹੱਥਿਆਰ ਘੋੜੇ ਖੋਹ ਲੀਤੇ। ਦੋ ਹਜਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਚਾਕੇ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਏਤਨੀਕੁ ਹੋਰ ਟੁੱਟੀ ਭੱਜੀ ਆ ਜਾਊ, ਬਾਕੀ ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੇ

ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਓਸਦੀ ਬੇ ਅਕਲੀ ਦੇ ਸਿਰ ਸਦਕੇ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੇਢੰਗ ਬੇਵਕਤ ਕੁਥਾਇੰ ਜਾਇ ਕਰ ਫ਼ੌਜ ਮਰੀ, ਪਰ ਆਪ ਮਾਰੋ ਭਾਵੇਂ ਛੱਡੋ ਸੱਚ ਤਾਂ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਏਦੂੰ ਚੌਗਣੀ ਫੌਜ ਭਾਵੇਂ ਕਜੋਂ ਨਾ ਘੱਲੀ ਜਾਵੇ ਫਤੇ ਪਾਕੇ ਨਾ ਆਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਪਰ ਖੁਦਾ ਹੈ ਤੇ ਓਹ ਭੀ ਖੁਦਾ ਦਾ ਨੂਰ ਹਨ। ਅਜ਼ਮਤ ਏਤਨੀ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਓਹ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਸੱਤਾਂ ਵਲਾਇਤਾਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲੈ ਲੈਣ, ਪਰ ਓਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਤੇ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਨਾ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਾਣ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਦੋਸਤ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਖੂਹ ਦੀ ਅਵਾਜ ਵਾਂਗੂੰ ਹਨ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੁਖਬਰ ਬਣਾਕੇ ਏਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਸਾਲ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਬਣਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ, ਰੱਬ ਤੋਂ ਡਰਨਾ, ਯਾਰੀ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰਨੀ, ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰ ਖਾਣੀ ਓਸ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨੇਕ ਦੁਆ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੱਤ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹਿੰਦ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਸੱਤ ਮੁੱਠਾਂ ਭੰਗ ਦੀਆਂ ਲੈਕੇ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਇੱਤਫਾਕ ਐਸਾ

ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਟਹਿਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਜ਼ਗੈਬੀ ਦੌਲਤ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਚਲਦਾ ਹੈ; ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂ ਗਰੀਬ ਗੁਰਬਾ ਸਿਖ ਸਾਧੂ ਕੋਈ ਆਵੇ ਰੋਟੀ ਕਪੜਾ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਸਭ ਨੂੰ--ਭਾਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਚੋਰ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਹੋਵੇ-ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਦਾ ਕੋਈ ਪੱਖ ਨਹੀਂ, ਸੁਲ੍ਹਾ ਕੁਲ ਮਜ਼ਹਬ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹੋ ਹੈ।

ਏਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੀ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਨਾਲ ਕਾਬਲ ਦਾ ਸੂਬਾ ਹਸਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੀ ਜਗਹ ਓਸਨੇ ਸੂਬਾ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ ਮੇਵਿਆਂ ਦੇ ਊਠ ਲੱਦ ੨ ਕੇ ਤੇ ਧੁੱਸੇ ਆਦਕ ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬਸਤਰ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ।

੪੯-ਸੰਗਤਾਂ ਨੂਰ, ਫਤੂਰ ਦੀ ਕਥਾ

ਜੰਗ ਫਤੇ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਦਿਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸ ਦਮਦਮੇ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਜਿਥੇ ਤੁਰਕ ਦਬੇ ਸੇ ਤੇ ਕੀਰ-ਤਨ ਕਥਾ ਸਤਸੰਗ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ। ਨਥਾਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਾਲੂ ਨਾਥ ਬੈਰਾਗੀ ਸੰਤ ਜੱਲਣ ਭਗਤ ਵਾਂਗੂ ਪੂਰਾ ਭਾਂਡਾ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਓਸਦੇ ਸੇਵਕ ਸਤਿਸੰਗੀ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲਗ ਸੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੁਧ ਦਹੀਂ

ਦੇ ਘੜੇ ਭਰਵਾਕੇ ਗੁਰੂਕਿਆਂ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਆ ਕਾਲੂ ਨਾਥ ! ਓਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸਤਿਗੁਰੋ ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਦੇ ਘਰ ਦਾ ਕੂਕਰ ਹਾਂ ਨਾਥ ਨਹੀਂ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਤੈਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਨਾਥ ਪਦ ਪਾਇਆ । ਭਲੇ ਪੁਰਖ ਅੰਬ ਵਾਂਗੂੰ ਵਡਾਈ, ਮਾਨ, ਬਿਭੋ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਫੜਦੇ ਹਨ ਤੁਛ ਬੁਧੀ ਸਿੰਮਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚੇ ਹੰਕਾਰੀ ਬਣ ਬਣ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਹੀਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਕਾਲੂਨਾਥ ਤੂੰ*ਨਾਥਾਂ ਦਾ ਨਾਥ ਹੋਯਾ ਤੇਰੀ ਮੰਨਤ ਹਮੇਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਪਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਏਹ ਵਰ ਲੈਕੇ ਕਾਲੂ ਨਾਥ ਫੇਰ ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਥੇ ਰਹੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਜੰਗ ਦੀ ਫਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫੈਲੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਉਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣ। ਏਹ ਨਿਸਚਾ

---

*ਕਾਲੂ ਨਾਥ ਦੀ ਕਥਾ ਐਉਂ ਸੁਣੀ ਹੈ—ਇਕ ਦਿਨ ਨਥਾਣੇ ਦੇ ਲੋਗ ਗੰਗਾ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਤਯਾਰ ਹੋਏ, ਕਾਲੂ ਨਾਥ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀ ਭੀ ਚਲੋ, ਓਨ ਆਪਣੀ ਖੂੰਡੀ ਦੇਕਰ ਆਖਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਲਿਆਓ, ਓਹ ਲੈ ਗਏ। ਜਦ ਹਰਿਦੁਆਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਖੂੰਡੀ ਹਥੋਂ ਛੁਟ ਗਈ। ਘਰ ਆਏ, ਨਾਥ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਖੂੰਡੀ ਦਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ।ਨਾਥ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਏਸ ਢਾਬ ਵਿੱਚ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਓਹੋ ਖੂੰਡੀ ਢਾਬ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਈ। ਤਦ ਥੀਂ ਓਸਦੇ ਸੇਵਕ ਪੌਲ ਜਟ ਤੇ ਓਸਦੇ ਚੀਖੇ ਦੀ ਉਲਾਦ ਰਮਾਣੇ ਜੱਟ ਓਸੇ ਢਾਬ ਵਿਚ ਜੋ ਕਾਲੂ ਨਾਥ ਦੀ ਗੰਗਾ ਥਾਪੀ ਗਈ ਮਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਫੁਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਗੰਗਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਜਦ ਏਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਓਸੇ ਢਾਬ ਦੀ ਮਿਟੀ ਵਿੱਚ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਏਹ ਗਲ ਬੜੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬਹੁਤ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲਗ ਭਗ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆਈ ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੌਣ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਓਨ ਹਿਮਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨੀ ਬਰਫ ਲਿਆ ਕੇ ਓਸ ਉਤੇ ਸਿਟ ਦਿੱਤੀ, ਸਭ ਮਰ ਗਈ ਬਾਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮਰਵਾ ਦਿਤੀ। ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ ਓਸਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਮਾਰ ਸਿਟਦੇ ਹਨ। ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਇੰਦਰ ਆਦਿਕ ਸਭ ਦੇਵਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਚਰਚਾ ਘਰ ਘਰ ਫੈਲਣੇ ਕਰ ਮਾਲਵਾ ਦੇਸ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲਗਾ ਰਹੇ, ਬਹੁਤ ਪਦਾਰਥ ਆਵੇ। ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਮਨੋਂ ਕਾਮਨਾ ਪਾਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ॥

ਜੰਗ ਫਤੇ ਹੋਏ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜ਼ਖਮੀ ਭੀ ਉਠਵਾ ਲਿਆਂਦੇ ਸੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਲ੍ਹਮ ਪੱਟੀ, ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੇਵਾ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਵਰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਕਰਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਖਰਚ ਦੇਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਸੁਣਾਈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜੋ ਹਸਨ ਖਾਂ ਆਖਦਾ ਸੀ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਸੱਚ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਦੀ ਬਦਅਸੀਸ

ਦੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਗ਼ਰਕ ਕਰ ਦੇਣ। ਇਹ ਬਾਤ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਕ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਬਾਦਸ਼ਹ ਨੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਬੁਰਾਈ ਨਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਨਾ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਓਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਦਿਨ ਤਾਂ ਫੌਜ ਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਉਡੀਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਆਦਿਕ ਸਭ ਆਖਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਰੂਰ ਫੌਜ ਭੇਜੇਗਾ। ਕਾਂਗੜ ਪਿੰਡ ਰਾਇ ਜੋਧ ਦੇ ਘਰ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਸਿੱਖ ਉਤਰੇ ਰਹੇ। ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਰਾਇ ਜੋਧ ਦੀ ਰਾਣੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸੀ, ਬੜੇ ਅੱਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਪਣੀ ਹਥੀ ਕਰਕੇ ਛਕਾਉਂਦੀ ਤੇ ਸਤਸੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਰ ਬਹੁਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਇ ਲਾਲਾ ਭਾਗਮਲ, ਸ਼ੀਹਾਂ, ਚੂਹੜ, ਬਘੇਲਾ, ਮੋਹਰੀ, ਸਨਮੁਖ, ਕਾਲਾ, ਕਰਮਚੰਦ ਆਦਕ ਜੰਗ ਦੀ ਮਦਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਆਏ ਸੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਿਰੋ ਪਾਉ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ, ਭਗਤੂ, ਭਗਤਾ, ਸਿੰਘਾ, ਦੂਜਾ ਭਗਤਾ, ਭੂੰਦੜ, ਦਿਆਲਾ, ਕਰਮਾ ਆਦਕ ਸਭ ਮਸੰਦ ਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਗਣੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲਿਆਕੇ ਭੇਟਾ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਜੋ ਸਿਰੋਪਾਉ ਲੈਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਏ, ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਆਦਕ ਸਭ ਨਾਲ ਸਨ, ਇਕ ਭਾਰੀ ਅਜਗਰ ਸਰਪ ਪਿਆ ਤੜਫੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਓਸਦੀ ਦੇਹ ਛੁੱਟੀ ਤਾਂ ਓਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬੇਅੰਤ ਕੀੜੇ ਨਿਕਲੇ। ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੀਉਂਦੇ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਪੈਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਲੋਕਾਂਦਾ ਇਆਲੀ ਗੁਰੂ ਮਹੰਤ ਬਣਿਆਂ ਹੋਯਾ ਸੀ, ਛੀ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੂਜਾ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਨਾ ਕਰ ਸੱਕਿਆ ਤੇ ਨਾ ਆਪ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ। ਓੜਕ ਦੇਹ ਛੁੱਟੀ ਤਾਂ ਓਸ ਬਣਾ-ਉਟੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਏਹ ਸੱਪ ਦੀ ਜੂਨ ਪਾਈ ਤੇ ਜੀਕੂੰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਧਾ ਸੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੀੜੇ ਹੋਕੇ ਏਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਖਾਧਾ*ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਯਾ, ਬਿਧੀਚੰਦ ਬੋਲਿਆ ਸਚ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ "ਸਾਧਕੈ ਸੰਗਿ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਘਾਲ। ਦਰਸਨ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ" ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਯਾਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਡੇਰੇ ਆ ਬਿਰਾਜੇ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਜੀਵਾਂ ਦੀ

---

*ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੱਤਵਾਂ'ਰਾਸ ਪ੨ਧਿਆ ਵਾਲੀ ਠਾਕ ਸੋਢੀਆਂ ਬੇਦੀਆਂ ਉੱਤੇ ਘਟਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਣਾਉਟੀ ਇਆਲੀ ਗੁਰੂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਆਪੋ ਧਾਪ ਗਊਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਾਰ ਭੇਟ ਛਿਈਂ ਮਹੀਨੀਂ ਜਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਹਾਲ ਅਨੇਕ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਅਧਰਮੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਈ ਰੰਨ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਓਹ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਹ ਤਾਰਨ? ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਹ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਤੇ ਓਸ ਸਪ ਦੀ ਜੂਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਤਾਂਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਵਿਰਕਤ ਸਾਧਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਰਨ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਗਤਿ ਕੀਤੀ ॥

ਭਾਵੇਂ ਰਾਇ ਜੋਧਸ਼ਾਹ, ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ, ਭਾਈ ਸਾਧੂ, ਰੂਪਾ, ਆਦਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੁਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਸੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਦੀ, ਮੇਘ ਵਾਂਗੂੰ ਵਿਚਰਕੇ ਅਨੰਤ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਏਸ ਲਈ ਇਕ ਕਟਾਰ ਜੋ ਹੱਥ ਭਰ ਲੰਮੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਜੋਧ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਕੇ ੧੭ ਫਗਣ ਸੰ: ੧੬੯੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਕਾਂਗੜੇ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਮੱਲੇ, ਖਾਈ, ਛਪਾਰ ਆਦਿਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਰਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਕਰ ਤਖਤੂ ਪੁਰੇ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਲੋਹੜੀ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਉਤਰੇ। ਏਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾ ਲੀਤਾ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣੇ। ਓਥੋਂ ਅੱਗੇ ਹਠੂਰ ਪਿੰਡ ਜਿਥੇ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ ਹੈ* ਉਥੇ ਰਾਮ ਸਰ ਤਾਲ ਦੇ ਕਨਾਰੇ ਜਾ

---

*ਭਾਈ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਮੱਜੂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਹਠੂਰ ਪਿੰਡ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੂਕੇ ਵਾਂਗੂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੁਲਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਬਣਾਯਾ। ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਸੁਖਮਨੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਸਾਵੇ ਨਾਲ ਚਾਰਦਾ ਦੁਧ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਬਛਰੂਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆ ਛਡਦਾ ਆਪ ਦਾ ਆਪ ਨਾ ਪੀਂਦਾ, ਕੌਵੀ ਵਰੇ ਏਹੋ ਤਪ ਕੀਤਾ, ਸਿਧ ਹੋਗਿਆ, ਜੋ ਮੂਹੋਂ ਆਖੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਇ "ਭਾਣਾ ਵਰਤੇਗਾ" ਏਹ ਅਵਾਜ਼ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ ਦੇਖੋ ਬਹੁਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਏ, ਹਠੂਰ ਰਾਮਸਰ ਤਾਲ ਕਿਨਾਰੇ ਡੇਰਾ ਪਾ ਰਖਿਆ। ਸੰ: ੧੯੬੯ ਬਿ: ਨੂੰ ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਇਸ ਦੇਸ ਆਇਆ, ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਬਹਿਸ ਹੋ ਪਈ, ਬੇਦੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤੈਂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ ਤੁਸੀਂ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਸੀ ਦਰਗਾਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਬਚਨ ਸੱਚੇ ਹੋਏ ਸੰ: ੧੯੯੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਏਹ ਗੱਲ

ਉਤਰੇ। ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਆਗਤ ਭਾਗਤ ਕੀਤੀ, ਬਚਨ ਹੋਯਾ ਏਥੇ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਕੇ ਸਿੱਖੀ ਵਧਾਵੇਗਾ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਪੱਖੋ ਜਾ ਬਿਰਜੇ, ਪਰਗਣੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਚੱਲੀ ਹੋਈ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਦੀਵਾਨ ਸੀਤਲ ਦਾਸ ਨਾਲ ਆਈ ਜਿਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਤੋਂ

☞ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਧੁੱਮੀ ਕਿ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਸਾਦ ਰਚਾਇਆ ਹੈ, ਹਠੂਰ ਪਿੰਡ ਰਾਮਸਰ ਵਿਚ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜੋ ਕੋਈ ਨ੍ਹਾਵੇਗਾ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਜਾਵੇਗਾ, ਅੰਧਾ ਅੱਖੀਆਂ ਪਾਵੇਗਾ, ਔਤ੍ਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਖਿਲਾਵੇਗਾ, ਲੱਖਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਚਲੇ ਆਏ, ਯਥਾ—'ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਨੀ। ਓਹ ਦੇਊ ਜਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰ ਨੀ। ਦਿੱਤਾ ਆਪ ਹੁਕਮ ਕਰਤਾਰ ਨੀ। ਜੀ ਆਇ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਬਸਾਇ ਨੀ ਜੀ ਆਇ ਨੂੰ। ਮੰਤੇ ਨਾਵਣ ਕਰੋ ਹਠੂਰ। ਦੁਖ ਦਰਿਦ੍ਰ ਹੋਵਣ ਦੂਰ। ਜਿੱਥੇ ਲੰਗਰ ਹੈ ਭਰਪੂਰ। ਪੱਕਣ ਮੰਡੇ ਰਿੱਝਣ ਸੂਰ। ਨੀ ਜੀ ਆਇ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇ ਮੁਲਕ ਬਸਾਇ। ਸਾਡੇ ਬੇੜੇ ਬੰਨੇ ਲਾਇ ਨੀ ਜੀ ਆਇ ਨੂੰ' ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਕੁੜੀਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਯਾ ਬਾਹਰ ਮੁੰਡੇ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਪਏ ਗਾਉਣ। ਬਹੁਤ ਮਾਇਆ ਤੇ ਰਸਤ ਆਈ ਪਰ ਭਾਈ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਭ ਲੋਹ ਬਾਣੀ ਕਢ ਛੱਡੀ, ਲੰਗਰ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸਰਦਾਰ ਸੁਦਾਗਰਨੀਆਂ ਹੋਰ ਆਏ ਸੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪੈ ਦੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹੋਏ ਵਰਤੇ, ਭਦੌੜ ਕਸਬਾ ਨੇੜੇ ਸੀ ਇਕ ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਉੱਤੇ ਬਾਗੜੂਆਂ ਦਾ ਦੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਦੌੜੀਏ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖਲਕਤ ਲੁਟੇਰੀ ਆ ਗਈ। ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਰਰੇ ਮਾਰਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਘਤਿਆ, ਜਿਸਤੋਂ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਭਾਜੜ ਪੈ ਗਈ, ਅਨੇਕ ਧਨੀ ਲੁਟੇ ਗਏ, ਓਸੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੜਕੇ ਬੇੜੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਉਨ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ, ਬਾਬੇ ਬੇਦੀ ਦਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਹੋਯਾ। ਸੰ: ੧੯੦੬ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਬਾਬੇ ਦੇ ਬੇਟੇ ਬਿਕ੍ਰਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ, ਊਨੇ ਦੀ ਇੱਟ ਇੱਟ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਕੈਦ ਰਹਿਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ, ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਹੋਯਾ, ਜੇਹੜੇ ਹਠੂਰ ਅੰਧੇ ਰੋਗੀ ਔਤਰੇ ਗਏ ਸੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਮੇਰੀ ਮਾਈ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁਤ ਹੋਕੇ ਮਰ ਗਏ ਸੇ ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਛੜ ਲੈਕੇ ਗਈ ਸੀ, ਸੋ ਮੈਂ ਜੀਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਝਾੜਾ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਉੱਘਾ ਹੈ॥

ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਸਭ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਜੇਜ਼ੀਆ ਛੁਡਾਇਆ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਜ਼ਰ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਈ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪਾਈ, ਸਿਰੋਪਾਉ ਲੈਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੱਖੋ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਗੁਜਰਵਾਲ ਜਾ ਉਤਰੇ ਓਥੋਂ ਦੇ ਸ੍ਰਦਾਰ ਫਤੂਹੀ ਨਾਮੇ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਯਾ ਤਾਂ ਹੱਥ ਉਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਠਾ ਲਿਆਯਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸਦਾ ਸਿਦਕ ਪਰਖਣ ਲਈ ਓਹੋ ਜਾਨਵਰ ਓਸਥੋਂ ਮੰਗ ਲੀਤਾ। ਫਤੂਹੀ ਬੋਲਿਆ, ਆਪਦੇ ਪਾਸ ਦੇਸ਼ਾਂਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕ ਤੋਹਫੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਅਗੇ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਏਹੋ ਇਕ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਜੋ ਮੰਗੋ ਸੋ ਦੇਵਾਂ ਏਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸੱਕਦਾ। ਗੁਰੂਜੀ ਬੋਲੇ, ਬਹੁਤ ਪਯਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਗੁਰੂ ਅਰਪਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੁਖਦਾਈ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਖਦਾ ਸੈਂ ਮੇਰਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਭ ਗੁਰੂ ਅਰਪਣ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਕ ਖੰਭਾਂ ਦੀ ਮੁਠ ਜਾਨਵਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ? ਓਹ ਬੋਲ ਜਾ ਭਾਵੇਂ ਕੁਛ ਆਖੋ ਏਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਕੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸ਼ਿਕਰੇ ਨੂੰ ਅੱਡੇ ਪਰ ਬੈਠਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਰੇ ਨੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਡੋਰ ਜੋ ਓਸਨੂੰ ਬਧੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਨਿਗਲ ਲਈ, ਲੱਗਾ ਮਰਨ। ਫਤੂਹੀ ਨੇ ਕਈ ਉਪਾ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਰਾਜ਼ੀ ਨਾ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਹਾਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਰਖਿਆ। ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੁਣ ਏਹ

ਤੁਸਾਡਾ ਹੀ ਹੋਯਾ ! ਜਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਵਾ ਲਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਰੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ੍ਹਿਆ, ਓਸਨੇ ਮੁੜ ਓਹੋ ਡੋਰ ਉਗਲ ਦਿਤੀ,ਸ਼ਿਕਰਾ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਗਿਆ। ਏਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਖਕੇ ਫਤੂਹੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲੀਤੇ, ਮਨੋਂ ਤਨੋਂ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ,ਕਈ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਖਿਆ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ। ਓਸਦੀ ਸੇਵਾ ਸਰਧਾ ਦੇਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੇਰੇ ਘਰ ਸਰਦਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਓਥੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਰਾੜੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤੇ ਲਾਕੇ ਘਰਾਣੀ ਪਿੰਡ ਸੂਰਤੀਏ ਮਸੰਦ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਠਹਿਰੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਖਿਆ ਆਪਣੇ ਗਿਰਦਨਵਾਹੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਾਈ ਤੇ ਆਪ ਕੀਤੀ, ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੱਖ ਨਵੇਂ ਬਣੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਕੇ ਇਕ ਚੋਲਾ ਪਚ ਕਲੀਆਂ ਦਾ ਤੇ ਇਕ ਰੁਮਾਲ ਜਿਸ ਉਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਹੈ ਬਖਸ਼ੇ, ਜੋ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਰਾਇ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਪਾਸ ਹਨ॥

ਓਥੋਂ ਚੱਲਕੇ ਜੰਡਿਆਲੀ, ਧਮਦੇ, ਅਲੂਨੇ ਈਸੜੂ, ਇਕਲਾਹੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸੋਣੀ ਪਿੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਏਥੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਸੁਲਤਾਨੀਏਂ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਬਣਾਏ, ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਮੰਨਣੋਂ ਹਟਾਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾਏ। ਏਥੇ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੂਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਯਾ, ਓਸ ਦਾ ਭੀ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਬਣਿਆਂ

ਹੋਯਾ ਹੈ । ਓਥੇ ਰਾਜਾ ਤਾਰਾਚੰਦ ਦੇ ਮਾਤਬਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆ ਗਏ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਕੇ ਨੋਪੇ, ਬਲਾਲੇ, ਖਮਾਨੋਂ, ਸਿੰਘਲ, ਚਮਕੌਰ, ਰੋਪੜ ਮਨੌਲੀ ਆਦਕ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਕਰ ੨੨ ਵਿਸਾਖ ਸੰਃ ੧੬੯੯ ਬਿਃ ਨੂੰ ਕੀਰਤ-ਪੁਰ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ, ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਪੰਜ ਕੋਹ ਅੱਗੇ ਆਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਨਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਮਰਵਾਹੀ ਜੀ ਨੇ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰੀ, ਜੰਗ ਜਿੱਤਕੇ ਆਇਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਸਤਰ ਭੂਖਣ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰਕੇ ਲਾਗੀਆਂ ਤੇ ਦਾਸ ਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ, ਦੀਪਮਾਲਾ ਕੀਤੀ ॥

੫੦—ਤਾਰਾਚੰਦ ਆਦਕ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚਲਾਣਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਥਾ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀਰਤਪੁਰ ਆਗਮਨ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ, ਇਕ ਘੋੜਾ ਕੁਛ ਨਕਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਕੇ ਕਲਜਾਣ ਪੁਰ ਤੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹੋਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਘਾਸ ਲਈ ਮਾਫੀ ਦੇ ਕਰ ਸਨਦ ਲਿਖ ਦਿਤੀ, ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਰੋਪੜੀਏ ਪਠਾਣ ਜੋ ਹਮੇਸ਼

ਰਾਜਾ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਨਾਲ ਕਿੱਲਤ ਰਖਦੇ ਸੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣੇ ਕਰ ਸਭ ਛੈ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਲੀਲ੍ਹਾ ਤੇ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਅਨੇਕ ਸ਼ੇਰ, ਸੂਰ ਝੂੰਖਾਰ, ਰਿਛ, ਹਰਨ, ਪਾਹੜੇ ਸਸੇ ਸਦਗਤੀ ਨੂੰ ਪਚਾਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਆਉਂਣਾ ਸੁਣਕੇ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਮਸੰਦ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਟਿੱਕਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਭੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੋਂ ਆ ਗਏ। ਬੁਢਣ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਜੋ ਇੱਕ ਜੋਗੀ ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਝਾੜੀ ਪਹਾੜੀ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਰਖਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਛੱਡਦਾ ਹੋਰ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਜਾ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕੁਛ ਨਾ ਲੈਂਦਾ।ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਦ ਏਥੇ ਆਏ ਸੇ ਤਾਂ ਓਨ ਦੁੱਧ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸਾਡੀ ਅਮਾਨਤ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਰਹੀ।ਹੁਣ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿ-ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜਾ ਬੈਠੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਦੁੱਧ ਅਮਾਨਤ ਵਾਲਾ ਦਿਓ। ਓਹ ਬੋਲਿਆ ਜੋਤ ਤੇ ਗੱਦੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਓਹੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਹੋ, ਪਰ ਸ਼ਬੀਹ (ਮੂਰਤ) ਓਹੋ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਮਾਨਤ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਹੂਬਹੂ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ ਦੇਖਕੇ ਬੁੱਢਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਆਖਿਆ ਆਓ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਠੀਕ ਠੀਕ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਅਸਥੂਲ ਸੂਖਮ ਕਾਰਣ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਐਉਂ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਮੋਤੀਆਬਿੰਦ ਉਤਾਰ ਕੇ ਵੈਦ ਜਗਤ ਦਿਖਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਸੁਇੱਛਤ ਮਿਤ੍ਰ ਜੋਗੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਅਤਯੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ .ਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ ਸੱਪ ਦੀ ਕੁੰਜ ਤਯਾਗਣ ਵਾਂਗੂ ਦੇਹ ਛੱਡਕੇ ਸ੍ਵੈ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੀਣ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਜਾਮਾ ਸਮਝਕੇ ਦਬਵਾ ਕਰ ਕਬਰ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਾਬੇ ਗੁਰ-ਦਿੱਤੇ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਭੱਦਰ-ਕਾਲੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਰਾਜੇ ਕੱਠੇ ਹੋਏ ਰਾਜਾ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਓਥੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਬੜੇ ਟਿੱਬੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੁਰੋਥਾ ਸਾਇਵਾਨ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਾ ਹੋਯਾ ਸੀ, ਲੋਗ ਮੇਲੇ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਰਾਜਾ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਖਿਲਾਸ ਪੁਰੀਆ, ਜਗਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਰਮੋਰੀਆਂ ਕਰਮ-ਚੰਦ ਭੰਬੋਰੀਆ, ਨਰਪਤ ਸਿੰਘ ਜਸਵਾਲੀਆ, ਧਰਮ ਪਾਲ ਬੁਘਾਟ ਵਾਲਾ, ਗਜੇ ਸਿੰਘ ਹੰਡੂਰੀ, ਭੂਖ ਸੈਨ ਕੈਥਲੀਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਲ ਭੱਜੀ ਲੇ ਆਦਕ

ਬਹੁਤ ਪਰਬਤੀ ਰਾਜੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਆਈ ਗਏ, ਨਜ਼ਰ ਭੇਟ ਦੇਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪਾ ਪਾ ਬੈਠਦੇ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਲ ਅਨੰਦ ਪੁਛਕੇ ਮਾਣ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੌਰਤਨੀ ਕੰਠਾ, ਭੱਵਟੇ ਕਲਗੀ, ਜਿਗਾ ਮੋਤੀ ਮਾਲਾ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਨੀ ਆਪਣੇ ਜੋਧਜਾਂ ਸਮੇਤ ਸਜੇ ਬੈਠੇ ਸੇ। ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹੀ ਛਬ ਨਾਦਰੀ ਢਬ ਦੇਖਕੇ ਪਰਬਤੀ ਰਾਜੇ ਦੰਗ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੰਦਰ ਦੇ ਤੁਲ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਚੜ੍ਹੇ ਮੁਛੈਹਰੇ ਸਿੱਖ ਦੇਵਤੇ ਬੈਠੇ ਸੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਵਕ, ਜਸਦਰਿਆ,ਦਿੱਤੂ ਸੌਂਧਾ ਰਬਾਬੀਸੁਰੀਲੀ ਰਸੀਲੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗੰਧਰਬਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਕੂੰ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਮੇਲਾ ਦੇਖਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੇ ਭਾਈ ਭਾਰੂ ਨਾਮੇ ਸਿੱਖ ਭੀ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੁਹਾੜੀ ਨਾਲ ਦੇਵੀ ਤੇ ਭੈਰੋਂ ਦੀ ਮੂਰਤਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਵੱਢਕੇ ਦੌੜ ਆਯਾ, ਪਿੱਛੇ ਪੰਡੇ ਨੱਸੇ ਪਰ ਉਹ ਲਸ਼ਕਰ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਿਆ, ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਏਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਬੜਾ ਰੋਸ ਮੰਨਕੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਲਾਹਮਾ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਣ ਲਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਕੱਟੇ ਹਨ ਜਦ ਤੁਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਅਧਕ ਬਲੀ ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਮਨ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਸੀ ਕਿਉਂ ਰੰਜ ਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖੋ ਅਪਣੇ ਗੁਨਾਹੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਫੜਾ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ

ਓਹ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਜੜ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ ਜੇ ਓਹ ਨਿਰੇ ਪੂਰੇ ਪੱਥਰ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ? ਜੇਹੜੇ ਨਾ ਆਪਣਾ ਨੱਕ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਫੇਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੋਯਾ ਯਥਾ"ਪਖਾਨ ਗਢਿਕੈ ਮੂਰਤਿਕੀਨੀ ਦੇ ਕੈ ਛਾਤੀ ਪਾਉ। ਜੇ ਏਹ ਮੂਰਤਿ ਸਾਚੀ ਹੈ ਤਉ ਗਢਨ ਹਾਰੇ ਖਾਉ॥ਭਾਤਪਹਿਤ ਅਰਲਾਪਸੀ ਕਰ ਕਰਾ-ਕਾ ਸਾਰ। ਭੋਗਣ ਹਾਰੇ ਭੋਗਿਆ ਇਸ ਮੂਰਤ ਕੈ ਮੁਖ ਛਾਰ" ਤਾਂਤੇ ਏਹ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ, ਜੇਹੜੇ ਤੁਸੀ ਘੜੇ ਹੋਏ ਪੱਥਰ ਦੇਵਤਾ ਥਾਪ ਰਖੇ ਹਨ। ਦੇਵਤਾ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਰਣਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨੇ ਕਰ ਜੀਵ ਦੀ ਕਲਯਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥ ਏਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਕਾ ਦਾ ਢੰਗ ਜਾਲ ਰਚ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਏਹ ਪੰਡੇ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਏਨਾਂ ਨੂੰ ਘੰਟੇ ਬਜਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਉਠਾ ਕਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਯੋਂ ਛਕ ਜਾਣ? ਨਾਮ ਦੇਉ ਧੰਨੇ ਨੇ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨਿਆਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਕੇ ਭੋਜਨ ਛਕੇ ਦੁਧ ਪੀਤਾ ਬਾਤਾਂ ਕਰੀਆਂ ਸੋ"ਆਪ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਅਵਰੁ ਕੈਸੀ ਚਤੁਰਾਈ" ਪਯਾਰਿਓ! ਜੇ ਤਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰੋ।

ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ

ਪਖਾਨ ਪੂਜਾ ਛਡਕੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਭਗਤ ਬਣ ਗਏ। ਏਹ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਦੁਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਕਤਾਬਦੇ ੧੬੯ ਸਫੇ ਪਰ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਨ੧੯੬੨ ਈਸ੍ਵੀ ਨੂੰ ਨਵਲ ਕਸ਼ੋਰ ਦੇ ਛਪੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਥਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ ਉਸ ਕਤਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ,ਜਿਹਾਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਵੜਨ ਲਗਿਆਂ ਭਾਈ ਜਵੰਦੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਤੂੰ ਏਥੇ ਖੜਾ ਰਹੁ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇਵੀਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਬਾਗ਼ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਰਾਹ ਚਲੇ ਗਏ,ਪਰ ਓਹ ਬੂਹੇ ਅਗੇ ਸੋਟਾ ਫੜੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਬਰਾਬਰ ਖੜਾ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰਖ਼ਬਰਹੋਈਤਾਂਓਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤਾ ਰਿਧੀ ਸਿਧੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੁਦਿਹਾਣੇ ਦੇ ਪ੍ਰਗਣੇ ਜਵੱਦੀ ਪਿੰਡ ਉਸਦਾ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸੰਤਾਨ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਵਾਲੀ ਹੈ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਭੂਹੜ ਨਾਮੇ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਜਿਸਦੇ ਤਾਬੇ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਸਨ, ਬਚਨ ਕੀਤਾ: ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖੋ ਕੰਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਪੱਥਰ ਲਿਆਕੇ ਜਮਾਂ ਕਰਨ। ਓਹ ਆਪ ਹੀ ਏਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾ ਲੱਗਾ। ਪੰਜ ਦਿਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਖਿਆ ਓਹ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਬੈਠਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਾਗ ਦੇ ਪਾਸ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚੇ

ਓਸਦੇ ਮੋਢੇ ਗੋਡੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਉਚੜ ਕੇ ਲਹੂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਢੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਏਹ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਢੋਣ ਲਾਓ। ਓਨ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਂ ਭੀ ਤਾਂ ਆਪਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਓਸਦੀ ਸਰਧਾ ਪਰੇਮ ਭਗਤੀ ਸੱਚਾ ਸਿਦਕ ਦੇਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ' ਕਹਿ ਕਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਤੂੰ ਸੱਤ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਸਿੱਖ ਹੋਯਾ। ਫੇਰ ਓਸਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਕਰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਹੋਯਾ। ਓਸਦੇ ਪੋਤਰੇ ਭਾਈ ਮਨੀਸਿੰਘ ਜੀਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਭ ਸਿੱਖ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਨ ਓਸਤੋਂ ਚੋਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਦਾਸ ਏਹ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਗਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈ॥

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਬਾਹਰ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਓਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੁਣੇ ਛੱਪਰ ਤਜ਼ਾਰ ਹੋਵੇ, ਓਨ ਭੀ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਆਖਿਆ ਤੇ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਵਿਚੋਂ ਪੱਨ੍ਹੀ ਸਰ ਵੱਢਣ ਜਾ ਲੱਗਾ। ਕਦੀਅੱਗੇ ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿੰਡਾ, ਹੱਥ ਪੈਰ ਸਰ ਨੇ ਪੱਛ ਸਿਟੇ।ਛੱਪਰ ਬੰਨ੍ਹ ਭੀ ਕੋਈ ਨਾ ਲਭਾ, ਆਪੇ ਬੰਨਣ ਲਗ ਪਏ ਤਾਂ ਉਂਗਲਾਂ ਉਚੜ ਗਈਆਂ ਲਹੂ ਟਪਕ ਟਪਕ ਛੱਪਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਓਧਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਛੱਪਰ ਉਤੇ ਲਹੂ ਲੱਗਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਓਸਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ

ਸੁਣਾਇਆ, ਬਚਨ ਹੋਯਾ ਨਿਹਾਲ ! ਭਾਈ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵਰ ਮੰਗ। ਓਨ ਅਤਿ ਨਿੰਮਰ ਹੋਕੇ ਆਖਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਵਰ ਦੇ ਲਾਇਕ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਾਡਾ ਪਿੰਡਾ ਬਹੁਤ ਕੱਚਾ ਪਿੱਲਾ ਹੈ ਜੋ ਲਹੂ ਟਪਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਤੇਰੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪੱਕੇ ਸੂਰ ਬੀਰ ਸ੍ਰਦਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਤੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਪਰਮ ਪਦ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਓਸਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਮਜੀਠੇ ਵਾਲੇ ਅਮਰਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਬਹੁਤਉੱਘੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਕੜਾਹੇ ਤੇ ਦ੍ਰਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੱਡੇ ਹੋਏ ਤੀਰ ਹੁਣ ਤੋੜੀ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੀ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਵਰਤਨ ਵਾਲੇ ਹਠੀਏ ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਜਿੱਤਦੇ ਸੇ ॥

੫੧—ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜਾਣਾ, ਬਿਧੀਚੰਦ ਨੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਾ।

ਜਾਂ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਗਰਮੀ ਚਤੁਮਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੋਂ ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰੋਹਤ ਜਾਕੇ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਬ੍ਯਾਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ (ਜਿਸਦੀ ਤਿਯਾਰੀ ਸੀ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰੋਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਭਾਈ ਭੂੰਦੜ, ਕਰਮ ਚੰਦ ਪੰਜਾਬ ਆਦਿਕ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਰਤ ਪੁਰੋਂ ਚਲ ਪਾਇਲ ਪਿੰਡ ਜੋ ਅਨੰਦ ਪੁਰੋਂ

ਦੋ ਕੋਹ ਪੱਛੋਂ ਵੱਲ ਹੈ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਦੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਪਤਨੀ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੋਲੇ ਦਾਸੀਆਂ ਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਸਮੇਤ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਆ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਹੋਕੇ ਦੁਆਬੇ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਤਰ, ਦੁਰਗਾਪੁਰ, ਡੁਮੇਲੀ ਜੀਂਦ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਚਾਰ ਪੰਜ ੨ ਦਿਨ ਠਹਿਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਚੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆਗਏ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਗਰ ਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਜਥਾ ਜੋਗ ਨਜ਼ਰ ਭੇਟਾ ਲੈਕੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਆ ਮਿਲੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਮਾਨ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਛ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਖਾਇਆ ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਏਹੋ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਕੋਠਿਆਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਖਲਕਤ ਛਾ ਗਈ। ਥੰਮ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਉਤਰੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਇਆ ਫੇਰ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀਨੇ ਆਰਤੀ ਉਚਾਰੀ ਬੜਾਉਤਸ਼ਵ ਮਨਾਯਾ, ਬਹੁਤ ਰੁਪਯਾ ਗਹਿਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਲਾਗੀਆਂ ਤੇ ਦਾਸ ਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਦੀਪ ਮਾਲਾ ਕਰਾਈ। ਜੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸੁਖਣਾ ਸੁਖੀ ਸੀ ਓਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਵਾ ਸੌ ਦਾ ਕਰਾਯਾ। ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਕਿਦਾਰਾ ਆਦਕ ਉਥੋਂ ਦੇ ਕਾਰਦਾਰੀਆਂ

ਨੇ ਸਭ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਦਾਣਾ ਘਾਹ ਦੇਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਯਾ। ਮਾਤਾ ਮੁਰਵਾਹੀ ਜੀ ਤੇ ਖੇਮ ਕੌਰ ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ,(ਗੁਰੂ)ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਤੇ ਅਣੀਰਾਇ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ,ਰਾਤਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਕੇ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ।ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀਵਾਨ ਥੰਮ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਲਗਾ, ਜੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਕੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਘਣੀ ਸੰਗਤ ਆਈ, ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਮਾਝੇ, ਦੁਆਬੇ, ਦੜਪ, ਪੋਠੋਹਾਰ ਆਦਕ ਦੇਸਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਰਵਾਜ ਤੇ ਟਹਿਲ ਕਰਨੇ ਦਾ ਢੰਗ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੁਣਨ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸਭ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਜਾਗੀ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਮੇਲਾ ਲਗਾ ਰਹੇ, ਇਕ ਦੋ ਟੋਲੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਇਕ ਦੋ ਆ ਜਾਣ, ਮਾਯਾ ਨਕਦ ਜਿਨਸ ਨਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਹ ਵਾਂਗੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਆਵੇ ਤੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਲਗੀ ਜਾਵੇ ॥

ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ ਅਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪਲੰਘ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਸੇ ਜੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਕੇ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਅਸੀ ਚੋਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਡਿੱਠੇ ਓਹ ਕਿਹੇ ਜੇਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਜੀ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਦੇ ਓਸ ਸਿਖ ਚੋਰ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਦ-ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘੋੜੇ ਕਢ ਲਿਆਂਦੇ ਸਨ ? ਉਨਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ

ਮੰਨਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਬੁਲਾ ਲੀਤਾ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਜਾਕਰ ਅਤਿ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਫੇਰ ਐਸੇ ਕਹਿਕੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬਜੀ ਮੈਂ ਮਥਾਟੇਕਦਾਹਾਂ ਸੀਸਨਿਵਾ-ਇਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦਿਤੀ ਬ੍ਰਖੁਰਦਾਰ ਤੈਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ। ਬਿਧੀਏ ਵਲ ਤੱਕਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਏਹ ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਵਰਗਾ ਸਿਖ ਹੈ ਚੋਰ ਕੋਈਨਹੀਂ, ਅਸੀ ਸੁਣ ਰਖਿਆਹੈ ਕਿ ਚੋਰ ਕਾਲੇ ਤੇ ਡਰਾਉਂਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਿਧੀਚੰਦ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਆਖਿਆ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅਸੀ ਕਾਲੇ ਡਰਾਉਂਣੇ ਭੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਬੱਚਾ ਬਿਧੀਚੰਦ! ਸਾਨੂੰ ਓਹ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਜਿਕੂੰ ਤੈਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਹਰੂਆਂ ਦੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਘੋੜੇ ਲੈ ਆਂਦੇ ਹਨ ਕੀਹ ਉਨਾਂ ਖਸਮਾਂ ਖਾਣਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਡਿਠਾ ਨਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਯਾ ਨੇ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਮੁੰਦਰ ਪਾ ਦਿਤੀ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਪਾਕੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕਥਾ ਮਸਾਲੇ ਲਾ ਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਜਾਏ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ, ਦਾਸ, ਦਾਸੀਆਂ ਹਸ ਹਸ ਦੋਹਰੇ ਪਏ ਹੋਣ। ਜਦ ਜਟ ਨੇ ਕਮਲਾ ਹੋਕੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਚੂਨੀਆਂ, ਲਾਲ, ਜਵਾਰ ਤੇ ਮਕਈ ਦੇ ਦਾਣੇ ਦੱਸੇ ਅਰ ਨਿਘੜਾ ਬੋਤ, ਸਤਯਾਨਾਸੀ ਪਿਆਉਂਣ ਦਾ ਢੰਗ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੌਣ ਥੋੜਾ ਹੱਸੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ

ਮਾਈਆਂ ਸੱਭੇ ਪਏ ਹੱਸਣ। ਫੇਰ ਜਦ ਦੂਜਾ ਘੋੜਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਖੋਜੀ ਸਾਉਰੀ ਦਾ ਬਾਣਾ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਮੱਕਰਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਈ ਤਦੋਂ ਤਾਂ ਹਸਾ ਹਸਾ ਕੇ ਫਾਵੇ ਕਰ ਘੱਤੇ, ਸਭ ਦੀ ਅਸੀਸ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲੀਤੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ ਬੱਚਾ ਤੂੰ ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਡਾਢਾ ਹਾਠਾ ਚੋਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਿੱਦਾਂ ਬਣ ਗਿਆ? ਤਦ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਓਹ ਮਹੀਆਂ ਹਿੱਕਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ,ਆਖਿਆ ਜਦ ਮੈਨੂੰਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਨਾ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਓਸੇ ਘੜੀ ਰਾਂਝੇ ਵਾਂਙੂੰ ਆਖ ਦਿਤਾ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹੋਰ ਸੱਭੇ ਐਬ ਛੁਟ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਚੋਰੀ ਮੈਥੋਂ ਨਹੀਂ ਛੁਟਨੀ ਤਾਂਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀ ਆਪਣੇ ਘਰਦਾ ਚੋਰ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਰਖੋ। ਏਹ ਬਾਤ ਮੇਰੀ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹੱਸਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਭਲਾ ਜੇ ਤੂੰ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਛਡ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਪਰੋਪਕਾਰ ਲਈ ਕਰੀਂ ਅਰ ਅਪਣੇ ਸੁਖ ਸ੍ਵਾਦ ਲਈ ਨਾ ਕਰੀਂ ਨਾਲੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਮਕ ਖਾਏਂ ਓਸਦੀ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰੀਂ ਅਤੇ ਸੱਚ ਬੋਲਿਆਕਰੀਂ ਤਦਤੇਰੀ ਕਲਜਾਣ ਚੋਰੀ ਕਰਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਹੋਯਾ ਓਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਪੇਟ ਯਾ ਕੁਟੰਬ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਹੋਰ ਹੋਰ ਚੋਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਂ ਤਾਂ ਪੰਜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਕਥਾ ਨਾਲ ਲਿਖਾਂਗੇ, ਏਥੇ ਕੇਵਲ

ਇਕ ਚੋਰੀ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਦ ਏਹ ਗੱਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਕਿ ਪਰੋਪਕਾਰ ਲਈ ਮੈਂ ਅਨੇਕ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਤਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਬੇਟਾ ਜੀਕੂੰ ਤੈਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਘੋੜੇ ਲਿਆ ਦਿਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਹਨ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਮੈਨੂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਬੇਗਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਜੜਾਊ ਜ਼ੇਵਰ ਲਿਆ ਦੇਹ। ਬਿਧੀਚੰਦ ਬੋਲਿਆ ਮਾਤਾ ਜੀ ਧੰਨ ਭਾਗ ਮੇਰੇ ਜੇ ਤੁਸਾਡੀ ਟਹਿਲ ਬਣ ਆਵੇ ਕਾਰਜ ਤਾਂ ਆਪਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀ ਆਗਜ਼ਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਏਹ ਕੀਹ ਚੀਜ ਹਨ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਲਿਆ ਦੇਵਾਂ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅਸੀਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਜ਼ਾ ਲੈਕੇ ਓਸੇ ਦਿਨ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਲਸ਼ਕਰ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ ਦੀ ਬੇਗਮ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਚੱਲੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਹ-ਜਹਾਂ ਸਿੰਧ ਵੰਨੀ ਹੋਕੇ ਗੁਜਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਇਗਾ। ਭਾਈ ਜੀ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਕਿ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ੇਵਰ ਬੇਗਮ ਦੇ ਲਿਆਉਣੇ ਔਖੇ ਸੇ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਤੋੜੀ ਕਿਸੇ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦਾਉ ਲੱਗ ਹੀ ਜਾਇਗਾ। ਮੁਸਲਮਾਣਾਂ ਜਿਹਾ ਭੇਸ ਬਣਾਕੇ ਬੇਗਮ ਦੇ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋ ਲੀਤਾ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤਾਂ ਦਾਉ ਨਾਂ ਲੱਗਾ ਪਰ ਭੇਤ ਸਭ ਲੈ ਲੀਤਾ, ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪਾਸੋਂ ਬਿਆਸਾ ਲੰਘਕੇ ਡੇਰਾ

ਕੀਤਾ, ਹਥਨੀ ਉਤੇ ਸ਼ਾਹ ਬੇਗਮ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਓਸਦੇ ਮਹਾਉਤ ਚਰਕਟੇ ਨਾਲ ਮਿੱਠੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲੀਤਾ, ਬੇਗਮ ਦੇ ਤੰਬੂ ਦੇ ਕੋਹੇਂ ਲੱਗ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੇਗਮ ਨੇ ਸਭ ਗੈਹਣੇ ਲਾਹਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਪਾ ਰੱਖੇ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਜਦ ਕੂਚ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਓਹੋ ਡੱਬਾ ਬੇਗਮ ਹਥਣੀ ਉਤੇ ਲੈ ਬੈਠੀ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਭੀ ਹਥਣੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ੨ ਲੱਗ ਤੁਰਿਆ। ਪੌਣ ਨੇ ਮਸਾਲਾਂ ਬੁਝਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਲੈਂਪ ਤਾਂ ਓਸ ਸਮੇਂ ਸਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਚਰਕਟਾ ਪਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਛੁੱਟ ਲਾਸ਼ ਫੜਕੇ ਓਸਦੀ ਥਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬੇਗਮ ਤੇ ਗੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਡੱਬਾ ਪਿਆ ਸੀ ਓਹ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਣੀ ਦੇ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਦੇ ਝੂਟੇ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਬਾਕੀ ਚੋਰ ਥਾਣ ਨੇ ਦਬਾ ਲਈਆਂ। ਪੌੜੀ ਜੇਹੜੀ ਹੱਥਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਟਕਦੀ ਸੀ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਨਾ ਓਸ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਜਮਾ ਹੌਦੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਮਲਕ ਕਰਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਡੱਬਾ ਉਡਾ ਲੀਤਾ ਤੇ ਛੇਤੀ ਦਿਤੀ ਜਮੀਨ ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਹੱਥਣੀ ਅਗਾਹਾਂ ਤੁਰੀ ਗਈ ਆਪ ਡੱਬਾ ਲੈਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਏ, ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨ ਪਈ, ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਚਰਕਟਾ ਫੇਰ ਪਿਛੇ ਹੱਥਣੀ ਉਤੇ ਆ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਓਸਦੇ ਆਏ ਤੋਂ ਟਹਿਲਣ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲੀ, ਡੱਬਾ ਨਾ ਦੇਖਕੇ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਓਨ ਰੌਲਾ ਪਾਯਾ ਮਹਾਵਤ ਚਰਕਟਾ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਕਾਇਮ ਹਨ ਚੋਰ ਕਿੱਥੋਂ

ਦੀ ਆ ਪਿਆ, ਸਭ ਅਚਰਜ ਹੋ ਰਹੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੌੜੇ ਪਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨ ਲੱਗਾ । ਭਾਈ ਡੱਬੇ ਦੀ ਗੰਢੀ ਮਾਰ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਧ ਧਰ ਸਿਧਾ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਨੂੰ ਹੋਤੁਰਿਆ । ਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਡੱਬਾ ਗਹਣਿਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਯਾ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂ ਟਹਿਲਣ ਤੋਂ ਡੱਬਾ ਖੁਲ੍ਹਾਕੇ ਗਹਿਣੇ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਅਚਰਜ ਰਹਿ ਗਈ, ਝਲਮਲ ਝਲਮਲ ਪਈ ਹੋਵੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਕੀ ਬੱਕੀਹੋਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਐਡੀ ਛੇਤੀਕਿੱਥੋਂ ਲੈ ਆਇਆਹੈਂ? ਭਾਈ ਜੀਨੇ ਅਤਿ ਨਿੰਮ੍ਰ ਹੋਕੇ ਆਖਯਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਸ਼ਾਹ ਬੇਗਮ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਨੇੜੇ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਕੇਵਲਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਲੀਤਾ, ਹੋਰ ਕੰਮ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਆਪਣੀਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਫੇਰ ਜਿਕੂੰ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ, ਮਾਈ ਜੀਨੇ ਭਾਈਜੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਚਤੁਰ ਜਾਣਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਬਹੁਤ ਵਰ ਦਿੱਤੇ ਉਥੋਂ ਉਠਕੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਬਾਹਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਮਾਣ ਦੇਕੇ ਪਾਸ ਬਠਾਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਧੰਨ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤੇਰੇ ਸਮ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਪੁਰਖਾ-ਰਥੀ ਤੇ ਚਤੁਰ ਨਹੀਂ, ਤੈਂ ਆਪਣਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਭ ਸੁਧਾਰ ਲੀਤਾ, ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰ ਦੇਂਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਸੁਣਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ

ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਬਿਧੀਏ ਦੀ ਕਿਰਤ ਪਰ ਹੱਸਕੇ ਗਹਿਣੇ ਦਾ ਡੱਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜਾਂ ਦਾਸੀ ਨੇ ਗਹਿਣੇ ਕੱਢੇ ਤਾਂ ਸੀਸ ਫੂਲ, ਤਨੌੜੇ, ਝੁਮਕੇ, ਹਾਰ, ਕੰਠਾ ਜੁਗਨੀ, ਬੈਸਰ, ਮਛਲੀ, ਅਤਰਦਾਨ ਹੋਰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਸਭ ਗਹਿਣੇ ਬੜੇ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰੇ, ਨੀਲਮ ਲਸ-ਨੀਏ, ਮੋਤੀ, ਚੂਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੜਤ ਦੇਖ ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਮਰਵਾਹੀ ਜੀ ਦਾਸੀਆਂ ਦਾਸ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਓਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵਾਣੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਣ ਤੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਬਡਾਈ ਕਰ ਕਰ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਣ, ਫੇਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਖਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਓਹ ਸਭ ਗਹਣੇ ਗੰਗਸਰ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਧੋਕੇ ਪੈਹਨਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਅਤਯੰਤ ਪਜਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਓਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਏ ਸੇ ਤਾਂ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜਰਾ ਲੋਭ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਖਿਆ ਤੁਰਕਣੀ ਦਾ ਉਤਾਰ ਪਹਿਨਣਾਂ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੀ ਤੇ ਬਾਵਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ। ਏਸ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸਭ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਲਖਾਂ ਰੁਪਯਾਂ ਦੇ ਜ਼ੇਵਰ ਮਿਲੇ ਓਹ ਅਤਯੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਫਿਰਨ॥

***

੫੨..ਬਾਲੂ ਹਸਨੇ ਦਾ, ਸੰਜਤ ਦਾ, ਤੇ ਸੁਦਾਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਓਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮਸੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਬਹੁਤ ਹੱਸਣੇ ਕਰ ਓਸ ਨੂੰ ਬਾਲੂ ਹੱਸਣਾ ਕਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਜੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਿਆ, ਓਨਾਂ ਸੂਰ ਪਿਛੇ ਘੋੜਾ ਲਾਇਆ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਸੂਰ ਮਾਰਨੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਬਾਲੂ ਹੱਸਣਾ ਪਹੁੰਚਿਆ,ਗੁਰਦਿਤੇ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਕੇ ਏਸ ਨੂੰ ਟੋਪੀ ਬਖਸ਼ੀ, ਡੇਰੇ ਆਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਓਸਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਭਜਨ ਵਿਚ ਲਗੀ ਹੋਈ ਦੇਖਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੁਣ ਤੂੰ ਥੰਮ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠਕੇ ਭਜਨ ਕਰ,ਤਾਹੀਂ ਹੁਣ ਤੋੜੀ ਓਸੇ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਥੰਮ ਜੀ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਆਉਣਾ ਸੁਣਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸੰ: ੧੬੮੯ ਬਿ: ਨੂੰ ਦੀਪਮਾਲਾ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਤੇ ਰੌਣਕ ਨਾਲ ਹੋਯਾ, ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੇਸਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆਈਆਂ, ਪਦਾਰਥ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜੋ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਘੀ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਲੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਮਾਯਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੇਲਾ ਲਗਾ ਰਹੇ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਵੀਨ ਸਿਖ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਜੇਹੜਾ ਜੰਗ ਹੋਯਾ ਸੀ, ਓਸਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਬਿਧੀਚੰਦ ਦੀ ਲੀਲ੍ਹਾ ਘੋੜੇ

ਤੇ ਜ਼ੇਵਰ ਲਿਆਉਣੇ ਆਦਕ ਦੀ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਨੱਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਸੁਣਾਉਨ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਾਸਜ ਰਸਦਾ ਆਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ॥

ਸੰ:੧੬੯੦ਬਿ: ਨੂੰ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਪਰ ਦੂਰ ੨ ਤੋਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਐਤਨੀ ਆਈ ਕਿ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਉਤਰਨ ਦੀ ਜਗਹ ਨਾ ਰਹੀ, ਬਾਹਰ ਤੰਬੂ ਲਗਵਾਏ ਗਏ, ਕੁਛ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਲਾਂ ਕਰਕੇ ਬਾਗਾਂਵਿੱਚ ਉਤਰ ਪਈ, ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਭ ਨੂੰ ਲੰਗਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਸੱਠ ਸੱਤਰ ਲਾਂਗਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਕੜਛਾ ਕੜਛਾ ਖਿਚੜੀਦਾ ਸਭਨੂੰਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਢਾਈ ਢਾਈ ਸੇਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਸਭਨੂੰ ਸਮ ਮਿਲਦਾ, ਏਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸੀ । ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀਕੰਠਾ ਮੋਤੀਮਾਲਾ, ਜੜਾਊ ਭਵੱਟੇ ਨੌਰਤਨੀ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ, ਧਨੁਖ ਭੱਥਾ, ਢਾਲ, ਖੰਡਾ ਪਹਿਨਕੇ ਹੱਥ ਉਤੇ ਸਫੈਦ ਬਾਜ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਵਾਲਾ ਲੈਕੇ ਇਕ ਉੱਚੀ ਜਗਹ ਬੱਤੀ ਚੋਬਾਂ ਸਾਏਬਾਨ ਹੇਠ ਜਿਥੇਦੀਵਾਨ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਬੜੇ ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਪਹਿਰਕੇ ਸੂਰ ਬੀਰ ਰਜੋਗੁਣੀ ਬੈਠੇ ਸੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਬ੍ਰਿਕਤ ਜਪੀ ਤਪੀ ਸਤੋਗੁਣੀ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਪਿਛੇ

ਸੇਵਕ ਚੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮਸੰਦ ਮੁਸਾਹਬ ਰਹਿੰਦੇ, ਅਗੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋੜੀ ਖੁਲੀ ਜਗਹ ਚੋਬਦਾਰ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਉੜੇ ਆਖਦੇ ਸੇ,ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੱਥਾ-ਜੋਗ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ । ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਪਰ ਚੰਦੋਆ ਤਾਸ਼ਦਾ ਸੀ,ਸੁਇਨੇ ਦੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਜੜਾਊ ਜਾਣੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਪੁੰਨਜਾਂ ਦਾ ਚੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਝਾਲਰ ਮੁਕੇਸ਼ੀ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਤੇ ਗੁੱਛੇ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸੇ, ਵਿਚਕਾਰ ਛਬਾ ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜਿਆ ਹੋਯਾ ਛਬ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ੍ਹ ਹੋਯਾ ਦਰ-ਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਣ,ਮੇਵੜੇ ਅਰਥਾਤ ਚੋਬਦਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨੰਬਰ ਵਾਰ ਆਉਣਲਈ ਸੁਣਾ ਆਏ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਰਗਣੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਸੰਦ ਬੁਲਾਈ ਜਾਣ, ਨਾਮ ਲੈ ਲੈ ਮੇਵੜਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਜਾਏ, ਜਿਨਸ ਨਕਦੀ ਦੇ ਢੇਰ ਲਗ ਗਏ, ਤਿੰਨ ਪਹਿਰ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਮੁਖੀਏ ਮੁਖੀਏ ਸਿਖ ਤਾਂ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਬੈਠਾਏ ਗਏ ਬਾਕੀ ਸੰਗਤ ਚਹੁੰ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਚਕੋਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਚੰਦ ਦੀ ਵਲ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਟਿਕ ਲਾਈ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ,ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਸ਼ਟ ਸਿਧੀ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਭ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸੇ ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸੌਦਾਗਰ ਸਿਖ ਕੰਧਾਰੀ ਕਾਬਲੀ ਮਲ ਬਿਦਖਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਬਾਜ਼ ਚਿੱਟਾ ਇਕ ਜੋੜੀ ਲਾਲਾਂ ਦੀ

ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਜੜਾਊ ਇਕ ਘੋੜਾ ਕਾਗ਼ਾਨੀ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਕੀਮਤੀ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲੈਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਯਾ ਸਭ ਤੋਹਫੇ ਅਦਭੁਤ ਅਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸੋ ਮੋਹਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਰਖਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਪੋਤ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਕਰਾਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਮੈਂ ਸੰਮਤ ਇਕਾਹਠ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨਕਰ ਫੇਰ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ ਅਨੇਕ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਫਿਰਦਾਰਿਹਾ,ਦਰਸ਼ਨਲਈ ਆ ਨਾ ਸਕਿਆ,ਆਪ ਦੀ ਮੰਨਤ ਤੇ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਰੁਪਜਾ ਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਭੀੜ ਬਣੀ ਆਪ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ,ਮੈਂ ਆਪਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਕਟ ਜਾਵੇ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਕਰ ਪੰਜ ਕੋਸ਼ ਤਿੰਨ ਸਰੀਰ ਸੂਖਮ ਅਸਥੂਲ ਕਾਰਨ ਦੇਸ ਵਸਤੂ ਕਾਲ ਨੌਂ ਜੀਵ ਦੇ ਨੌਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਦਿਖਾ ਕਰ ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਸਾਖ੍ਯਾਤ ਹਸਤਾਮਲਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੈਵਲਜ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰਦਿਤਾ,ਜਿਸਕਰਕੇ ਓਹ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿਣ ਲਗਾ । ਓਸਨੂੰ ਏਹ ਪਰਮ ਲਾਭ ਹੋਯਾ ਦੇਖਕੇ ਹੋਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਸਿੱਖ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਕਾਂਤ ਇਸਥਿਤੀ ਵ੍ਹੇ

ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਕੇ ਅਤਿ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤੇਸਰਧਾ ਸੰਜੁਗਤ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਬਚਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੋਕਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁੰਦੀਹੈ, ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਤਰਨ ਲਗੇ ॥

ਪਤ–ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਵੈਸਾਖੀ ਉਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਨਾਮੀ ਨਾਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮਸੰਦਾਂ ਮੇਉੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋ ਪਾਉ ਬਾਕੀ ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨੋਂ ਕਾਮਨਾ ਦੇਕੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿਤੇ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਫੈਦ ਬਾਜ਼,ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਜੜਾਊ ਮੁਠ ਵਾਲੀ,ਬਹੁ ਮੁਲੀ ਢਾਲ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕੀ,ਕਾਬਲੀ ਮੱਲ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ । ਹੋਰ ਜੋ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਇਕ ਦੇਖੀ ਉਸਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ।ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਜਦ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚਆਵੇਂ ਤਾਂ ਏਹੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਏਸੇ ਘੋੜੇ ਪਰ ਅਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਆਇਆ ਕਰ, ਓਸ ਨੇ ਬੜੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਓਸ ਘੜੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁ-ਸਾਰ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਓਹੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਕੇ ਓਸ ਘੋੜੇ ਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਘੋੜਾ ਫੇਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਫੇਰ ਜਦ ਛੋਟੇ ਮੀਰ ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਓਸਦਾ ਜਵਾਈ ਉਸਮਾਨ-ਖਾਂ ਓਹ ਅਚਰਜ ਕੀਮਤੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ

ਵੇਖਕੇ ਮੋਹਤ ਹੋਗਿਆ, ਓਨਾਂ ਚੀਜਾਂ ਉਤੇ ਓਸਦਾ ਮਨ ਅਜੇਹਾ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋਯਾ ਕਿ ਪਹਲੇ ਤਾਂ ਓਣ ਪੈਂਦੇ-ਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਏਹ ਸਾਰੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਹ, ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਏਹੋ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਢਾਲ ਤਲਵਾਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਏਸੇ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਯਾ ਕਰ ਜੇ ਓਹ ਏਹ ਹੁਕਮ ਨਾ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਏਹ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਰੁਸ ਗਿਆ, ਅਪਣੀ ਸੱਸ ਨੂੰ ਕਸਮ ਖਾਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਜੇਕਰ ਖਾਨ ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫਕੀਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ ਜਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਮਰਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਓਹ ਬਲਾ ਪੈਂਦੇਖਾਂ ਦੀ ਤੀਮੀਂ ਪੈਂਦੇਖਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਐਸੀਪਈ ਜੋਏਹੋ ਆਖੇ ਜੇ ਨਾ ਦੇਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਪਠਾਣ ਬੱਚਾ ਗੁੱਸਾ ਖਾਕੇ ਤੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬੀਹੋਵੇਗੀ, ਏਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਅਨੇਕ ਭੈਦਾਇਕ ਗੱਲਾਂ ਸੁਨਾਕੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਉਸਨੇ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਓਹ ਸਾਰੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਤੇ ਹੱਥਜਾਰ ਬੰਨਕੇ ਉਸੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਆਪਣੇ ਹਮਜੋਲੀ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਨ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਓਸੇ ਦਿਨ ਓਧਰੋਂ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਸੁਦਾਗਰ ਵਾਲਾ ਚਿੱਟਾ ਬਾਜ ਲੈਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਓਹ ਬਾਜ਼ ਏਡਾ ਬਲ਼ੀ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਜਿਸ ਜਾਨਵਰ ਉਤੇ ਛੁੱਟੇ ਓਸੇ ਨੂੰ ਮਰੋੜ ਕੇ ਸਿੱਟ ਘੱਤੇ

ਬਾਜ ਦੀਆਂ ਝੁਪਟਾਂ ਪਕੜਾਂ ਦੇਖ ਦੇਖ ਸਭ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਮੁੜਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਯਾਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਝੀਲ ਕਨਾਰੇ ਸੁਰਖਾਬ ਉੱਤੇ ਬਾਜ਼ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਓਨ ਦੂਰ ਜਾ ਢਾਇਆ, ਓਧਰੋਂ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਭੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਾਜ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਵੜਿਆ ਪਿੱਛੇ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਮੁਕਰ ਪਿਆ ਓਹਨਾਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਤੈਂ ਬਾਜ਼ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਜ਼ ਨੂੰ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਤੇ ਤੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਮੈਂ ਭੀ ਕਟਾਰ ਖਾ ਮਰਾਂਗਾ,ਨਾਲੇ ਓਸਦੀ ਤੀਮੀਂ ਨੇ ਤਾੜਿਆ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਯਾ ਕਿਸੇ ਪੰਛੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਗੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੋਊ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਏਥੋਂ ਦਾ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ। ਮੀਰ ਸ਼ਕਾਰੀ ਤੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾ ਬੁਝਾ ਰਹੇ ਪਰ ਓਹ ਜਵਾਈ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਨੂੰ ਸਾਫ ਮੁਕਰ ਗਿਆ। ਓੜਕ ਏਹ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਛੜੀ ਦਾਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਓ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆਓ ਅਤੇ ਆਖਣਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਨਵੀਨ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਘੋੜਾ ਲੈਕੇ ਤੂੰ ਗਿਆ ਹੈਂ ਪੰਜ ਛੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਮੁੜ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਏਹ ਕਿਆ ਕਾਰਨ ਹੈ?ਓਧਰ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬਾਜ ਦੇ ਦੇਹ ਕਜੋਂ ਜੀਵਕਾ ਇਜ਼ਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਬਿਗਾੜਦਾ ਹੈਂ?

ਪਰ ਉਹ ਦੁਸ਼ਟ ਉਲਟਾ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਨ ਲਗਾ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕਾਫਰ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਨ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਕਿਆ ਹੋਰ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਪਠਾਣ ਗੁਜਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਭਾਈ ਚਾਰਾ ਤੈਨੂੰ ਕਾਫਰ ਆਖਦਾ ਹੈ ? ਪੈਂਦਾ ਬੋਲਿਆ ਏਸੇ ਆਕੜ ਨੇ ਤਾਂ ਪਠਾਣਾਂਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੈ ਟੁਕੜਾ ਖਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਥੱਕੇ ਦਿਹਾੜੇ ਭੰਗ ਭੁਜਦੀ ਫੇਰ ਭੀ ਰੰਘੜ ਵਾਲੀ ਲੱਤ ਮੰਜੇ ਉਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰਦੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੈਂ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਮਾਰਿਆ, ਗੁਰੂਜੀਦੀ ਚੀਜ ਚੋਰੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੱਤਜਾਨਾਸ ਕਰ ਜਾਊ, ਏਹ ਬਾਜ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਤੈਂ ਮਲਕਲਮੌਤ ਫਰੇਸ਼ਤਾ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਪੈਂਦੇਖਾਂ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਬੋਲੀ ਖਾਂ ਜੀ ਏਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਖੋਟੀਆਂ ਵਾਜਾਂ ਨ ਕਢੋ, ਕੀਹ ਹੋਯਾ ਜੇ ਇਆਣੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਬਾਜ਼ ਫੜ ਲੀਤਾ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਏਸਦਾ ਪੱਖ ਪਾਲੋ। ਪੈਂਦੇਖਾਂ ਬੋਲਿਆ ਸੱਚ ਹੈ "ਬਾਹਰ ਮੀਯਾਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਘਰ ਬੀਵੀ ਝੋਲੇ ਦੀ ਮਾਰੀ" ਏਹ ਤੂੰ ਹੀ ਕਲਾ ਦੀ ਮੂਲ ਹੈਂ ਕੁਠਾਲੀ ਗਾਲ ਕੇ ਛੱਡੇਂਗੀ। ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੋਬਦਾਰ ਨੇ ਛੋਟੇ ਮੀਰ ਪਿੰਡ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਮਨ ਮੁਰਝਾਏ ਮੈਲੇ ਕਪੜੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਯਾ, ਚੋਬਦਾਰ ਨੇ ਕਹਿਆ ਤੈਨੂੰਗੁਰੂਜੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਓਹ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਚਲਾ ਆਯਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਤੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਏਹ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਏਸੇ ਘੋੜੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਯਾ ਕਰ ਸੋ ਤੂੰ

ਪੰਜ ਦਿਨ ਘਰ ਬੈਠ ਰਿਹਾ, ਆਯਾ ਤਾਂ ਆਹ ਕੰਗਾਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਬਿਪਦਾ ਦਾ ਬਾਣਾ ਧਾਰ ਆਇਆ ? ਪੈਂਦਾ ਬੋਲਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈਂ ਜਿਸਤਰਾਂ ਬੈਠਾ ਸਾਂ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਹੁਕਮ ਸੁਨਕੇ ਚਲਾ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹੁ ਬਾਜ ਲੈਕੇ ਆ ਜਾਵੇ ਜੇ ਓਸ ਨੂੰ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਤਾਂ ਟਿੱਕੇ ਪਾਸ ਰਹੇ, ਬਾਜ ਨੂੰ ਹਥ ਉਤੇ ਰਖੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉਤੇ ਛਡਦਾ ਰਹੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਸਾਫ ਮੁਕਰ ਗਿਆ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਜ ਡਿਠਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾਂ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਪਾਸ ਹੈ ਕਲ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਦੇ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਭੀ ਗਏ ਸੇ, ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਓਸੇ ਘੜੀ ਨਾਂ ਦੇ ਛਡਦੇ ? ਸਾਨੂੰ ਬਾਜਾਂ ਜਾ ਘਾਟਾ ਹੈ ਜੇ ਰਖਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ ਓਹ ਬਾਜ ਟਿੱਕੇ ਦਾ ਹੈ ਦੇ ਦਿਓ ਸਾਥੋਂ ਹੋਰ ਲੈ ਜਾਓ। ਪੈਂਦਾ ਬੋਲਿਆ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲੋਕ ਅੰਤ੍ਰਜਾਮੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਏਥੇ ਸੁਬੱਗਤਾ ਕਿੱਥੇ ਗਈ ਐਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਸੁਣੇ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਮੇਂ ਤੋਹਮਤ ਦੇਂਦੇ ਹੋ? ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਪੈਂਦੇਖਾਂ ! ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਚੋਰ ਚਤਰ ਨਾ ਬਣ ਬਾਜ਼ ਦਿਵਾ ਦੇ ਲਾਲੀ ਬਨੀ ਰਹੂ। ਓਹ ਬੋਲਿਆ ਮੇਰੀ ਲਾਲੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਭੁਜਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਸਦਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸਿਖੇ ਸਿਖਾਏ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣਾ ਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਭੀ ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਰਖ ਕੇ ਆਖਿਆ "ਉਲਟਾ ਚੋਰ ਕੁਤਵਾਲ ਕੋ ਡਾਂਟੇ" ਸਾਨੂੰ ਝੂਠਾ ਦਸਦਾ ਹੈਂ? ਅਜੇ ਡੁਲ੍ਹੇ ਬੇਰਾਂ ਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਿਗ-

ਫ਼ਿਆ ਬਾਜ ਦੇ ਦਿਓ ਕਿਉਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆਈ ਹੈ ਹਠ ਨ ਠਾਣ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਗੱਜਕੇ ਆਖਨ ਲੱਗਾ ਦੇਖੋ ਯਾਰੋ "ਸਕਤੇ ਦਾ ਸੱਤੀਂ ਵੀਹੀਂ ਸੌ" ਜੇ ਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਸਮ ਕਰਾ ਲੌ। ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਕੇ ਬੋਲਿਆ ਮੈਨੂੰ ਏਸੇ ਗੱਦੀ ਦੀ ਮਾਰ ਵੱਗੇ ਜੇ ਮੈਂ ਬਾਜ਼ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਯਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਤਿ ਅਨੀਤ ਤੇ ਝੂਠੀ ਸੌਂਹ ਖਾਣ ਉਤੇ ਗੁੱਸਾ ਖਾਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਆਖਿਆ ਜਾਹ ਏਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਾਜ਼ ਲੈ ਆਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਧਰ ਤਾਂ ਪੈਂਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਓਧਰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਸਿਖਰ ਦੁਪੈਹਰ ਪੈਂਦੇ ਦੇ ਘਰ ਤੀਵੀਂ ਦੀ ਅੱਖ ਬਚਾਕੇ ਚੁਬਾਰੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਕਿੱਲੀ ਤੇ ਪਏ ਸੇ ਝੱਟ ਪੱਟ ਖੜਗ ਢਾਲ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਅੱਡੇ ਉਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਲੈਕੇ ਉੱਤਰ ਆਇਆ, ਪਲੋ ਪਲੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਗੁਰਾਂ ਅਗੇ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਕੇ ਰੱਖੇ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦਾ ਚੇਹਰਾ ਸਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਰੂਹ ਉਡ ਗਈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਨੀਚ ਤੁਰਕ! ਦੇਖ ਆਹ ਕਿੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਆਯਾ, ਤੈਂ ਝੂਠੀ ਸੌਂ ਖਾਕੇ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ? ਫੇਰ ਭੀ ਓਸ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਨੇ ਮਾਫ਼ੀ ਨਾ ਮੰਗੀ ਉਲਟਾ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਤੁਸਾਂ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੁਕਾ ਕੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਛੱਲ ਫਰੇਬ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਹੋਕੇ ਕਰਨ ਲੱਗੇ

ਤਾਂ ਹੋਰ ਦਾ ਕੀਹ ਹਾਲ? ਫੇਰ ਤਾਂ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਚੋਰ ਸਮਝ ਕੇ ਲੱਤ ਮੁੱਕੀ ਦੀ ਮਾਰ ਕਰਾਕੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੀ ਜੂਹੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਓਹ ਬੋਲਿਆ ਮੇਰੇ ਬਲ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਤੇਰੀ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਨਾ ਘਸੋੜੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੈਂਦਾ ਕੌਣ ਆਖੂ ? ਝੂਠ ਮੂਠ ਤੁਹਮਤ ਲਾਕੇ ਭਲੇ ਮਾਨਸਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਉਤਾਰ ਦੇਣੀ ਏਸਦਾ ਮਜ਼ਾ ਖ਼ੂਬ ਰਖਾਵਾਂਗਾ? ਦੇਖੋਗੇ ਨਾ ਹੁਣ ਕੇਹੀਕੁ ਫਤੇ ਪਾਓਗੇ। ਏਹ ਮੇਰੇ ਹੀ ਨਾਮ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਸੀ ਜੋ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਲੋਕ ਜੰਗ ਤੋਂ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਓਸ ਹੰਕਾਰੀ ਦੇ ਏਹ ਖੋਟੇ ਬਕਬਾਦ ਸੁਣਕੇ ਸਿੱਖ ਧੱਕੇ ਮੁੱਕੇ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਹੱਦ ਟੱਪਾ ਆਏ। ਬੁਰੇ ਹਾਲ ਨਿੰਮੋ ਝਾਣਾ ਝੂਰਦਾ ਹੋਇਆ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਆਦਿਕ ਹਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ, ਓਸ ਦੇ ਜਵਾਈ ਨੇ ਆਖਿਆ ਖ਼ਾਂ ਜੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਪਠਾਣੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਜਣਿਆਂ ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਏਸ ਮਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਨਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਕ ਧਾਂਕ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਚਾਰਾ ਸਾਰਾ ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਹੈ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਫੌਜ ਲਿਆਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਜਾਗੀਰਾਂ ਇਨਾਮ ਤੇ ਮਰਾਤਬੇ ਲਵਾਂਗੇ, ਸਗੋਂ ਚੰਗਾ ਹੋਯਾ ਹਿੰਦੂ ਕਾਫ਼ਰ ਦੀ ਤਾਬੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚੇ, ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਦੇ ਧੀਰਜ ਧਰਾਉਣੇ ਕਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋਕੇ

ਖਾਣਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਖਾਧਾ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੈ ਭੀ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਨੀਂਦ ਨਾ ਪਈ ॥

੫੪–ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋਣਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਬੇਕਸਰ ਤਿਆਰ ਕਰਾਉਣਾ।

ਹੁਣ ਜਦ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਮੂਰਖ ਮੱਤ ਕਰਕੇ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਜਿਹੇ ਸਿਫਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਆਖੇ ਖਤਾ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਦੀ ਜਗਹ ਉਲਟਾ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਨਾਲਵੈਰ ਚੱਕਲੀਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਏਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਾ ਘਲਿਆ। ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕਰ ਅਜਿਹਾ ਝੂਰੇਵਾਂ ਲਗਾ ਕਿ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸੌਣਾ ਸਭ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਮਾਰਿਆ ਸੰਸੇ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਸਭ ਉਡ ਗਿਆ, ਜਵਾਈ ਉਤੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਆਪਣੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਗਾਲੀਆਂ ਦੇ ਛਡੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਪੰਜ ਸਤ ਆਦਮੀ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਰਨ ਦੀ ਬਦਨੀਤ ਕਰਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪਰ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਭੱਲਣ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਨਾਲ ਸਨ। ਸਾਥੀ ਤਾਂ ਨੱਸ ਗਏ ਏਹ ਦੋਵੇਂ ਸਹੁਰਾ ਜਵਾਈ ਫੜ ਲੀਤੇ ਖੂਬ ਮਾਰੇ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਤਾਂ ਚਾਹਿਆ ਮੁਕਾ ਛੱਡੀਏ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੁਵਾਰਾ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਏਹ ਸਹੁਰਾ ਜਵਾਈ ਬਸੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਚਾਰ ਪੰਜ ਪਿੰਡ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਹਨ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਨਿਕਲੇ, ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕੱਠਾ ਕਰ ਪਗੜੀ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰਖ ਦਿਤੀ ਤੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਗੜੀ ਬੰਧਾਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਛ ਖਾ ਮਰਾਂਗਾ, ਬਿਨਾਂ ਵੈਰ ਲਏ ਜੀਉਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਅਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਖਾਂ ਜੀ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੀਂ ਏਹ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰਹ ਜਾਣ ਲੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਨੇ ਤੈਨੂੰ ਛੋਹਰ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਪਦਾਰਥ ਖੁਲਾਕੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣਾਇਆ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਯੇ ਬਖਸ਼ੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਕਰ ਦਿਖਲਾਇਆ ਜਦ ਤੂੰ ਓਸ ਨੂੰ ਓੜਕ ਏਹ ਦਾਦ ਦਿਤੀ, ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਅਹਿਸਾਨ ਫਰਾਮੋਸ਼ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਕੀਹ ਨਫਾ ਦੇਣਾ ਹੈ? ਪਰ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਦੀ ਲਾਜ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਾਥੀ ਹਾਂ। ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਕੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਤਾਨੇ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਫੇਰ ਅੰਤ ਦਾ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਕੁਝ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ। ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੁਤਬਖਾਂ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਸੀ, ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲੈਕੇ ਫੇਰ ਓਸ ਪਾਸ ਗਿਆ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਕੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਐਡਾ ਬੜਾ ਆਦਮੀ ਪਾਲ ਪੋਸਕੇ ਕੀਤਾ ਓਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨਾ ਸਰਾਸਰ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ ਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਓਹ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ,

ਉਨਾਂ ਦੀਮਦਦਖੁਦਾਹੈ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲਸ਼ਕਰ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਕਰਾਕੇ ਚਲਾ ਆਇਆ, ਜਦ ਓਨਾਂ ਦਾ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਅਸੀ ਕੀਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਏਹ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਕੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਬੋਲਿਆ ਅਸੀ ਤਾਂ ਜਾਣਿਆਂ ਸੀ ਤੁਸੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸਮਝਕੇ ਸਾਥੋਂ ਭੀ ਅਗੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਦੌੜੋਗੇ ਪਰ ਆਪਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੜਾਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਕੀਹ ਕਿਤੇ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ? ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਬੋਲਿਆ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੱਭਾ ਕਿ ਨਾ ਲੱਭਾ, ਤੇਰਾ ਵਜੂਦ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੜਾਹ ਹੈ ਤੂੰ ਕੀਹ ਆਖਣ ਨੂੰ ਮਰਦਾ ਹੈਂ "ਛੱਜਤਾਂ ਬੋਲੇਹਜ਼ਾਰ ਛੇਕ ਵਾਲੀ ਛਾਨਣੀ ਕੀਹ ਬੋਲੇ?" ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾਹੋਕੇਆਖਯਾ ਆਹ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਾਰਾ ਮੇਲਾ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆਯਾ ਹੈ, ਭਾਈਆਂ ਉਤੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਗੁਪਤ ਦੌਲਤ ਜਮਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਭੀੜ ਪਈ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਈ ਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ, ਦਾਤਾ ਕਾਲ ਵਿਚ, ਪਰਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕੁਲੀਕਾਂ ਤੇ ਜਸ ਅਪਜਸ ਦੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੇ ਸਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੇਰਾ ਉਪਕਾਰ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਹੇਗਾ। ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਸੂਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਤਨੀ ਤਾਕਤ ਹੋਊ ਲਾਵਾਂਗਾ, ਤੁਸੀ ਪਹਿਲੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾਓ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਤੁਸਾਡੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਕੇ ਮੱਦਦ ਲੈ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਖੁਸ਼ੀਹੋਇਆ ਤੇ ਕੁਤਬਖਾਂਦੇ ਪੈਰਫੜਕੇ

ਸਤਿ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰੀਆਂ, ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਛੇਤੀ ਆਉਂਣਾ,ਪੈਂਦੇਖਾਂ ਪੰਜਕੁ ਸੌ ਪਠਾਣ ਟੁਟੇ ਭੱਜੇ ਸਾਜ ਵਾਲੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਘੋੜੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਖਾਣਾ ਦਾਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੋਯਾ ਲਾਹੌਰ ਗਿਆ ਤੇ ਜਵਾਈ ਸਮੇਤ ਲਗਾ ਅਮੀਰਾਂਦੇ ਘਰੀਂ ਫਿਰਨ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੱਖੀ ਜਾਣਕੇ ਓਸ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਨਾ ਭਰੇ, ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਘੱਟਾ ਛਾਣਿਆਂ ਜੋ ਕੁਛ ਪਾਸ ਸੀ ਛਕ ਛਕਾ ਬੈਠਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਵੱਖ ਜਾਨ ਖਾਏ, ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਯਾ ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਓਨ ਭੀ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੋਂ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਰਾਹ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਬਾਂਸ ਨਾਲ ਮੁਰਗੀ ਬੰਨਕੇ ਓਸ ਨੂੰ ਚਿਕਾਓ, ਆਪੇ ਬੁਲਾਕੇ ਹਾਲ ਸੁਣੇਗਾ,ਓਦੋਂ ਏਹੋ ਫਰਿਆਦ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸੀ,ਓਨ੍ਹਾਂਏਹੋ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਦਿਨੇ ਮਸਾਲ ਜਗਾ ਕੇ ਮੁਰਗੀ ਚਿਕਾਈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਚੈਹਰੀ ਵਿਚ ਬੁਲਾਯਾ ਸਲਾਬਤ ਖਾਂ ਡਿਉਢੀ ਵਾਲੇਨੂੰਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਦ ਏਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੀਤਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਵੰਨੀ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਬੋਲਜਾ ਹਜ਼ਰਤ ਜੋ ਬਰਤਾਰਾ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹਦੀਸ ਵਿਚ ਪੈਗੰਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਯਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਪੁਤਰ ਲੜੇਗਾ,ਮਾਂ ਦੀ ਗੁਤ ਧੀ ਖੋਵੇਗੀ

ਨੂੰਹ ਸੱਸ ਉਤੇ ਹੁਕਮ ਕਰੇਗੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਝਗੜਨਗੇ, ਔਰਤਾਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਚਾਕਰ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਹੋਨਗੇ, ਵਰਖਾ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਨਾਂ ਪਵੇਗੀ, ਹਾਕਮ ਮੁਦਈ ਮੁਦਾਲੈ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਢੀ ਖਾਣਗੇ, ਇਕ ਭਾਈ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਪਸਿੰਦ ਨ ਕਰੇਗਾ, ਪੈਸਾਹੀ ਇਮਾਨ ਹਰਿ ਜਾਏਗਾ, ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਮਤ ਚਲਣਗੇ, ਅਪਣੀ ਅਕਲ ਦਾ ਕਹਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਨ ਮੰਨਣਗੇ, ਏਹ ਗੱਲਾਂ ਸਭ ਸੱਚ ਵਰਤਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣੇ ਏਹ ਗੱਲਾਂ ਚਮਕਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ । ਏਸ ਪਠਾਣ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਮਰ ਗਏ ਰੁਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਘਰ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਦਾ ਥਾਉਂ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਸੁਲਾਹਕੁਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਤਰਸ ਖਾਕੇ ਏਸ ਮਛੋ-ਹਰ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਾਂਗੂ ਪਾਲਿਆ ਪੋਸਿਆ, ਵੱਡਾਕੱਦ ਦੇਖਕੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਖੁਰਾਕ ਦਿੱਤੀ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿੱਦਯਾ ਸਿਖਾਈ । ਜੋ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਵੇ ਏਸਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਦੇ ਰਹੇ, ਵਿਆਹ ਦਿੱਤਾ, ਹੁਣ ਏਸ ਪਾਸ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਚਾਰਾ ਭੀ ਏਸ ਦੀ ਆਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਏਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਗੇ ਸਰੋਂ ਫੁੱਲ ਆਈ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਬਾਜ਼ ਤੇ ਅਦਭੁਤ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਸਵਾ ਲੱਖ ਕੀਮਤ ਦਾ ਘੋੜਾ ਏਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਖਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਸੌਦਾਗਰ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ ਏਸ ਦੇ ਜਵਾਣੀ ਨੇ ਚੁਰਾ ਲਈਆਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਗ ਰਹੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ

ਨਹੀਂ, ਕਸਮ ਖਾਕੇ ਮੁਕਰ ਗਿਆ। ਝੂਠੀ ਕਸਮ ਖਾਣ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਸਾ ਆਇਆ, ਏਸਦੇ ਘਰੋਂ ਸਾਂਵੀਆਂ ਕਢਾ ਲਈਆਂ, ਏਸ ਨੇ ਮਾਫੀ ਨਾ ਮੰਗੀ ਉਲਟਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਾਲਕ ਸਮਝਕੇ ਚਾਰ ਥੱਪੜ ਮਰਵਾਦਿੱਤੇ, ਕੀਹਹੋਯਾਸੀ? ਮਾਲਕ ਮਾਰਦੇ ਭੀ ਹਨ। ਆਪ ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ ਗੁਨਾਹ ਕਸੂਰ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਮਾਰੋ ਤਾਂ ਸਾਥੋਂ ਹਜ਼ੂਰ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣੀ ਜੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲਾ ? ਸੋ ਏਸ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਨੇ ਮਾਫੀ ਨਾ ਮੰਗੀ ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲੈਣ ਆਯਾ ਹੈ, ਅਗੇ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਵੇ ਸੋ ਕਰੋ, ਪਰ ਏਸ ਨੂੰ ਪੁਛੋ ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਸਭ ਸੱਚਾ ਹੈ ਯਾ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਹੁਣ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਕਿਵੂੰ ਮੁਕਰੇ? ਸਾਰੀ ਕਚੈਹਰੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨਣਾਂ ਪਿਆ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਕ-ਹਰਾਮੀ ਕਹਿਕੇ ਧੱਕੇ ਦਿਵਾ ਕਰ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢਵਾ ਦਿਤਾ, ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਰੋਦਾ ਹੋਯਾ ਨਿੰਮੋਝਾਣਾ ਹੋਕੇ ਡੇਰੇ ਜਾ ਬੈਠਾ ਪਰ ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ। ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਨਿੱਤ ਨਵੀਂ ਰੌਣਕ ਬਣੀ ਰਹੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਇੱਛਯਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਸੈਹਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਜਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਏਥੇ ਆਉਣਾ ਸੁਣਕੇ ਦੀਪ ਮਾਲਾ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਣ ਲਗੀਆਂ, ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਹੋਯਾ ਤੇ ਪਦਾਰਥਭੀ ਬਹੁਤ ਆਯਾ।

ਬਬੇਕ ਸਰ ਤਾਲ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਰੰਭਿਆ ਹੋਯਾ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਆ ਸੀ ਹੁਣ ਓਥੇ ਅਨੇਕ ਰਾਜ ਮਜੂਰ ਲਾਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਓਥੇ ਜਾਕੇ ਬਹੁਤ ਬੈਠਣ ਲੱਗੇ। ਭਾਵੇਂ ਕੌਲਾਂ ਬਦਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਬੇਕ ਲੱਗਣ ਦੇ ਰੁਪਯਾਂ ਨਾਲ ਏਹ ਤਾਲ ਬਣਕੇ ਬਬੇਕ ਸਰ ਨਾਮ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਸੱਚ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਛੀ ਮਹੀਨੇ ਬੈਠਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਇੱਛਯਾ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਾਂ ਅਨਾਤਮਾਂ ਨਿਰਨੇ ਕਰਕੇ ਸੱਚਾ ਬਬੇਕਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸੇ ਤਾਂ ਬਬੇਕ ਸਰ ਨਾਮ ਹੋਯਾ ਕਿਉਂਕਿ ਏਥੇ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਦੀ ਬਸਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਜੰਗਲ ਤਾਲ ਦੇਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕਾਂਤ ਆ ਬੈਠੇ ਸੇ, ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਬਬੇਕੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਏਥੇ ਆਉਂਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ,ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਏਥੇ ਫੇਰ ਭੀ ਬਬੇਕੀ ਸੰਤ ਬ੍ਰਿਕਤ ਭਾਈ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕਟਈ, ਵਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਾਲ ਦੀ ਟਹਿਲ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤਾਲ ਬਹੁਤਸ਼ੀਘਰ ਤਯਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਜਾਣ ਲਈ ਸੰਃ ੧੬੯੧ ਬਿਃ ਨੂੰ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਆ ਕੀਤਾ, ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੋਯਾ ॥

ਹੁਣ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਪੈਂਦੇ ਦੀਆਂ ਬਦੀਆਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਓਸਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇਣ ਦੀ ਏਹ ਬਧੋਂਤ ਬਣਾ ਦਿਤੀ:-

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿੰਧ ਦੇ ਅਮੀਰਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਬਿਗੜ ਰਹੇ ਸੇ,ਖਿਰਾਜ ਲੈਣਲਈਸਜਾਣਾ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਮਝਕੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਓਧਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਪਿਛੇ ਅਬਦੁਲ ਰਹੀਮ ਖਾਂ ਵੱਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਓਹ ਅਮੋਲਕ ਜ਼ੇਵਰ ਜੋ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ ਸੇ ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਨਾਜ਼ਮ ਨੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਤੋਂ ਵੱਢੀ ਦਿਵਾਕੇ ਪੈਂਦੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾ ਦਿਤੀ, ਜਾਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਰੂਬਰੂ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸਦੇ ਕੱਦ ਚੇਹਰੇ ਵੰਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੇਖਿਆਤਾਂਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹਜ਼ਰਤ ਏਹ ਭੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਰੁਸਤਮ ਹੈ, ਏਹ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਪਠਾਣ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ ਜੋ ਏਸੇ ਵਰਗੇ ਬਹਾਦੁਰ ਲੜਾਕੇ ਸੇ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਗੁਰੂ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਤੋਂ ਬਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਏਹ ਸਭ ਓਸ ਪਾਸੋਂ ਚਲੇ ਆਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਹਜੋ (ਨਿੰਦਿਆ) ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਖ਼ਿਝਕੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਅਗੋਂ ਆਖ ਦਿੱਤਾ, ਓਸਨੇ ਏਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕੁਟਿਆ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰਕੇ ਏਸਦੀਘਰ ਬੱਥਰੀ ਸਭ ਲੁਟ ਲੀਤੀ; ਹੁਣ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਓਸ ਪਾਸ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਲੜਾਕਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਦੂਜੇ ਏਸਨੂੰਸਾਰਾ ਭੇਤ ਹੈਪਾਸੋਂ ਕਿਨੇ ਆਖਿਆ ਓਹ ਧਾੜਵੀ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਲੁਟ ਲੁਟ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ

ਬੋਲਜਾ ਓਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਦਾ ਮੁਕਾ-ਬਲਾ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਸ੍ਰਦਾਰ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਨੇ ਕਿਹਾ ਓਸਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੜਨ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਹੁਣ ਛੀ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਓਥੇ ਹੀ "ਇਟ ਖੜੱਕੇ, ਦੁਕੜ ਬਜੇ, ਆਵੇ ਖਲਕਤ ਦੇਗ ਚਲਾਵੇ।" ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕ ਚਿੰਗਾੜੇ ਪਾਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂ ਭੜਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਓਸੇ ਘੜੀ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿੱਚ ਬੀੜਾ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਤੇ ਬੀੜਾ ਚੁਕੇ ਓਸਨੂੰ ਬੜਾ ਆਦਮੀ ਕੀਤਾ ਜਾਊਗਾ। ਓਸ ਸਮੇਂ ਏਹੋ ਰਿਵਾਜ ਸੀ, ਜਦ ਕੋਈ ਮੁਹਿੰਮ ਪੈਂਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨੰਗੀ ਕਰਕੇ ਪਾਨਾਂ ਦਾ ਬੀੜਾ ਕਚੈਹਰੀ ਵਿੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਖਾ ਦਿੰਦਾ ਜੇਹੜਾ ਸ੍ਰਦਾਰ ਉਠਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰ ਬੀੜਾ ਚਬਾ ਤਲਵਾਰ ਉਠਾ ਮਿਆਨ ਕਰ ਗਾਤਰੇ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਓਸਨੂ ਜਥਾ ਜੋਗ ਫੌਜ ਦੇਕੇ ਮੁਹਿੰਮ ਉਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦ ਗੁਰਾਂ ਉਪਰ ਹੋਰ ਕਿਨੇ ਖੰਡਾ ਨਾ ਚੁਕਜਾ ਤਾਂ ਮੁਖਲਸ ਖਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਪਸ਼ੌਰੀ ਸਿਪਾਹ ਸਲਾਰ ਨੇ ਆਪਨੇ ਭਾਈ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਠ ਕਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਾਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚਬਾ ਲੀਤਾ, ਤਲਵਾਰ ਗਾਤਰੇ ਪਾਕੇ ਬੋਲਿਆ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਭਾਈ ਦੇ ਵੈਰ ਲੈਣ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ ਹੁਣ ਠੰਢਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਨੇ ਸਵਾ ਲੱਖ ਦਾ ਖ਼ਿਲਅਤ ਦੇਕੇ ਕਿਹਾ ਜਿਤਨੀ ਫੌਜ ਚਾਹੀਏ ਲੈ ਜਾਓ। ਉਸੇ ਘੜੀ ਅਨਵਰ ਖਾਂ ਖੋਜਾ ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਜ਼ਾਫਰ ਬੇਗ ਲਲਾਬੇਗ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਮਲਕ ਅਨਵਰ ਖਾਂ ਸ਼ੱਮਸ ਬੇਗ ਦਾ ਭਾਈ, ਮ੍ਰਿਜ਼ਾ ਹਸਨ ਬੇਗ, ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਕਈ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਤ ਸਤ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਲੈਕੇ ਕਾਲੇ ਖ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਤਯਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

੫੫–ਫੌਜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਨਵਰ ਖ਼ਾਂ ਧੀਰ ਮੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਦੇ ਬੀੜਾ ਚੁਕਣ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣਕੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮਸੰਦਾਂ ਦੁਆਰੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਉੱਘੇ ਉੱਘੇ ਬੀਰ ਧੀਰ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਮਾਝੇ, ਮਾਲਵੇ, ਤਿਹਾੜੇ, ਨੱਕੇ, ਲੰਮੇ, ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੜਪ, ਕੰਢੀ ਆਦਿਕ ਦੇਸਾਂ ਤੋਂ ਸਮਾਨ ਜੰਗ ਤੇ ਖਰਚ ਲੈਕੇ ਆਉਣ ਲਗ ਪਏ। ਜਦ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਗਿਆ ਸੀ ਓਦੋਂ ਸੱਭੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਆਦਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸੀ, ਫੇਰ ਪੰਜ ਛੀ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਰੋਜ ਰੋਜ ਸੋਮੇਂ ਦੇ ਜਲ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖ ਚਲੇ ਆਉਣ। ਉਧਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਏ ਤੋਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਫੁਲੇ ਨਹੀਂ ਸਮਾਉਂਦੇ ਸੇ ਪੈਂਦੇਖਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ

ਸੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਓਹ ਵੰਡ ਲਈਓ ਜੋ ਸੱਤਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਜੋਗਾ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਪਸ਼ੌਰੀ ਨਾਜ਼ਮ ਪਾਸ ਭਾਵੇਂ ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਅਠਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਜੋਧਾ ਚੁਣ ਲੀਤਾ, ਹੋਰ ਖੋਜੇ ਅਨਵਰ ਖਾਂ, ਹਸਨ ਖਾਂ, ਜਾਫਰ ਬੇਗ, ਆਦਿਕ ਸਭ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਲੜਾਕੇ ਬੀਰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਰਾਂਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਪਿਛ-ਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੇ ਓਹ ਲੋਗ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਮਲ ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ਾਹੀ ਹੋ ਗਏ, ਹੋਰ ਲੋਗ ਬਿਗਾਰੀ ਭਾਰ ਬਰਦਾਰੀ ਟਹਿਲੀਏ ਆਦਿਕ ਸਭ ਮਿਲਕੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਲਸ਼ਕਰ ਵਾਜੇ ਵਜਾਕੇ ਐਉਂ ਚੱਲ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਸੌਣ ਵਿਚ ਉੱਡ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਹਿਮਾਲੇ ਵੰਨੀ ਟਿੱਡ ਵਾਂਗੂ ਉਮਡੇ ਹੋਏ ਦਲ ਨੇ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਬਾਗੜੀਆਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੱਤਣ ਜੋ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਦੇ ਨਜੀਕ ਹੈ, ਬਜਾਸਾ ਲੰਘਕੇ ਮਲਮ ਪੁਰ ਕੋਟਲੇ ਆ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ, ਓਥੋਂ ਦੇ ਰਈਸ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਪਾਕੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਨਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗੂ ਪਾਲਿਆ ਹੁਣ ਤੂੰ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਹੋਕੇ ਓਸ ਨਾਲ ਲੜਨ ਚੱਲਿਆ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਮੌਤ ਲੈ ਚੱਲੀ ਹੈ। ਓਥੋਂ ਅੱਗੇ ਅਨੇਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਕਾਲਿ ਖਾਂ ਨੇ ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਜਾ ਉਤਾਰਿਆ। ਕਾਲੇ ਖਾਂ, ਜਮਾਲ ਖਾਂ, ਹਸਨ ਬੇਗ

ਜ਼ਾਫ਼ਰ ਬੇਗ, ਕੁਤਬ ਖ਼ਾਂ, ਪੈਂਦੇ ਖ਼ਾਂ, ਉਸਮਾਨ ਖ਼ਾਂ ਆਦਕ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਤਯਾਰੀ ਦੇਖਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ। ਫੇਰ ਵਖਰੀ ਵਖਰੀ ਅਨੇਕ ਜਗਾ ਵੰਡ ਕਰ ਜਦ ਸਲਾਹ ਕਰਨੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਪੈਂਦੇ ਖ਼ਾਂ ਬੋਲਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕੀਹ ਗਿਣਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਓਸ ਪਾਸ ਤਾਂ ਸੱਭੋ ਟੋਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਜੱਟ, ਬੂਟ, ਖੱਤ੍ਰੀ ਅਰੋੜੇ ਡਰਾਕਲ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੀਓ ਮੈਂ ਕੱਲਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾ ਫੜਾਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਕੁਤਬਖਾਂ ਨੇ ਆਖਯਾ ਗੁਰੂ ਆਪ ਭੀ ਬੜਾ ਬਲੀ ਜੋਧਾ ਹੈ ਤੇ ਓਂਸਦੇ ਸਾਥੀ ਸਿਖ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਭੱਲਣ,ਜੂਹੜ,ਸ਼ੀਹਾਂ, ਭਾਗੂ ਆਦਿਕ ਸਭ ਸਿੱਖ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਕੇ ਮਰਨੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜੰਗ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਅਧਕ ਬਲੀ ਜਾਣੀਏਂ ਕਿਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ, ਸਾਮਾਨ, ਜੰਗ ਸੈਨਾ, ਸਹਾਇਕ, ਜਿਗਾ, ਸਮਾਂ, ਏਹ ਸੱਤ ਬਾਤਾਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਅਨਕੂਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਰੂਰ ਦੇਖਣੀਆਂ ਜੋਗ ਹਨ। ਓਧਰ ਤਾਂ ਏਹ ਤਿਆਰੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਸ ਫੌਜ ਦੇ ਆਉਂਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਪਹਿਲੋਂ ਇਕ ਰੋਜ਼ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਾਕੇ ਜਾਨ ਭਾਈ ਘੋੜੇ ਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਏ ਤਾਂ ਦੋ ਮੁਸ਼ੱਵਰ ਬਾਪ ਬੇਟਾ ਤ੍ਰਖਾਣ ਸਿੱਖ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭੇਜੇ ਸੇ,ਓਨ੍ਹਾਂ ਅੜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਭੇਟ ਦੇਕੇ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਦੀਵਾਨ

ਵਿੱਚ ਬੈਠਿਆਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਦੀ ਚੌਥੀ ਜੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਦੀ, ਏਹ ਚਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਦੇਖਕਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਇਨਾਮ ਦਿਤੇ, ਇਕ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਲੈ ਆਂਦੀ ਹੋਰ ਧਨਬਸਤੂ ਕੁਛ ਨਾ ਲੀਤਾ, ਕੇਵਲ ਕਲਜਾਣ ਮੰਗੀ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ॥

ਜਦ ਜੰਗਦੀ ਤਿਆਰੀਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਹੋਗਈ ਤਾਂਕਾਲੇ ਖਾਂ ਨੇ ਅਨਵਰ ਖਾਂ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਯਾ, ਓਹ ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਦੋ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਚੁਕਾ ਸੀ ਉਨ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਅਕਲ ਪਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਹੇਠ ਉਤੇ ਤਲੀ ਪੁਰ ਧਰ ਲਈਆਂ, ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਨੇ ਇਕ ਚੁਕ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇਖਣੀ ਦਿਖਾਉਣੀ ਕਹਿਰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਮਲ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ । ਉੱਸੇ ਸਮੇਂ ਸਿੰਧ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਆ ਪਹੁੰਚੀ, ਉਸਨੇਐਤਨੀ ਦੌਲਤ, ਬਸਤ੍ਰ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਚੜ੍ਹਾਏ ਕਿ ਅਨਵਰਖਾਂ ਦੇਖਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜੀ ਵਿੱਚ ਆਖਣ ਲਗਾਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਕੁਟਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮਾਯਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਏਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਆਪੇ ਆ ਕਰ ਨਾਲੇ ਲੋਕ ਧਨ ਅਰਪਦੇ ਹਨ ਨਾਲੇ ਨੱਕ ਰਗੜਦੇ ਹਨ, ਸੱਚ ਮੁਚ ਏਹ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸੁਨਾਰੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਚੌਂਪੜ ਪੇਟਾਂ ਵਾਲਾ ਸੋਇਨੇ ਦੇ ਜੜਾਉ ਨਰਦ ਸੋਇਨੇ

ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਚਿਟੀਆਂ ਪਰ ਨੀਲਮ ਸੂਰੇ ਪੀਲੀਆਂ, ਪਰ ਚੂਨੀਆਂ ਜੜੀ ਹੋਈ ਡਾਲਣੇ ਸੋਇਨੇ ਦੇ ਚੂਨੀਆਂ ਕਰ ਜੜਤ ਅਰਪਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਸੱਤ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਕੇ ਮਰ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਮੰਨਤ ਕੀਤੀ ਚਾਰ ਹੁਣ ਕਾਇਮ ਹਨ, ਚੌਹਾਂ ਦੇ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਏਹ ਚੌਂਪੜ ਰਚੀ ਬਾਕੀ ਕਾਰ ਭੇਟ ਦੀ ਏਹ ਇਕਹਜ਼ਾਰ ਮੋਹਰ ਹੈ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣੀ । ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸੰਗਤ ਰਹੀ ਬਾਂਛਿਤ ਵਰ ਪਾਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾਈ । ਫੇਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਬੁਲਾਯਾ ਓਨ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਅਗੇ ਜਦ ਮੈਂ ਆਯਾ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਆਪ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਐਤਕੀ ਓਹ ਰੁਖ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰੀਤ ਦੂਧ ਤੇ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਵਾਂਗੂੰ ਹਨ ਤੇ ਕਪਟ ਖਟਾਈ ਹੈ ਯਥਾ "ਜਲਪੈ ਸਰਸ ਬਿਕਾਇ ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਭਲ, ਬਿਗਲ ਬਿਗਲ ਹੋ ਜਾਇ ਕਪਟ ਖਟਾਈ ਪਰਤ ਹੀ" ਤੈਂ ਕਪਟ ਕੀਤਾ ਅਜ਼ਮਤ ਦੇਖਣ ਲਗਾ ਕਰਾਮਾਤ ਵੇਖਣੀ ਕਹਿਰ ਹੈ। ਅਨਵਰਖਾਂ ਨੇ ਦੀਨਹੋਕੇ ਭੁਲ ਬਖਸ਼ਾਈ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਓਹ ਚੌਂਪੜਦੇਖਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲਗਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬਾਜ਼ੀ ਏਸ ਉਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਖੇਡੋ, ਓਨ ਮਨਵਿੱਚ ਏਹ ਠਾਨੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਜਿਤਜਾ ਤਾਂ ਜੰਗਦੀ ਵਤੇ ਪਾਵਾਂਗਾ, ਤਿੰਨ ਬਾਜੀਆਂ ਖੇਡਿਆ ਤਿੰਨੇ ਹਾਰਿਆ, ਓਸੇ ਘੜੀ ਉਠਕੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਰਾਹ ਪਿਆ ਜਦ ਜਾਕੇ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਦਸਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਓਨ੍ਹਾਂਨੇ ਤਾਂ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਮੇਲ ਕਰਨਾ

ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਬੋਲਿਆ ਅਨਵਰਖਾਂ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੋਣੇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਾਉ ਲਈ ਬਣੌਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜਰਾ ਨਾਂ ਡਰੋ ਮੈਂ ਆਪੇ ਬਣੌਂਤ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਨੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਗੁਰੂ ਕਾ ਘਰ ਫੋੜ, ਫੁਟ ਪਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਈਂ,ਲੜਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ,ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਭੀ ਮਾਝੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਸਭ ਧਾੜਵੀ ਡਕੈਤ ਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੇਹੜਾ ਦਸਾਂ ਦਸਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਦੋਖੱਤ੍ਰੀ ਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਦੁਵੇੜਾ ਤੇ ਕਰਮਾ, ਜਲੰਧਰੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜਾ ਬਸੇ ਸੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਧੀਰ ਮੱਲ ਨਾਲ ਜੋ ਓਦੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾਸੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇਸੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਂਦੇਖਾਂ ਨੇਧੀਰ ਮੱਲ ਨੂੰ ਖਤ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਧੀਰ ਮੱਲ ਸਾਹਿਬ ਜੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਸਾਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਰਹੇਂ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਲਿਖਵਾ ਦੇਨੇ ਹਾਂ। ਧੀਰ ਮੱਲ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਮਦਰੱਸੇ ਵਿਚ ਮੌਲਵੀ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਰ ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਬੁਰੀ ਸਮਝਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਸਿਖਾਯਾ ਹੋਯਾ ਆਪਣੇ ਲਾਲਚ ਵਾਸਤੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦਾ ਪੱਖੀ ਬਣਕੇ ਮਾਈਆਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਹਟਾਉਂਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣ ਕਹਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਦਾ ਤੇ ਸੂਬੇ ਕੁਤਬ ਖਾਂ

ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹਾਂ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬਣ ਆਊ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਦਦ ਤੇ ਭੇਤ ਦੇਂਦਾ ਰਹਾਂਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਬਿਗਾੜ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਏਹ ਖਤ ਧੀਰ ਮੱਲ ਦਾ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਤੇ ਕੁਤਬ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਫੁਟਾ ਅਤੇ ਕਾਇਰਤਾ ਪਈ ਦੇਖਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਤੇ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਤੋਂ ਫੇਰ ਧੀਰ ਮੱਲ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖਾਇਆ ਕਿ ਧੀਰਮੱਲ ਜੀ! ਆਪਦੇ ਖਿਆਲ ਆਪਦੇ ਖਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵਡਾਈ ਅਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਾਬੇਨੂੰ ਸਮਝਾਓ, ਕਿਉਂ ਅਖਾੜੇ ਪਥਾੜੇ ਪਾਕੇ ਖਲਕਤ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਘੋੜਾ ਤੇ ਬਾਜ਼ ਦੇਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪਏ ਜਾਂ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਏ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬੀ ਹੋਊ, ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਹੈ ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਡੇਰ ਹੈ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਭਾਲਿਆ ਨਾ ਲੱਭੂ, ਏਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਕਹਾਓ, ਆਪ ਕਹੋ ਜੇ ਤੁਸਾਡਾ ਆਖਿਆ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਮੌਕਾ ਵੇਖਕੇ ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਦਿਓ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਫੜ ਲਵਾਂਗੇ ਏਸ ਖੈਰ ਖ਼੍ਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਕੇ ਵਾਇਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੱਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਖ਼ਿਲਅਤ ਤੇ ਜ਼ਗੀਰ ਓਹੋ ਪ੍ਰਗਣਾ ਡੂਬਾਲ ਦਾ ਜੋ ਤੁਸਾਡਾ ਖੁਸਾ ਹੋਯਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਦਿਵਾ ਕਰ ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਬਸਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਏਹ ਖਤ

ਜਲੰਧਰੋਂ ਲੈਕੇ ਕਰਮਾਂ, ਵੂਫ਼ੇੜਾ ਖੱਤਰੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸੇ, ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੋ ਪਠਾਣ ਬਣਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਭੇਤ ਲੈਣ ਜਲੰਧਰ ਗਿਆ ਸੀ ਸੰਝ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਾ ਆਯਾ, ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਰਾਕ ਘੂਰੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਖਤ ਸਮੇਤ ਨਿਕਲ ਪਿਆ, ਨਾਲੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਕਰਮ ਚੰਦ ਨੇ ਜੋ ਸੂਬੇ ਦਾ ਸਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ ਅਸਲ ਖ਼ਤ ਧੀਰ ਮਲ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਜ਼ਿਸਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੋਪ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਮਲ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਏਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਵਰਤੇ।

੫੬—ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਲੜਾਈ

ਜਦ ਧੀਰ ਮੱਲ ਦੀ ਬਾਤ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਤੇ ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਨੇ ਸੁਣੀ ਬਾਕੀ ਗਫੂਰ ਬੇਗ ਨੇ ਭੀ ਖ਼ਬਰ ਜਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੇਹਰ ਵਾਂਗੂੰ ਨਿਰਭੈ ਪੰਜ ਛੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸੂਰਬੀਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹੈਨ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਨੇ ਭੀ ਲੜੇ ਬਿਨਾਂ ਨੱਕ ਕਟੀਂਦਾ ਦੇਖਕੇ ਜੰਗ ਲਈ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਮਲਕ ਦਾਤਾਰ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਪਠਾਣ ਜਗੀਰਦਾਰ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਲੈਕੇਆ ਮਿਲੇ, ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਲੁਟੇਰੇ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਵਿਗਾਰੀ ਮਿਲਕੇ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਲਸ਼ਕਰ ਹੋਗਿਆ, ਛੋਟੇ ਮੀਰ ਪਿੰਡ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੇ ਜਾ ਉਤਰੇ ਜੋ ਫੌਜ ਨੇ

ਉਜਾੜ ਛੱਡਿਆ, ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਫੌਜ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਦੀ ਨੇੜੇ ਆਈ ਸੁਣਕੇ ਗੋਲੀ ਬਰੂਦ ਘੋੜੇ ਹਥਯਾਰ ਦੇਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਯਾਰਬਰ ਤਯਾਰ ਕਰ ਨਗਰ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਪਿਕਟਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਭਾਈ ਲੱਖੂ, ਅਮੀਆਂ, ਮਹਿਰਾ, ਸੁਨੀਤਾ, ਸਨਮੁਖ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੌ ਸਿੱਖ ਦੇਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਤੁਰਕ ਨਾ ਵੜੇ। ਹਾੜ ਵਦੀ ੭ ਸੰ:੧੬੯੧ ਬਿ:ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਉਤੇ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ।ਏਹ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਕੇ ਬਿਧੀਚੰਦ,ਮਲਕਜਾਤੀ ਟਿਕਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਧੀਰਜ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਹੋਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਹੱਲਾ ਰੋਕਿਆ, ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਜਿਗ਼ਾ ਕਲਗੀ ਸ਼ਸਤਰ ਬਸਤਰ ਸਜਾ ਕੁਮੈਦ ਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕਿਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਨਗਾਰੇ ਨੂੰ ਦੋਹਰੀ ਚੋਟ ਪਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘਕੁਸਾਲੀ ਗਿਲ,ਚੂਹੜ ਭੁਗਤਾ, ਸਿੰਘਾ, ਮੋਹਰੂ ਰੰਧਾਵਾ, ਸ਼ੀਹਾਂ ਗਿਲ, ਭਾਗੂ ਸਾਵਲ, ਰਾਮਾ ਅਰੋੜੇ, ਕਟਾਰਾ, ਤਖਤੂ ਢਿੱਲੋਂ, ਰੂਪਾ ਬਲੋਲ, ਛੀਂਹੂ, ਭੱਲਣ ਵੈਰਾੜ, ਮਾਹਿਲ, ਲਾਲਾ, ਨੰਦਾ, ਸੂਰਾ, ਦੀਪਾ, ਮਾਲੂ, ਥੰਮਣ ਖੱਤ੍ਰੀ, ਲਟਕਟ, ਸਰਾਫ,ਮੁਰਾਰੀ,ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਪੰਜ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜੇ ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਲੱਖੂ ਸੁਨੀਤਾ, ਬਿਧੀਆ, ਮਲਕਜਾਤੀ ਆਦਿਕ ਲੜ ਰਹੇ ਸੇ ਤੁਰਕਾਂ

ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਉਤੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਜਾ ਪਏ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ॥ ਯਥਾ:-

ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਢੁਕੇ ਸੁ ਆਇ ਦੋ ਦਿਸੈਂ ਬਜਾਇ ਢੋਲ ਬ੍ਰਾਰਕੈਂ ॥ ਅਨੇਕ ਬਾਜ ਬੱਜਹੀਂ ਜੁਝਾਉ ਚਾਊ ਘੈਰ ਹੈਂ ॥ ਸੁਨੰਤ ਜਾਹਿੰ ਕੇ ਤਹੀਂ ਦੁਜੋ ਭਵੰਤ ਕੇਹਰੈਂ ॥ ਚਢੈ ਕਰੁਧ ਜੁਧ ਕੋ ਜਹੂਰ ਨੂਰ ਸੇਹਰੈਂ ॥ ਮਹਾਨ ਮੇਘ ਜਿਉਂ ਆਏ ਮਹੰਮਦੀ ਅਪਾਰ ਹੈਂ ॥ ਖਰੋਸ਼ ਜੋਸ਼ਕੈ ਧਏ ਅਲੀ ਅਲੀ ਪੁਕਾਰ ਹੈਂ ॥ ਬਿਹੱਦ ਕੱਟ ਭਜਾਨਕੈ ਮਿਨਾਰ ਸੇ ਅਵੱਸ ਥੇ ॥ ਮਢੇ ਸੁਗਾਤ ਲੋਹ ਸੈ ਅਛੇਹ ਬੀਰ ਅੱਸੂਥੇ ॥ ਬੇਅੰਤ ਜੰਗਥੇ ਜਿਤੇ ਜਿਨੈ ਬਿਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ॥ ਲਟੇ ਨ ਥੁਕ ਕੇ ਕਬੀ ਹਟੇ ਨ ਜੰਗ ਕੇ ਸਮੈਂ ॥ ਪਠਾਣ ਸੇਖ ਸੱਯਦਾ ਮੁਗਲ ਗੱਲ ਵਾਰ ਜੇ ॥ ਬਲੀ ਸੁਬੀਨ ਬੀਨ ਕੈ ਕੁਲੀਨ ਪੀਨ ਸਾਰ ਜੇ ॥ ਪਠੇ ਬਟੋਰ ਸ਼ਾਹਿਨੈ ਸਮਾਨ ਦੈ ਅਪਾਰ ਸੇ ॥ ਲੜਾਕ ਧਾਕ ਬਾਜ ਜੇ ਬਿਬਾਕ ਖੂੰਨ ਸਵਾਰ ਸੋ ॥ ਇਤੈ ਗਰੀਬ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਸਾਇਣੀ ਬਕਾਲ ਸੇ ॥ ਤਖਾਣ ਬਿੱਪ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕਹਾਰ ਤੈ ਕਲਾਲ ਸੇ॥ਜਿਨੈ ਸੁਜੰਗ ਥਾ ਕਭੀ ਨਿਹਾਰਯੇ ਨ ਜੰਮ ਕੈ ॥ ਆਇ ਅਚੇਤ ਖੇਤ ਮੈਂ ਸਹੇਤ ਗੁਰੂ ਕੰਮ ਕੈ ॥ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਹਿ ਤੈ ਭੁਏ ਬੂਜੋ ਬਘ੍ਯਾੜ ਸ਼ੇਰ ਸੋ ॥ ਜਿਤੀ ਸੁ ਲੰਕ ਜਿਉਂ ਕਪੈਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰਾਮ ਕੇ ਰਸੋ ॥ ਅਨੰਤਸੂਰ ਬੀਰ ਧੀਰ ਥੇ ਤਿਨੈਂ ਮਝਾਰ ਜੋ ॥ ਸੁਨਾਤ ਭਏ ਸੱਭਕੋ ਬਖਜਾਤ ਬਾਤ ਸਾਰ ਸੋ ॥ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੀਨ ਕੋ ਇਹੈ ਧਰੰਮ ਹੇਤ ਜੰਗ ਹੈ ॥ ॥ ਪਰਜੋ ਸੁ ਆ ਅਚਾਨਕੈ ਕਰੋ ਨਿਸੰਗ

ਰੰਗ ਹੈ॥ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਜਾਪ ਤਾਪ ਜੋਗ ਜੇ ਕਮਾਇ ਹੈਂ ॥ ਅਰਾਧ ਈਸ਼ ਜੁਗ ਲੌ ਬੈਕੁੰਠ ਮੋਖ ਪਾਇ ਹੈਂ ॥ ਸਮੱਛ ਅੱਛ ਸੂਛਕੈ ਤਜੀਤ ਜੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ॥ ਮਿਲੰਤ ਸੋ ਮਰਾਤਥਾ ਛਿਨੇਕ ਮਾਂਹਿ ਬੀਰ ਕੋ ॥ ਮਰੈਂ ਤੁ ਮੋਖ ਹੂੰ ਲਹੈਂ ਜਿਯੈਂ ਤੁ ਜੱਸ ਪਾਇ ਹੈਂ ॥ ਉਭੈ ਸੁਹਾਬ ਮੋਦਕੈਂ ਅਨੰਦ ਸਾਥ ਖਾਇ ਹੈਂ ॥ਇਹੈ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਕੈ ਨਸੰਗ ਜੰਗਕੋ ਉਠੇ ॥ ਫ਼ਲੰਗ ਦੈ ਉਮੰਗ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬੋਲ ਜੈ ਜੁਟੇ॥ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਪਾਨ ਲੈ ਸੁ ਤਾਨ ਕਾਨ ਲੌ ਖਰੈਂ ॥ ਅਰੋਖ ਪੈਰ ਰੋਪ ਦੈ ਚਲਾਤ ਕੋਪ ਕੈ ਸਰੈਂ ॥ ਫੁਲਾਦ ਤੈ ਸਪਾਦ ਕੀ ਜਿਰਾ ਕੁਲਾਹ ਛੇਦ ਕੈ ॥ ਕਢੈਂ ਦੁਸਾਰ ਪਾਰ ਸੇ ਕਿਕਾਣ ਜਵਾਨ ਬੇਧਕੈ ॥ ਕਿਤੇ ਤਕਾਇਤੁਪਕੈਂ ਝੜਾਕ ਬਾੜ ਝਾੜ ਹੈਂ ॥ ਝਟਾਕ ਫੇਰ ਕੱਸਚੋ ਚਲਾਤ ਸਾੜ ਸਾੜਹੈਂ ॥ ਧੜਾਕ ਭੂਮਿ ਪੈ ਗਿਰੈਂ ਫੜਾਕ ਢਾਲ ਫੁਟ ਹੈਂ ॥ ਤੜਾਕ ਤੇਗ ਬੇਗਦੈ ਸੜਾਕ ਸੀਸ ਕੁਟ ਹੈਂ ॥ ਝਪਟ ਕੈ ਲਪਟ ਚੱਟ ਪੱਟ ਕਟ ਕੁਟ ਹੈਂ ॥ ਦਪੱਟ ਕੈ ਅਘੱਟ ਡੱਟ ਫੱਟ ਫੱਟ ਸੁਟ ਹੈਂ ॥ ਚਲਾਕ ਰੋਖ ਚਾਤੁਰੇ ਚਲਾਇ ਦੰਡ ਲੋਹਸੇ ॥ ਗਿਰਾਤ ਜਾਤਘਾਤ ਕੈ ਵਿਹਾਤ ਹੈਂ ਅਛੋਹ ਸੇ ॥ ਸੜੱਕ ਸੈਂਫ ਸਾਫ ਸੈਂ ਸਫਾਇ ਸੀਸ ਹੈ ਕਰੈਂ।ਤੜੱਕ ਤੇਗ ਬਾਂਹਿ ਲਾਂਹਿ ਲੱਤ ਲਾਇਕੈ ਧਰੈਂ॥੧॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਕਟਾ ਕੁਟ ਮਾਚੀ ॥ ਝੱਟਾ ਝੱਟ ਸਾਚੀ ॥ ਫਟਾ ਫਟ ਫੱਟੇਂ ॥ ਸਟਾ ਸੱਟ ਸੱਤੈਂ ॥ ਤਿਖੀ ਤੇਗ ਧਾਰਾ ॥ ਕਟੈ ਬੇਗ ਆਰਾ ॥ ਅਟਾ ਅੱਟ ਹੱਸੈਂ ॥ ਹਥਾ ਵੱਥ ਹੋਏ ॥ ਪਥਾ ਪੱਥ ਖੋਏ ॥ ਕਟੇ ਜੰਘ ਬਾਹਾਂ ॥

ਰਟੇ ਹਾਇ ਹਾਹਾ ॥ ਜਹਾਂ ਝੂੜ ਝੋਲੇ॥ ਤਹਾਂ ਮਾਰ ਗੋਲੇ॥ ਕਰੈਂ ਏਕ ਏਕੈਂ ॥ ਧਰੈਂ ਛੇਕ ਛੇਕੈਂ ॥ ਮਰੈਂ ਜਵਾਨ ਘੇਰੇ ॥ ਘਨੇ ਖਾਨ ਖੂਨੀ ॥ ਬਨੇ ਗੂਨ ਗੂਨੀ ॥ ਬਡੇ ਸਿੱਖ ਸੂਰੇ ॥ ਰਰੈਂ ਬੈਨ ਕੂਰੇ ॥ ਜਿਸੈ ਬਾਂਹਿ ਤੇਗੈਂ ॥ ਕਰੈਂ ਪਾਰ ਬੇਗੈਂ ॥ ਬਰੇ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ॥ ਮਨੋ ਮੇਂਹ ਓਲੀ ॥ ਭਏ ਲਾਲ ਬਾਗੇ ॥ ਮਨੋ ਖੇਲ ਫਾਗੇ ॥ ਚਢੀ ਧੂਰ ਗੈਨਾ ॥ ਭਏ ਮੰਦ ਨੈਨਾ ॥ ਭਯੋ ਭਾਨੁ ਫੇਕਾ॥ ਮਨੋ ਮੇਘ ਕੋਕਾ ॥ ਬਕੇ ਮਾਰ ਮਾਰੰ ॥ ਬਲੀ ਜੇ ਜੁਝਾਰੰ॥ਘਨੇ ਘਾਉ ਖੋਲੇ । ਭਕਾ ਭੱਕ ਬੋਲੇ । ਛੁਟੈ ਸ੍ਰੋਣ ਧਾਰੇ । ਬਹੇ ਜਿਉਂ ਪਨਾਰੇ । ਤਬੈ ਸਾਦ ਖਾਨੰ। ਭਯੋ ਅੱਗ੍ਰ ਆਨੰ । ਲਰਿਓ ਖੂਧ ਗਾਢਾ । ਧਰੇ ਧੀਰ ਆਢਾ । ਟਰਿਓ ਨਾਹਿ ਪਾਛੇ । ਬਢਿਯ ਅੱਗ੍ਰ ਆਛੇ । ਕਰਿਓ ਖੂਬ ਹੱਲਾ । ਮੁਖੋਂ ਬੋਲ ਅੱਲਾ । ਗਿਰਿਓ ਜੋ ਕੁਢੰਗੈ । ਛੜਿਯ ਸੋ ਤੁਰੰਗੈ । ਸੁਟਿਯ ਤੰਮ ਸੁੰਮੈਂ । ਮਿਲਿਓ ਸੋਇ ਭੂੰਮੈਂ । ਗੁਰੂ ਬਾਨ ਬਾਹੈਂ । ਤਨੰ ਚੀਰ ਲਾਹੈਂ । ਜਥੇਦਾਰ ਮਾਰੇ। ਤੁਰਕਾਂ ਕੇ ਅਪਾਰੇ ॥੩॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥ ਬਿਦੀਚੰਦ ਕੇ ਸੰਗ ਉਤ ਅਰਿਓ ਅਨਵਰ ਖਾਨ। ਬਲੀ ਬੀਰ ਦੁਹਿ ਦਿਸਾ ਤੇ ਮਾਰਤ ਜੁਵਾਨ ਕਿਕਾਨ ॥ ੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕੇ ਲਾਗਿਓ ਤੀਰਾ।ਜਾਗਿਓ ਤਬੇ ਕੋਪ ਰਸ ਬੀਰਾ। ਖੈਂਚ ਕਮਾਨ ਕਾਨ ਪਰਮਾਨੰ। ਤੁਰਕ ਲਿਟਾਏ ਧਰੇ ਬਹੁ ਜ੍ਵਾਨੰ। ਪੁਨ ਅਨਵਰਖਾਂ ਆਗੇ ਆਯੋ। ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤਕ ਤੀਰ ਚਲਾਯੋ। ਫੁੰਕਤ ਗਯੋ ਸਰਪ ਜਨ ਕਾਲੈਂ। ਪਰਿਯੋ ਪਾਰ ਲਗ ਕੈ ਮਧ ਭਾਲੈਂ। ਲਹੂ ਪਟਕ ਭੁਹਿੰ

ਮਧ ਆਯੋ। ਬਰੀ ਪਰੀ ਜਨ ਤਿਲਕ ਲਗਾਯੋ। ਕਿਧੋ ਕੋਪ ਬਿਧੀਏ ਕਾ ਆਏ। ਬੈਠਿਯੋ ਭਾਲ ਸੱਤ੍ਰ ਕਾ ਜਾਏ। ਝੂਮ ਝੂਮ ਗਿਰਯੋ ਜਬ ਸੋਈ। ਤੁਰਕੀ ਸੈਨ ਚੈਨ ਬਿਨ ਹੋਈ। ਸੈਦ ਖਾਨ ਤਬ ਲੈ ਤਰਿ ਆਯੋ। ਅਲੀ ਅਲੀ ਬਕ ਸਿੱਖਨ ਘਾਯੋ। ਅਮੀਆਂ ਮਿਹਰਾ ਲੀਨੇ ਘੇਰਾ। ਪਿਖ ਪਹੁੰਚਯੋ ਰੂਹੜ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਾ। ਸਿਖ ਪੰਜ ਸੌ ਤਾਕੇ ਸਾਥ। ਪੇਖਤ ਖੜੇ ਗੁਰੂ ਜਗਨਾਥ। ਤੀਰਨ ਸੋ ਅਰਿ ਚੀਰ ਗਿਰਾਏ। ਪੀਛੇ ਹਟੇ ਅੱਗੂ ਜੋ ਆਏ। ਸੈਦ ਖਾਨ ਕੋ ਤਾਂਹਿ ਪਛਾਰਾ। ਜਨ ਬਿਜਰੀ ਪਰ ਸੁਟਿਓ ਮੁਨਾਰਾ। ਵਾਹਿ ਵਾਹਿ ਤਬ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ। ਰੂਹੜ ਦੁਲਟ ਬਡੋ ਜੁਝਾਰਾ। ਇਸੀ ਤੌਰ ਕਿਤ ਭੱਲਣ ਲਰੈ। ਬਢੈ ਤੁਰਕ ਹਟ ਪੀਛੇ ਕਰੈ। ਕਿਤ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨਰ ਘਾਵੈ। ਰਾਜ ਪੂਤ ਬਲ ਬੀਰ ਸਦਾਵੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਸੁਤ ਬੀਰ। ਜਥਾ ਸਿਖਨ ਕਾ ਲੈ ਬਡ ਭੀਰ। ਜਹਾਂ ਜੋਰ ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਹੇਰੈ। ਪਰੈ ਜਾਇ ਝਟ ਮਾਰ ਨਿਬੇਰੈ। ਕਰਮ ਚੰਦ ਸੇਮਾਂ ਜੁਗ ਧਾਈ। ਰਖਿਓ ਮੋਰਚਾ ਅਗਰ ਬਢਾਈ। ਕਾਰਾ ਸੀਹਾਂ ਜਿਤ ਵਲ ਧਾਵੈ। ਮਾਰ ਸ਼ਤ੍ਰ-ਗਨ ਤਈਂ ਮੁਕਾਵੈ। ਨੰਦਾ ਭਗਤਾ ਸੰਘੇ ਦੋਈ। ਜਿਨ ਅਰਿ ਕੀ ਧੁਜਨੀ ਬਹੁ ਖੋਈ। ਭਾਗੂ, ਸਾਵਲ, ਰਾਮਾਂ, ਰੋੜੇ। ਮ੍ਰਿਤ ਨਦੀ ਮਦ ਬਹੁ ਅਰ ਰੋੜੇ। ਲਟਕਣ ਥੱਮਣ ਖੱਤ੍ਰੀ ਬੀਰ। ਜਿਨੈ ਤੁਰਕ ਬਹੁ ਸਿੱਟੈ ਚੀਰ। ਇਸੀ ਤੌਰ ਸਿਖ ਔਰ ਅਨੇਕੈਂ। ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਛੇਕੈਂ। ਬਦਰ ਦੀਨ ਇਕ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ। ਲੈ ਨਾ ਢਬ

ਅਯੋ ਅਗਾਰੀ। ਮਾਰ ਸਿੱਖ ਉਨ ਬਹੁ ਬਿਲਚਾਏ ॥ ਖਿਧੀਆ ਭੱਲਨ ਤਿਸ ਦਿਸ ਆਏ। ਕੋਟ ਓਟ ਸਤਗੁਰ ਹੁਇ ਖਰੇ। ਮਾਰੇ ਤੀਰ ਚੀਰ ਬਹੁ ਧਰੇ। ਅਮੀਆਂ ਬਦਰ ਦੀਨ ਸੇ ਲਰਾ। ਮਾਰ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਖੁਦ ਬੀ ਮਰਾ। ਕੁਤਬ ਖਾਨ ਕਾ ਹੁਤੇ ਭਣੇਵਾਂ। ਖਾਂ ਅਬਦੁਲਾ ਸੁਭਟ ਅਭੇਵਾ। ਭਾਰਾ ਮਗਲਾਦਿਕ ਸਿਖ ਬੀਰ। ਸਿਟੇਅਨੇਕ ਤਾਂਹਿ ਜਬ ਚੀਰ। ਖਿਧੀਆ ਭਿਰਯੋ ਤਾਂਹਿ ਸੋ ਜਾਈ। ਮਾਰਯੋ ਖਾਂਨ ਦੇਰ ਨਹਿ ਲਾਈ। ਤਿਸ ਪਰ ਔਰ ਖਾਂਨ ਇਕ ਭਾਰਾ। ਝਟ ਪਟ ਭੱਲਨ ਨੇ ਕਟ ਡਾਰਾ। ਔਰ ਗ਼ਫੂਰ ਖਾਨ ਡੜ ਬੀਰ। ਗਰਜਤ ਪਹੁੰਚਯੋ ਲੱਖੂ ਤੀਰ। ਤਬ ਤਕ ਬੀਰਨ ਤੀਰ ਚਲਾਏ। ਲੋਹ ਢਾਲ ਪਰ ਲੇਤ ਰਹਾਏ। ਓੜਕ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਨ ਸੋਂ ਲਰੇ। ਬਾਰ ਦੁਹਿਨ ਇਕ ਬਾਰਹ ਕਰੇ। ਜੱਫੇ ਪਰੇ ਰਹੇ ਮਰ ਖਰੇ। ਸੋਹਿਤ ਜਨ ਰਣ ਖੰਭੇ ਖਰੇ ॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਨੇ ਜਬ ਪਿਖਯੋ ਮਰੇ ਘਨੇ ਸਰਦਾਰ। ਆਗੇ ਬਢ ਬਢ ਲਰਤ ਹੈਂ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਅਪਾਰ ॥ ਨਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ ॥ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਕੋ ਉਨ ਕਹਯੋ ਸੁਨ ਖਾਂਨ ਬਿਰਾਦਰ। ਗੁਰ ਨੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਦਏ ਮਮ ਅਧਿਕ ਬਹਾਦਰ। ਤੂੰ ਕਹਿਤੋ ਥਾ ਗੁਰੂ ਕੋ ਮੈਂ ਪਕਰੋਂ ਧਾਈ। ਵਕਤ ਬੀਤਯੋ ਜਾਤ ਹੈ ਕਿਉਂ ਦੇਰ ਲਗਾਈ। ਬੇਧਤ ਦੋ ਦੋ ਤੀਨ ਕੋ ਇਕ ਇਕ ਸਰ ਉਨਕਾ। ਬਾਣ ਮੇਂਹ ਸਮ ਬਰਸ ਹੈ ਗੋਲੀ ਸੰਮਉਲਕਾ। ਸੋਝੀ ਲੈਣ ਨ ਦੇਤ ਹੈਂ ਬੀਰਨ ਕੇ ਤਾਂਈ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਲੋਂ ਮਾਰਕੈ ਉਨ ਦਏ ਮੁਕਾਈ। ਤੁਮ ਰੋਕੋ ਜਾ ਗੁਰੂ ਕੋ

ਹਮ ਸਿਖਨ ਸਮੇਟੈਂ ॥ ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਹੁਇ ਲਰ ਅਬੈ ਇਹੁ ਟੰਟਾ ਮੇਟੈਂ । ਸੁਣ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਗਰਜ ਕੇ ਆਇਓ ਗੁਰੂ ਆਗੇ । ਗਰਬ ਹਰਨ ਹਿਤ ਤਾਂਹਿ ਕਾ ਗੁਰੁ ਭਏ ਕਿ ਲਾਗੇ । ਨਾਮ ਵਰੋਲਾ ਅਸਵ ਕਾ ਕੀਮਤ ਲਖ ਜਾਂਕਾ । ਬਖਸ਼ਯੋ ਥਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਡ ਬਲੀ ਚਲਾਕਾ । ਅੰਦਰ ਕੋਟ ਗਰਾਮ ਕੇ ਗੁਰੁ ਥੇ ਜਹਾਂ ਠਾਂਢੇ । ਮਾਰਤ ਥੇ ਤੁਰ-ਕਾਨ ਕੋ ਤਕ ਤਕ ਸਰ ਗਾਢੇ। ਪੈਂਦੇਚਾਬਕਮਾਰਕੈਨਿਜ ਅੱਸਵ ਕੁਦਾਇਓ । ਪੰਛੀ ਜਿਉਂ ਉਡਕੈ ਪਰਯੋ ਨਹਿ ਸੁਬ ਛੁਹਾਇਓ । ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਤਬ ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਤਜਕੈ ਧਨਖੀ । ਜੁੰਧ ਜੁਧ ਕਰ ਖੜਗ ਕਾ ਜੇ ਹੈਂ ਕਛ ਅਨਖੀ। ਗੁਰ ਧਨਖ ਤਜ ਖੜਗ ਲੈ ਤਿਹ ਗਰਜ ਸੁਣਾ-ਇਓ । ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ ਗੀਦਿਆ ਅਬ ਹੌਸ ਮੁਹਾਇਓ। ਬਲ ਸੰਭਾਰ ਕਰ ਵਾਰ ਲੈ ਨਹਿ ਹੋਂਸ ਰਹਾਈ ॥ ਮੈਂ ਅਬ ਤੁਮਕੋ ਮਾਰਹੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਹਾਈ ॥ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਝਟ ਅਸ੍ਵ ਤਜ ਪੈਦਲ ਹੁਇ ਧਾਇਓ ॥ ਖੰਡਾ ਪੰਞੀ ਸੇਰਕਾ ਗੁਰੁ ਓਰ ਚਲਾਇਓ ॥ ਗੁਰ ਪਗਮਾਂਹਿ ਰਕਾਬ ਥੀ ਸਤ ਸੇਰ ਭਰਤ ਕੀ ॥ ਤਾਂ ਪਰ ਬਾਰ ਬਚਾਲਿਓ ਅਸਕਰੀ ਫੁਰਤ ਕੀ ॥ ਪੈਂਦੇ ਬਹੁ ਪਛਤਾਇਕੇ ਫਿਰ ਕੀਨੋ ਬਾਰਾ । ਸੋ ਗੁਰੂ ਲੀਨੋ ਢਾਲ ਪੈ ਫੁਲ ਕਟ ਗਿਓ ਸਾਰਾ॥ ਖੰਡਾ ਟੂਟਿਓ ਹੇਰਕੇ ਤਬ ਖਾਨ ਵਿਚਾਰੋਂ॥ ਗੁਰੂ ਸਮੇਤ ਘੋੜੇ ਤਈਂ ਅਬ ਜਾਇ ਪਛਾਰੋਂ ॥ ਗੁਰ ਕੋ ਚੁਕਕੇ ਲੈ ਚਲੋਂ ਧਮਸੈਨ ਧਸੈਹੋਂ ॥ ਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਇਕੈ ਮਰਤਬ ਬਡ ਲੈਹੋਂ ॥

ਠਾਂਨ ਇਹੈ ਕਰ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਘੋੜੇ ਤਲ ਬੜਿਓ ॥ ਨਹਿ ਉਠਾਇ ਜਬ ਸੋ ਸਕਿਓ ਰਾਖਿਓ ਫੜ ਕੜਿਓ ਮਹਿਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਤੇ ਝਾਰੋ ਖਾਨ ਦੁਆਰਾ। ਦੇਖ ਰਹੀ ਥੀ ਜੰਗਕੋ ਸਸਕਤ ਮਨ ਭਾਰਾ। ਮੰਨਤ ਕਰ ਗੁਰ ਆਦਿ ਕੀ ਹੁਇ ਦੀਨ ਧਿਐਹੈਂ।ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਹਿੰਦੁਵਾਣੀਆਂ ਕੋਠਿਓ ਪਰਤੈ ਹੈਂ। ਪੇਖਤ ਦਹਿਦਿਸ ਨਗ੍ਰ ਕੇ ਰਣ ਪਰਿਓ ਭਿਆਵਨ। ਸਭੈ ਮਨਾਵਤ ਈਸਕੋ ਕਹਿਤੁਰਕ ਹਰਾਵਨ। ਉਤ ਰਕਾਬ ਗੁਰੁ ਹਤ ਰਹੇ ਅਸ੍ਵ ਚਲ ਨ ਸਕਾਈ। ਤੇਗ਼ ਨਾਂ ਅਰਿਪਰ ਚਲ ਸਕੈ ਥਾ ਸੋ ਦਿਸ ਬਾਈ। ਬਾਂਏ ਕਰ ਸੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਬ ਢਾਲਾ ਮਾਰਿਓ। ਪੈਂਦਾ ਮੁਰਛਿਤ ਹੁਇ ਗਿਰਿਓ ਅਸ੍ਵ ਅਗਰ ਪਧਾਰਿਓ। ਗੁਰੁ ਤੁਰੰਗਹੈ ਉਤਰਕੈ ਜਬ ਖੜਗਉ ਭਾਰਾ। ਪੈਂਦਾ ਮਚਲਾ ਹੁਇ ਪਰਜੋ ਗੁਰੁ ਕੀਨੋ ਟਾਰਾ। ਜਰਾਕ ਪੀਛੇ ਗੁਰੁ ਹਟੇ ਸੋ ਉਠਿਓ ਤਕੈਕੈ। ਚਾਹਿਓ ਜੱਫੀ ਭਰ ਗੁਰੈਂ ਚੁਕ ਚਾਲੋਂ ਧੈਕੈ। ਦੌਰਿਓ ਜੱਫੀ ਪਾਵਨੇ ਗੁਰੁ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਿਓ। ਗੀਦੀ ਗਿਰਤੇ ਹੀ ਕਹਜੋ ਰਖ ਲਿਹੁ ਮੈਂ ਹਾਰਿਓ। ਬੋਲੇ ਗੁਰੁ ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਉਨ ਐਸ ਬਖਾਨੋ। ਖੰਡਾ ਤੁਮਰਾ ਹੀ ਭਯੋ ਅਬ ਕਲਮਾਂ ਮਾਂਨੋ। ਪਾਲਕ ਅਪਨਾ ਗੁਰੂ ਨੇ ਲਖ ਭਿਸਤ ਪਠਾਇਓ। ਹੈ ਹੈ ਤੁਰਕੋਂ ਨੇ ਕਹਯੋ ਜੈ ਹਿੰਦੁਨ ਗਾਇਓ ॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥ ਜਬ ਪੈਂਦਾ ਗੁਰੁ ਦਿਸ ਅਇਓ ਪਾਛੇ ਖਾਂ ਉਸਮਾਨ।ਆਯੋ ਥਾ ਗੁਰੁ ਦਿਸਾ ਢੁਰ ਰੋਕਿਓ ਟਿੱਕੇ ਆਨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਦਿਤੈ। ਦੁਸ਼ਟ ਜਾਤਿ ਕਿਤ ਆਵਹੁ

ਇਤੈ। ਸੋ ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਸੈਂ ਰਿਸ ਧਰ ਲਰਿਓ। ਦਾਵਘਾਵ ਬਹੁ ਦੁਹਿਦਿਸ ਕਰਿਓ। ਘਾਵ ਕੁਛਕ ਗੁਰੁ ਸੁਤਕੋ ਲਾਗਿਓ। ਤਬ ਹੀ ਰੋਸ ਅਧਕ ਤਿਹ ਜਾਗਿਓ। ਖਪਰ ਭਾਲ ਤੁਰਕ ਕੇ ਮਾਰਾ। ਧਨ ਪਰ ਬਿਰਿਓ ਸਰਪ ਜਨ ਕਾਰਾ। ਗਿਰਿਓ ਧਰਨਿ ਪਰ ਸੋ ਮਰ ਗਇਓ। ਹਿੰਦੁਨ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਅਲਇਓ॥ ਦੋਹਿਰਾ॥ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਮਰ ਮੁਕੇ ਜਬ ਦੋਇ। ਤਿਨ ਕੀ ਮਦਤ ਆਏਥੇ ਤੁਰਕ ਔਰ ਥੇ ਜੋਇ॥ ਦ੍ਵੈਯਾ ਛੰਦ॥ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਕੇ ਅਨਵਰ ਖਾਂ ਲੌ ਸੁਭਟਨ ਕਹਜੋ ਸੁਨਾਏ। ਜਿਨ ਹਿਤ ਸ਼ਾਹਿ ਪਠਿਓ ਥਾ ਹਮਕੋ ਸੋ ਮਰ ਭਿਸ਼ਤ ਸਿਧਾਏ।ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸਪਾਹੀ ਜੂਝਿਓ ਜਥੇਦਾਰ ਅਪਾਰੇ। ਅਬਤੋ ਲੜਨਾ ਹੈ ਫਜੂਲ ਹੀ ਹਟਕਰ ਚਲੋ ਪਿਛਾਰੇ। ਕੁਤਬ ਖਾਂਨ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਬੋਲੇ ਜੇ ਅਬ ਰਣ ਤਜ ਜੈਹੈਂ। ਲੋਗਾਂ ਬੀਚ ਹਸਾਈ ਹੋਸੀ ਸ਼ਾਹਿ ਸਜਾ ਬਹੁ ਦੈਹੈਂ। ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਲੜਾਕੀ ਕੌਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਇਹੁ ਜਗ ਮੈਹੈਂ। ਨਾਹਿ ਬਹਾਦੁਰ ਕੈਹੈਂ ਕੋਈ ਕਾਇਰ ਗੀਦੀ ਕੈਹੈਂ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਭੀ ਤੁਮੈਂ ਹਟਾਕੇ ਜੱਟਨ ਕੋ ਵਿਗ ਰਖ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ ਤੈ ਹਾਰ ਗਏ ਤੁਮ ਸੁਭਟ ਉਮੇ ਬਡਲਖ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਰੋਜੀ ਲਾਜ ਕੌਨ ਦੀ ਜੇ ਰਾਖਿਓ ਚਹੁ ਭਾਈ। ਤੋ ਅਬ ਕੱਠੇ ਹੋਇ ਕਰ ਹੱਲਾ ਪਰੋ ਸਿਖਨ ਪਰ ਧਾਈ। ਜੀਤ ਗਏ ਤਬ ਜਸ ਸੁਖ ਲੈਹੈਂ ਮਰੇ ਭਿਸ਼ਤਕੋ ਜੈਹੈਂ। ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਲੱਡੂ ਹਮਰੇ ਇਕ ਜਰੂਰੀ ਖੈਹੈਂ। ਮਾਨ ਬ੍ਰਾਤ ਏਹ ਸਭ ਹੀ ਪੁਨ ਪਰੇ ਸਿਖਨ ਪਰ ਧਾਈ। ਚਾਰ

ਹਜਾਰਕੂ ਅੱਗਜੋਂ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਲਰੇ ਅਧਕ ਬਲਲਾਈ।
ਬਰਸੇ ਗੋਲੀ ਤੀਰ ਅਸਾਰੈਂ ਮੀਂਹ ਵਿਝਤੀਕੇ ਨਿਆਈਂ।
ਪੱਕੇ ਫਲ ਜਿਉਂਗਿਰੇ ਦੜਾ ਦੜ ਤੀਛਨ ਪੌਨਚਲਾਈ।
ਗੁਰੂ ਥਿਰੇਂਇਕ ਠੌਰ ਚਲੈਹੈਂ ਤੀਰ ਬਿਬਧ ਬਲਕਾਰੀ।
ਦੋ ਦੋ ਚਹੁੰ ਚਹੁੰ ਕੋ ਪਰੋਇਕੈ ਧਰਪਰ ਸਿਟਤ ਅਪਾਰੀ।
ਤਕ ਤਕ ਜਥੇਦਾਰ ਸੋ ਮਾਰੇ ਗ਼ਰਜ ਗ਼ਰਜ ਜੋ ਆਏ।ਕਦ ਮਿਨਾਰਿ ਗੁਹਾਰਿ ਭੜੋਲੇ ਜੇਹੇ ਧਰਾ ਲਿਟਾਏ। ਸੂਧੇ ਟੇਢੇ ਮੂਧੇ ਕੇਤੇ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਬਿਸਥਾਰੇ। ਕਦੀ ਜੰਗ ਕਿੱਤ ਬਾਹਾਂ ਛਾਤੀ ਬਿਰਥੀ ਆਂਤ ਅਪਾਰੇ। ਕੁਤਬ ਖਾਨ ਸੂਬਾ ਗੁਰੁ ਸਨਮੁਖ ਅਧਕ ਕੋਪ ਧਰ ਆਇਓ। ਘੋੜਾ ਛੇੜ ਕਬੋਲ ਬੋਲ ਉਨ ਤਕਕੇ ਤੀਰ ਚਲਾਇਓ। ਘਾਸਾ ਚਰਮ ਰਕਾਬ ਕੇਰ ਭਿਦ ਧਸਿਓ ਪਿੰਨਣੀ ਮੈ ਹੈਂ। ਸੋ ਸ਼ੀਘਰ ਗੁਰੁ ਨੈ ਪੁਟ ਸੁਟਿਓ ਜਾਗਯੋ ਰਸ ਅਤਿਸੈ ਹੈਂ। ਤਾਨ ਕਮਾਨ ਤਜਯੋ ਖਰ ਖਪਰਾ ਪੇਟ ਭੇਦ ਸੰਜੋਆ। ਐਸ ਧਸਿਓ ਜਿਉਂ ਅਹਿ ਬਰਮੀ ਮੈਂ ਖਾਨ ਸਿਥਲ ਕੁਛ ਹੋਆ। ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਤਾਂਹਿ ਤੁਰੰਗ ਬਿਦਾਰਿਓ ਅਧ ਖਾਨ ਖਿਚ ਖੰਡਾ। ਆਂਤੈ ਬਿਥਰੀ ਬਹਿਤ ਖੂੰਨ ਬਹੁ ਤੌ ਭੀ ਆਇ ਉਮੰਡਾ। ਵਾਹਿ ਬੀਰ ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਚੱਕ੍ਰ ਮਾਰ ਮੁੰਡ ਕਟ ਡਾਰਿਯੋ। ਤੌ ਭੀ ਨਚਿਓ ਕਬੰਦ ਦੇਰਿ ਲੌ ਮਾਰਹਿ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰਿਓ। ਕੁਤਬਖਾਨ ਜਬ ਮਰਿਓ ਨਿਹਾਰਾ ਆਸ ਜੀਤਕੀ ਛੂਟੀ। ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਕੈ ਸੈਨਾਂ ਤੁਰਕੀ ਹੂਟੀ। ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਨੇ ਤਬ ਏਹੁ ਠਟਿਓ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਸਨਮੁਖ ਜਾਵੋਂ। ਦ੍ਵੰਦ ਜੁਧ ਤਿਸਤੈ ਮੰਗ ਲੈਹੌਂ

ਕਰ ਫਰੇਬ ਤਿਹ ਘਾਵੋਂ । ਤੀਰੰਦਾਜ਼ ਤੇਗ ਚਲਾਇਆ ਪਟੇ ਬਾਜ਼ ਬਲਕਾਰੀ । ਮੋ ਸਮ ਨਹੀਂ ਦੂਸਰਾ ਜਗ ਮੈਂ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਮਧ ਸਾਰੀ । ਦਾਉ ਘਉ ਕਰ ਮਾਰ ਗੁਰੂ ਕੋ ਫਤੇ ਸੁਜਸ ਜਗ ਲੈਹੋਂ । ਅਧਕ ਜਗੀਰ ਇਨਾਮ ਮਰਤਬਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਤੈ ਪੈਹੋਂ । ਏਹੀ ਠਾਟ ਕਰ ਗਟਕ ਪਜਾਲਾ ਪੀਰ ਮਨਾ ਕੇ ਚਾਲਾ। ਮਰੇ ਪਰੇ ਭਰਅਪਨੇਬਹੁ ਪਿਖਜਾਗਯੋ ਕੋਪ ਕਰਾਲਾ। ਗਰਜ ਤਰਜ ਢਿਗਢੁਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਊਚੇ ਐਸ ਉਚਾਰਾ । ਦੁੰਦ ਜੁੱਧ ਮੰਗਿਆ ਦੈ ਮੁਝਕੋ ਜੇ ਤੂੰ ਗੁਰੁ ਭਟਕਾਰਾ । ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਆਗੇ ਤੁਮ ਆਵੋ ਹਮਤੇ ਏਹੋ ਚੈਹੈਂ । ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਲੌ ਜਹਾਂ ਪੁਚਾਏ ਤੁਮਕੋ ਤਹਾਂ ਪੁਚੈਹੈਂ । ਕਰ ਲੈ ਵਾਰ ਹੌਂਸ ਨ ਰੈਹੈ ਸੁਨ ਕਰ ਕੋਪ ਕਰਾਰਾ । ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਮਾਨ ਖੈਂਚਕੇ ਤਕ ਗੁਰੁ ਕੋ ਸਰ ਮਾਰਾ । ਤ੍ਰਿਛਾ ਚੱਲਕੇ ਲਗਯੋ ਭਾਲ ਪੈ ਕਿੰਚਤ ਮਾਸ ਉਚੇਰਾ । ਰਕਤ ਬੂੰਦ ਨਿਕਸੀ ਸੋਹਿਤ ਇਮ ਮਨੋ ਤਿਲਕ ਜੈਕੇਰਾ । ਦੂਸਰਿ ਬਾਨ ਖਾਨ ਫਿਰ ਮਾਰਾ ਪੇਟੀ ਭਿਦ ਕੁਛ ਧਸਿਓ । ਖੈਂਚ ਨਿਕਾਸ ਖਾਸ ਸਰ ਲੈ ਗੁਰੁ ਅਤਿ ਰਿਸ ਧਰ ਧਨ ਕਸਿਓ । ਮਾਰ ਤੁਰੰਗ ਗਿਰਾਯੋ ਅਰਿਕਾ ਪਜਾਦਾ ਹੁਇ ਫਿਰ ਕਾਲਾ । ਬੋਲਜੋ ਮਮ ਸਮ ਹੋਇ ਪੀਰ ਜੀ ਲੜ ਫੜ ਖੰਡਾ ਢਾਲਾ । ਧਨਖ ਅਸ੍ਰ ਤਜ ਗੁਰੁ ਥਿਰ ਧਰ ਪਰ ਸਨਮੁਖ ਤਿਸਕੇ ਹੋਏ। ਕਹਯੋ ਮਾਨ ਲੋਨੇ ਅਬ ਤੁਮਰਾ ਲੜ ਲੈ ਭਾਵਤ ਜੋਏ । ਕਰ ਲੈ ਬਾਰਹੌਂਸ ਨਤ ਰੈਹੈ ਉਛਰ ਤੇਗ ਉਨ ਬਾਹੀ । ਲਈ ਢਾਲ ਪਰ ਗੁਰੁ ਫਿਰ ਮਾਰੀ ਸੇਲ੍ਹੀ ਗਹਿਓ ਬਚਾਹੀ ।

ਭਿਰਤ ਉਭੈ ਭਟਦਾਉ ਘਾਉ ਕਰ ਬਿਦਜਾ ਮੈ ਜੁਗ ਪੂਰੇ। ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਮੁਖਪਰ ਬੜਲਾਲੀ ਬਲੀ ਬਿਸਾਲ ਜਰੂਰੇ । ਕਿਧੋਂ ਗਜਿੰਦ ਉਭੈ ਕੇਹਰ ਕਿਤ ਬ੍ਰਿਤ੍ਰਾ ਸਰ ਕਿਤ ਇੰਦ੍ਰ। ਰਾਵਨ ਰਾਮ ਕਿ ਬਿਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ ਕਿਧੋਂ ਭੀਮ ਕੌਰਿੰਦ੍ਰ। ਕਬੀ ਲੇਤ ਖੰਡੇ ਪਰ ਖੰਡਾ ਠਨਕਤ ਉਠਤ ਚਿੰਗਾਰੇ। ਢਾਲਾਂ ਪਰ ਗਤਕੇ ਫਰੀਆਂ ਸਮ ਹੱਥਅਨੇਕੈ ਮਾਰੇ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਉਭੈ ਦਲ ਦੇਖਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਮਨਾਵੈਂ। ਗੁਰਕੇ ਮਹਿਲ ਮਹਿਲ ਪਰਤੇ ਪਿਖ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੋ ਧਿਆਵੈਂ। ਸਭਕੇ ਮਨਕੀ ਸਸਕ ਕਰਨ ਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਖਾਨ ਵੰਗਾਰਜੋ। ਬਾਰ ਤਾਹਿਕਾ ਲੈ ਢਾਲੇਪਰ ਗੁਰ ਤਿਹ ਢਾਲਾ ਮਾਰਿਓ । ਸਹਿ ਨ ਸਕਿਓ ਧਿਬ ਲਗਿਓ ਗਿਰਨ ਜਬ ਤਬ ਗਰ ਤੇਗ ਵਗਾਈ । ਲਗੀ ਕੰਧ ਪਰ ਦੋ ਧਰ ਕਰਕੇ ਧਸੀ ਧਰਨਿ ਵਿਚ ਜਾਈ । ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਮਰ ਗਇਓ ਭਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਫਤੇ ਰਣ ਪਾਈ। ਮਨ ਮੁਰਝਾਇ ਗਏ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਹਿੰਦੁਨ ਜੈ ਧੁਨਿ ਲਾਈ। ਚਲੇ ਪਲਾਇ ਤੁਰਕ ਮਾਲਕ ਬਿਨ ਕੋ ਕਰ ਸਕੇ ਲਰਾਈ। ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਪਰੇ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਤੁਰਕਾਨੀ ਪਰ ਧਾਈ। ਕਾਟਤ ਗਏ ਮੀਰ ਛੋਟੇ ਤਕ ਘੋੜੇ ਬਹੁ ਖਸ ਲਿਆਏ। ਤੁਰਕੀ ਸੈਨ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚੀ ਜ਼ਖਮੀ ਗੁਰੁ ਉਠਵਾਏ । ਲਗੇ ਹੋਣ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਘਰ ਘਰ ਸਿਆਪੇ ਪੁਰ ਪੁਰ ਮਾਹੀਂ । ਸਾਥ ਕਾਇਦੇ ਪਿਟਤ ਨਾਰੈਂ ਡੂਮਣੀ ਨੈਣ ਪਿਟਾਹੀਂ। ਮਖਣ ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ ਭਿਨੀਆਂ ਖਤਪਰ ਪਈਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ॥

ਜਿਨਕੇ ਪਤਿ ਸੁਤ ਬੀਰ ਮਰੇ ਰਣਮੋ ਰੋ ਰੋਧਰ ਲਿਟੀਆਂ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਫਤੇ ਪਾਇ ਇਤ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਇ ਬਿਸਾਲ। ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭਕੀ ਕਰੀ ਡੇਰੇ ਆਇਸੰਭਾਲ। ਕਮਰ ਕਸਾ ਗੁਰ ਖੋਲਯੋ ਦੇਖੇ ਜ਼ੁਖਮ ਅਨੇਕ। ਮਾਈਆਂ ਸਿਖ ਬਿਸਮਜ ਭਏ ਕਹਿ ਗੁਰ ਰਾਖੀਟੇਕ। ਜੋ ਸਿਖ ਰਣ ਵਿੱਚ ਮਰੇ ਥੇ ਤੇ ਸਭ ਦਏ ਫੁਕਾਇ। ਖਾਤੇਕਈਪੁਟਾਇਕੇ ਤੁਰਕ ਦਏ ਦਬਵਾਇ। ਸਿਖ ਤੁਰਕ ਜ਼ਖਮੀ ਕਿਤੇ ਸਭਕੋ ਗੁਰੁ ਇਕ ਸਾਰ। ਦੇਤ ਤਿਹਾਵਲ ਖਾਣ ਕੋ ਸਮਤਾ ਬ੍ਰਿੱਤੀ ਧਾਰ। ਇਸੀ ਹੇਤੁ ਤੈ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਭ ਭਏ ਜਥੇ ਆਨੰਦ। ਤੁਰਕ ਪਠਾਏ ਸ਼ਾਹਿ ਡਿਗ ਦੈ ਕਰ ਖਰਚ ਮੁਕੰਦ। ਜੱਦਪਿ ਖਬਰ ਰਣ ਹਾਰਕੀ ਸੁਣ ਰਾਖੀ ਥੀ ਸ਼ਾਹਿ। ਪਰ ਇਨਤੈ ਜਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਣ ਹੋਯੋ ਖੁਸ਼ ਵਾਹਿ। ਸੋਲਾਂਸੈ ਪਰ ਬਾਨਵੇਂ ਵਦੀ ਸੰਮਤੀ ਜੇਠ। ਹਤੇ ਤੁਰਕ ਰਣ ਕਰ ਗੁਰੂ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰੈਂ ਠੇਠ ॥

੫੭-ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਕਥਨ, ਫਗਵਾੜੇ ਢਿਗ ਜੰਗ, ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਜਾਨਾ

ਯੱਦਪਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਆਦਿਕ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਮਰਨਾ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਦੀ ਹਾਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂਕੀ ਬਹਾਦਰੀ ਸੁਣਕੇ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੂਹ ਫੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਭੜਕਿਆ, ਰੰਜ ਮੰਨਿਆਂ ਪਰ ਜਦ ਓਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜ਼ੀਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ)ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਾਈ

ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਠੰਢਾ ਹੋਯਾ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਏਹ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿਤੀ, ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਰੁਖ ਵੇਖਕੇ ਆਖਿਆ ਹਜ਼ਰਤ ਏਸਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਜਾਨ ਬਚਾਕੇ ਲੜਦੀ ਹੈ, ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਮਨ, ਤਨ, ਧਨ ਗੁਰੂ ਅਰਪਣ ਕਰ ਛਡਜਾ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਵਧ ਵਧਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਜਿਸਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਨਹੀਂ ਓਹ ਇਕੋ ਹੀ ਦਸ ਦਸ ਨੂੰ ਭਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸਿਪਾਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਨੌਕਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਆਪਨੂੰ ਜੰਗ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸਪਾਹੀ ਏਹ ਖਯਾਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਕਰੂ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੇਊ ਹੋਰ ਕੁਛ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਜਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਜਹਾਨ ਹੈ ਮਰ ਗਏ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਬਾਲ ਬੱਚਾ ਭੁੱਖਾ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਸਿਖ ਏਨ੍ਹਾਂ ਖਯਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਾਕ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਏਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਏਥੇ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਮਰਾਂਗੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪਵਾਂਗੇ। ਚੌਥਾ ਅਸਲ ਕਾਰਣ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜੀਕੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਗਜਾਕਾਰੀ ਮਾਤਬਰ ਲਾਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਪੱਖ ਪਾਲਦੇ ਹੋ, ਤੀਕੂੰ ਖੁਦਾਵੰਦ ਕਰੀਮ ਭੀ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਭਗਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ, ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਲਾਜ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਜਦ ਆਪ ਖੁਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬੰਦਿਆਂ

ਦੀ ਕੀ ਪੇਸ਼ ਜਾਏ? ਏਹ ਬਾਤ ਸੁਣਕੇ ਨਵਾਬ ਦਲੇਲ ਖਾਂ ਜੋ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੀ, ਬੋਲਿਆ: ਹਜ਼ਰਤ ! ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਸਭ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਥੋੜੇ ਹੀ ਸਿਖ ਦੇਖੇ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਸਿਖ ਹੀ ਸਿਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਨ ਅਜੇਹੇ ਫੌਲਾਦੀ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਚੁਭਦਾ, ਜੇਹੜੇ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਦਮ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਮੰਨ ਕੇ ਮੁਛਾਂ ਉਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਹਾਂਵਦੇ, ਸਿਖਾਂ ਅੱਗੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਏਹ ਕੁਛ ਕੁਦਰਤ ਕਾਦਰੀ ਹੈ। ਜਦ ਏਹੋ ਗੱਲ ਅਨਵਰਖਾਂ ਉਮਰਾ ਤੇ ਚੂੰਚਹਿਬੇਗ ਨੇ ਭੀ ਆਖੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਬੋਲਿਆ ਜਦ ਆਪ ਖੁਦਾਵੰਦ ਕਰੀਮ ਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਹੈ "ਅੱਲਾ ਮਨ ਫਕਰ ਫਕਰ ਮਨ ਅੱਲਾ" ਜੇਹੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਚੇ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਰਬ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਓਹ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਸੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਵਿਚ ਹੋਣ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਸਭਨੂੰ ਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਲੌ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਿਉਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮੀ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਕਾਰੀ ਕਰਾਈ ਤਿਉਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ॥

ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਦ ਓਹ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ ਹਾਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਮੁੜ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਖੁਦਾ ਪਾਸੋਂ ਹਿੰਦ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਿਵਾਵਾਂਗੇ

ਹੁਣ ਫੇਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹਿੰਦ ਫਤੇ ਹੋ ਗਈ ॥

ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਹਿਮਾਯੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਦ ਓਹ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਸਤ ਖਾਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਿਠ ਠੋਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਰ ਨਾ, ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਬਾਬਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੱਤ ਮੁੱਠਾਂ ਭੰਗ ਬਦਲੇ ਸੱਤ ਪੁਸ਼ਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਕਰੇਂਗਾ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਨਾਲ ਚਤੌੜ ਗੜ੍ਹ ਫਤੇ ਹੋਯਾ ਜਿਸ ਬਦਲੇ ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਯਾਰਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਣਾ ਝਬਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਚੌਥੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਹੁਣ ਸਭਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਏਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪਰਚੇ ਵੇਖਕੇ ਅਧਿਕ ਸੇਵਕ ਬਣ ਗਏ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਰਖਦੇ ਸੇ, ਸੋ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਤਾਂ ਬਖੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਫੌਜ ਕਸ਼ੀ ਕਰ ਰਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਹੀ ਘਾਟਾ ਹੈ, ਫੌਜ ਮੋਈ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ, ਖਜ਼ਾਨਾ ਖਰਚ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹੀ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਮੋਏ ਤਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਦੀ ਪਰਜਾ, ਉਸ ਫਕੀਰ ਦਾ ਕੀ ਗਿਆ, ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖ ਲਿਆ।ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਕੋਈ ਮੁਲਕ ਯਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਣਾ,ਉਸਨੂੰ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਸਮਝਕੇ ਪਰਜਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਗਰੀਬ ਗੁਰਬਾ

ਗੁਜ਼ਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੜਾਈ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਇਕ ਬਾਜ ਖੰਭਾਂ ਦੀ ਮੁਠ ਤੇ ਦੋ ਘੋੜੇ ਵਾਉ ਭਰੇ ਖਲੜ। ਅਸਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਮਾਨਾ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਅਪਣੀ ਚਰਚਾ ਚਲਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਸਿਰੜ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਆਢਾ ਲਾਉਣਾ! ਆਢਾ ਲਾਈਏ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਥੋਂ ਕੁਝ ਜਿਤ ਹਾਰ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਭੀ ਆਵੇ, ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਜਿਤਣਾ ਕੀ ਔਖਾ ਹੈ? ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦੇਈਏ ਜਿੱਤੇ ਗਏ ਫੇਰ ਜੋ ਮੰਗੋ ਸੋ ਲੈ ਲਓ। ਏਹ ਤਾਂ ਕਦੀਮੀ ਚਾਲ ਹੈ, ਫਲ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿੱਛਾਂ ਵਾਂਗੂ ਵੱਡੇ ਪੁਰਖ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਹੀ ਧੀਰਜ ਖਿਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਅੱਗੇ ਨਿਉਂਦੇ ਹਨ, ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਨਿਉਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਬੇਗ਼ਰਜ਼ ਹਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਗਰਜ਼ਮੰਦ ਹਨ॥

ਬੱਸ ਏਹੋ ਜਹੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵੇਖਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਵਲ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਨ ਕਰਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਲ ਫੌਜ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸੌਂਹ ਖਾ ਲਈ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇ ਸਰਬੰਧੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੇ ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਪੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਚੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਰਹੀ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਹੋਏ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਮੁਰਦੇ ਸੜਵਾ ਦਬਵਾ ਦਿੱਤੇ ਸੇ, ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ

ਪਿੰਡੋਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਟਿਬਜਾਂ ਤੇ ਝਾੜਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹੇ ਸੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿੱਦੜ, ਕੁੱਤੇ ਧੂਹੀ ਫਿਰਨ ਚੀਲ੍ਹਾਂ ਕਾਂ, ਗਿਰਝਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਭੌਂਦੇ ਦਿੱਸਣ, ਦੂਜੇ ਮੀਂਹ ਪਏ ਤੋਂ ਦੁਰਗੰਧੀ ਖਿੰਡ ਗਈ, ਹਾੜ ਲਗੇ ਬੋਲਣ ਸਾਵਣ ਨੇ ਡਡੂਆਂ ਵਾਂਙੂੰ ਮਾਰੋ ਮਾਰੋ ਫੜੋ ਫੜੋ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀਦੀ ਮਹਾਂ ਭਿਆਵਨੀ ਧੁਨਿ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਲਗੀ ਰਹੇ। ਤੀਜਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਮੋਏ ਸੇ ਓਨਾਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਸਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਓਹ ਚਿਹ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ ਦੂਜੇ ਓਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਲਾਣ ਦੀ ਅਵਾਜ ਪਈ ਆਵੇਤੇ ਅੰਦਰ ਮਾਈਆਂ ਪਾਸ ਆਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਂਆਂ ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਦੇ ਤੋਤਕੜੇ ਪਈਆਂ ਉਡਾਉਣ ॥

ਏਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣੇ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਜਦ ਅਸਬਾਬ ਗੱਡੇ, ਊਠਾਂ ਉਤੇ ਲਦਵਾ ਕੇ ਤੋਰਿਆ ਤੇ ਡੋਲੇ ਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਰ ਚੜ੍ਹਾਯਾ ਤਾਂ ਧੀਰ ਮਲ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਗੜਰਿਹਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਠੇ ਅੰਦਰ ਰਖਕੇਜੰਦਰਾ ਮਾਰ ਬੂਹੇ ਅਗੇ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਤੇ ਹੋ ਬੈਠਾ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸਨੂੰ ਖੋਟਾ ਸਮਝਕੇ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖਯਾ ਓਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ; ਓਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਈ ਤੇ ਵਹੁਟੀ ਭੀ ਪਾਸ ਹੀ ਰਖ ਲਈਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੋਂ ਕੀਰਤ-

ਪੁਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਉਧਰ ਜੇਹੜੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਗਿੱਲੇ ਗੋਹੇ ਵਾਂਗੂੰ ਧੁਖਦੇ ਹੋਏ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰ ਲੈਣ ਦੀ ਨੀਤ ਪੁਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਫਾਥੇ ਬਿੱਲੇ ਵਾਂਗੂੰ ਦਾਊ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸੇ,ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਘੇਰਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਵੇਖਕੇ ਕੱਠ ਕਰ ਲੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਬਦੁਲੇ ਖਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਹਿਮਦ ਖਾਂ ਤੇ ਵਲੀਖਾਂ, ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਜਮਾਲ ਖਾਂ, ਫਤੇ ਖਾਂ, ਰਈਸ ਬਸੀ ਸ਼ੇਖਾਂ ਵਾਲੀਦਾ, ਅਲਾਉਲ ਪੁਰੀਏ ਜਾਫਤੇਖਾਂਆਦਿਕਵੱਡੇਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਸੇ। ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਸੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਕੇ ਪੈਂਦੇਖਾਂ,ਕਾਲੇਖਾਂ, ਕੁਤਬਖਾਂ,ਲਲਾ ਬੇਗ,ਕਰਮਬੇਗ,ਮੁਖਲਸਖਾਂ ਜੇਹੇ ਵਡੇਰ ਮਤਗਜਿੰਦ ਭੀ ਦੰਦ ਭਨਾਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਸਿਕੰਜੇ ਵਿਚ ਪੀੜੇ ਗਏ ਸੋ ਅਸੀਂ ਬਿੱਲੇ, ਗਿੱਦੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਬਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਕੀਹ ਖੋਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ? "ਪਰ ਹੀਲੇ ਰਿਜ਼ਕ ਬਹਾਨੇ ਮੌਤ" ਕਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਪੰਜਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਪਿਆਦਾ ਲੈਕੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਲਾਹੀ ਪਿੰਡ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਸੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੇਖਕੇ ਇਕ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਨੇ ਜਲੰਧਰੋਂ ਦੌੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਦਿਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਸੈ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਜੀ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਦਾ ਰਾਖਾ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਆਪ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਰਾਂਸੈਬਿਧੀਚੰਦਜੇਹੇਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਉਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਪਿੰਡੋਂ ਅਧਕੋਹ ਝਾੜਿਆਂ ਦੀ ਵੱਕੀ ਵਿਚ ਜਾ ਖਲੋਤੇ, ਜਦੋਂ ਤੁਰਕ ਨੇੜੇ

ਚੁਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੁਗਾੜੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਦਾਗ ਦਿਤੀਆਂ, ਦੋ ਕੁ ਸੌ ਤਾਂਦੜਾ ਦੜ ਡਿਗਪਿਆਓਨ੍ਹਾਂਨੇ ਅਚਨਚੇਤ ਅਕਾਸੋਂ ਬਿੱਜ ਪਈ ਦੇਖਕੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਕੱਠੇ ਹੋ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛਲਜਾਂਨੂੰ ਜੋ ਲਾਗਾ ਟੋਰ ਆਰਹੇ ਸੇ ਮਿਲਾ-ਉਂਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਏਧਰੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਸਕੇ ਫੇਰ ਡੰਮ ਘੱਤੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਤੀਰੰਦਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਭੀ ਅਨੇਕ ਚੀਰ ਘੱਤੇ, ਸਾੜ੨ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ੀਘਰ ਤੀਰ ਛੱਡੇ ਕਿ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਨ ਖੜਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ, ਹੱਥ ਪੈਰ ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹਲਾਏ, ਅਨੇਕ ਸਿੱਖ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤੇ ਤੇ ਮਾਰੇ, ਪਰ ਓਹ ਮਾਂਗਵੀ ਧਾੜ ਪੈਰ ਜਮਾਕੇ ਨਾ ਲੜ ਸਕੀ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਪਿਛੇ ਹਟਦੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵੰਨੀ ਵਧ ਵਧਕੇ ਤੀਰਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਫੰਡ ਮਾਰਦੇ ਗਏ, ਜਦ ਛੀ ਸਤ ਸੌ ਡਿਗ ਪਿਆ ਫੇਰਤਾਂ ਤੇਜ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਜਾਨ ਬਚਾ ਗਏ ਬਾਕੀ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਭ ਢਾਹ ਲੀਤੇ, ਚਾਰ ਪੰਜ ਕੋਹ ਵਿਚ ਲੋਥਾਂ ਬਖੇਰ ਘੱਤੀਆਂ ਤਿੰਨਕੁ ਸੌ ਘੋੜਾ ਘੋੜੀ ਹਥਯਾਰਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਫਤੇ ਸਮੇਤ ਲੈਕੇ ਦੀਵੇ ਜਗਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੁੜ ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਆਪਨੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਚਕਵਾ ਲਿਆਏ। ਦੁਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਕਤਾਬ ਦਾ ਕਰਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:—ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਫਗਵਾੜੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਏਦੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਛੀ ਵਾਰੀ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਏਸ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ

ਸਾਰਾ ਮੈਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸੁਣਕੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਸਫ਼ਾ ੨੫੨ ਜੋ ੧੯੬੬ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਛਪੀ ਹੈ॥

ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਨੀ ਹੱਥ ਚੁੱਕਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਬੀ ਅਪਣੇ ਵਹੀਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕਸਵਾ, ਤੋੜੇ ਧੁਖਵਾ ਰੱਖੇ ਸੇ, ਓਥੋਂ ਚੱਲਕੇ ਬੰਗੇ ਕਸਬੇ ਪਾਸ ਜੀਂਦ ਪਿੰਡ ਉਤਰੇ, ਏਥੇ ਚਰਨ ਕੌਲ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਹੋਈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰ ਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਚਰਨਕੌਲ ਹੈ, ਬਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਮਹੰਤ ਰਾਮ ਸਰਨ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹੈ॥

ਓਥੋਂ ਚੱਲਕੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਪਾਸ ਦੁਰਗਾਪੁਰ ਪਿੰਡ ਉਤਰੇ, ਏਥੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਆਬੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਦੀ ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਲਯਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨੰਗਲਦੇ ਘਾਟ ਸਤਲੁਜੋਂ ਪਾਰ ਹੋਕੇ ਪਾਦਿਲਪਿੰਡ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਸੁਹੇਲਾ ਨਾਮੇ* ਤਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਜਲ ਪੀਣ ਸਾਰ ਮਰ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੂਜੇ ਘੋੜੇ ਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਸਾਉਣ ਵਦੀ ਤ੍ਰੌਦਸੀ ਨੂੰ ਕੀਰਤ ਪੁਰ

*ਅਠਮੀ ਰਾਸ ੨੩ ਪ੍ਰਜਾਇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਘੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਸਵਾ ਮਣ ਸਿੱਕੇ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਜੋ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਵਜਕੇ ਵਿੱਚੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਨਿਕਲੀਆਂ, ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਭੀ ਬੇਅੰਤ ਸੇ॥

ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ, ਫੇਰ ਅਠ ਨੌਂ ਬਰਸ ਓਥੇ ਹੀ ਰਹਿਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ॥

੫੯–ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦਾ ਤੇ ਧੀਰਮਲ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਜਾਣਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਰੋਪੜੀਆਂ ਦਾ ਜੰਗ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਜੇਹੜੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਤੋਰਿਆ ਸੀ ਜਦ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜਾਕੇ ਜੰਗ ਦਾ ਹਾਲ ਤੇ ਅਪਣਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੁਣਾਇਆ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੋਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੱਚੇ ਮੀਰ ਪੀਰ ਸਮਦਰਸੀ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਅਮਾਲ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਜਹੇ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਖਾਹਮਖਾਹ ਲੜਾਈ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਬੋਲਿਆ ਹਜ਼ਰਤ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਘਰ ਰੱਬ ਦਾ ਘਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਖੈਰ ਕਿਥੋਂ ਗੁਜਰੇ ? ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਸੁਣਿਆਂ ਹੋਊ ਜਦ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜੰਗ ਹੋਏ ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ ਬਰਖਾ ਹੋਈ ਬਦਬੋ ਉਠੀ ਤੇ ਹਾੜ ਬੋਲਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਜਦ ਫਗਵਾੜੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਵਲੀ ਮਹੰਮਦਖਾਂ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮਖਾਂ, ਜਮਾਲ ਖਾਂ

ਆਦਿਕ ਉਮਰਾ ਅਪਣੇ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਦਾ ਚਾਰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਡੇਰੇ ਉੱਤੇ ਜਾ ਪਏ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਸਿੱਖ ਥੋੜੇ ਹੀ ਸੇ ਪਰ ਖੁਦਾ ਜਿਸਦਾ ਹਾਮੀ ਹੋਗਿਆ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਡਰ ? ਐਸੀ ਚਟਪਟੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ, ਖਟਾ ਖਟ ਤਲਵਾਰ ਚਲੀ ਕਿ ਬਲੀਖਾਂ, ਜ਼ਮਾਲਖਾਂ, ਜ਼ਾਫਤੇ ਖਾਂ ਅਲਾਉਲ ਪੁਰੀਆ, ਬਸੀ ਵਾਲਾ ਕਮਰਦੀਨਖਾਂ, ਆਦਕ ਵਡੇ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸੌ ਪਠਾਣ ਸਮੇਤ ਮਾਰੇ ਗਏ ਬਾਕੀ ਦੌੜ ਆਏ। ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੜਨਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕੀਤੀ ਮੌਤ ਸਜਾ ਪਾਈ। ਏਹ ਬਾਤ ਨਵੀਨ ਸੁਣਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿਕਰ ਬੋਲਿਆ ਓਹ ਬੇਈਮਾਨ ਗੀਦੀ ਕਯੋਂ ਨਾ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀਰਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਆ ? ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੋਤਰੇ ਧੀਰਮੱਲ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੀ, ਓਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਮਾਂ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਾਬੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕੀਤਾ ਸੋ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਝਾ ਦੁਆਬਾ ਦੇਸ ਛਡਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਝਾੜਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਬਸਣਾ ਪਿਆ, ਮੈਂ ਓਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਨਾਜ਼ਮ ਕੁਤਬ ਖਾਂ ਤੇ ਸਿਪਾਹ ਸਾਲਾਰ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰਾਂ ਮੱਦਦ ਤੇ ਭੇਤ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਬਿਗਾੜ

ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਹਾਂ ਜੈਸੇ ਹੋਰ ਰੱਯਤ ਹ ਤੈਸੇ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਹਜ਼ਰਤ ਆਪਣੀ ਖਾਸ ਪਰਜਾ ਤੇ ਖੈਰ ਖਵਾਹ ਸਮਝੇ । ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਏਹ ਖਤ ਪੜ੍ਹਕੇ ਧੀਰਮਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਨਾਲਾਇਕ ਤੇ ਗੀਦੀ ਸਮਝਿਆ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਓਨ ਭੀ ਏਹੋ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਨਾਲ ਬਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਦੂਜੇ ਦਾ ਖੈਰ ਖੁਆਹ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਐਸੇ ਕਾਇਰ ਮੂਜ਼ੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਣਾ ਭੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਦੇਸ ਦੇਸ਼ਾਂਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਬਰ ਹੋਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਕੀਰਤਪੁਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੱਡੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਗਣੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਣ ਲਗ ਪਏ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਮੇਲਾ ਲਗਾ ਰਹੇ, ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਉਮਰ ਸ਼ਾਹ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸੰ: ੧੬੯੨ ਬਿ: ਨੂੰ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਆਏ, ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਵਛੇਰੇ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਨਕਦੀ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵਾਣੀਆਂ ਨੇ ਭੀ ਅਨੇਕ ਅੱਛੇ ਗਹਿਣੇ ਕਪੜੇ ਜਨਾਨੇ ਮਾਈਆਂ ਲਈ ਚੜ੍ਹਾਏ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਾਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਈਆਂ। ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਉਮਰਸ਼ਾਹ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਆਦਿਕ ਸਭ ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣ ਸੁਣ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ। ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ ਤੇ

ਹੰਡੂਰੀ ਆਦਿਕ ਕਈ ਰਾਜੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆ ਗਏ, ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਸੈਰਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਨੇ ਪਿਛੋਂ ਜੋਧਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਏ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਭ ਰਾਜੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਤਕ ਮਿਲਕੇ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਕਈ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰੇ। ਰੋਪੜੀਏ ਤੇ ਸਜਾਲਬੇ ਵਾਲੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਜੋ ਨਾਲਾਗੜ੍ਹੀਏ ਰਾਜਾ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਗਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਪ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ ਰਖਾਮਖੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਹੋ ਪਈ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਭਜਾਕੇ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੱਬ ਲਏ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਆ ਫੜੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਦੀ ਲਾਜ ਪਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਸ਼ੀਹਾਂ ਉਮਰਸ਼ਾਹ, ਆਦਿਕ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਛੇ ਸੌ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਦੇਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਇਨਾਂ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਛੁਡਾਕੇ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਦੱਬ ਲਏ।ਇਸ ਗਲੋਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਖਿਝ ਖਾਕੇ ਕਿੜੀ, ਬਲੋਲਪੁਰ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ, ਕੋਟਲੋ, ਸਜਾਲਬੇ ਆਦਿਕ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਮਾਰ ਕੁਟਕੇ ਕੱਢ ਛਡੇ ਤੇ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਗਣਾ ਦੱਬ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਤੇ ਦੀਨ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਏ, ਘਨੌਲੇ ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਮੁਠ ਭੇੜ ਹੋਈ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੀਰ

ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਪਰ ਜਾਂ ਪਠਾਨ ਜ਼ੋਰ ਦੇਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਆ ਪਏ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀਏ ਨੱਸ ਤੁਰੇ,ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੱਲਾ ਪਠਾਣਾਂ ਪੁਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ, ਉਮਰ ਸ਼ਾਹ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਸਾਂਗਾਰਾਣਾਂ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ, ਬਿਧੀਚੰਦ, ਮੰਗਲਸ਼ਾਹ, ਦੂਹੜ, ਕੁਸਾਲੀ ਆਦਿਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੋਧੇ ਅਪਣੇ ੨ ਜਥੇ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਚਿਤ੍ਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾ ਪਏ। ਬਰਛੇ, ਸੇਲੇ, ਸੈਫ, ਤੇਗੇ, ਘਸਾ ਘੱਸ ਘਸੋੜ ਦਿੱਤੇ, ਖੱਟਾ ਖੱਟ ਤਲਵਾਰ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ ਆਪਣੇ ੨ ਹੁਨਰ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਵਧ ਵਧਕੇ ਦਿਖਾਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਨੇ ਪਠਾਣ ਪਛਾੜਕੇ ਸਿੱਟ ਘੱਤੇ, ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਯਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੱਸੀ ਹੋਈ ਮੁੜ ਪਠਾਣਾਂ ਉਤੇ ਆ ਝੁਕੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਠਾਣ ਪਿੱਠ ਦਿਖਾ ਤੁਰੇ ਚਾਰ ਕੋਹ ਤੱਕ ਸਿਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਦੱਬੀ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਘੋੜੇ ਹਥਯਾਰ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਖੋਹ ਲਿਆਏ। ਫੱਗਣ ਵਦੀ ਪੰਚਮੀ ਸੰਃ ੧੬੯੨ ਬਿਃ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਆ ਬਿਰਾਜੇ।

੫੯—ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ ਲੜਾਈ, ਖੂਹ ਲਾਉਣੇ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਦਾ ਚਲਾਣਾ

ਸੰਃ ੧੬੯੩ ਬਿਃ ਨੂੰ ਵੈਸਾਖੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਆਈ, ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਏ ਤਾਂ ਰੋਪੜ ਵੰਨੀਂ ਸਤਲੁਜ ਦੇ

ਕਿਨਾਰੇ ੨ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਓਧਰ ਨਵਾਬ ਰਹਿਮਤ ਖਾਂ, ਫਤੇ ਖਾਂ, ਮਹੰਮਦ ਬਖ਼ਸ਼ ਆਦਿਕ ਰੋਪੜੀਏ ਪਠਾਣ ਭੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਟਾਕਰਾ ਹੋ ਪਿਆ, ਖੂਬ ਝੜਫੜੀ ਹੋਈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੀਰ ਰੋਪੜ ਦੇ ਨਵਾਬ ਰਹਿਮਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਜ ਗਿਆ, ਤੁਰਕ ਤਾਂ ਸਭ ਓਸ ਪੁਰ ਹੀ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਮਲੇਛਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਡੇਰੇ ਆ ਬਿਰਾਜੇ॥

ਏਸੇ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਖੂਹ ਲਵਾਇਆ ਜੋ ਕਲਜਾਨ ਪੁਰ ਪਿੰਡ ਸਮੇਤ ਲੋਹੰਡ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਰੁੜ ਗਿਆ। ਦੂਜਾ ਪਾਇਲ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਤੀਜਾ ਕੋਟਲੇ, ਚੌਥਾ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਤੇ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਭਾਈ ਅਲੇਖ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਏਹ ਚਾਰ ਖੂਹ ਲਵਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਪਿੰਡ ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਨੇ ਮਾਫੀ ਦੇ ਰਖੇ ਸੇ। ਏਸੇ ਸਾਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਰੇ ਤੋਂ ਓਸਦਾ ਵਡਾਪੁਤ੍ਰ ਦੀਪਚੰਦ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਇਕ ਘੋੜਾ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰੋ ਪਾਉ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਤਾਰਾਚੰਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁਤ੍ਰ ਸੇ- ਦੀਪਚੰਦ, ਕੀਰਤ ਚੰਦ, ਕਲਜਾਨ ਚੰਦ। ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੇ ਕਲਜਾਨ ਪੁਰ ਏਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਪਿੰਡ ਜੇਹੜੇ ਸੇ ਓਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਮਾਫੀ ਸਨ। ਸੋ ਜਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਸੋਢੀਆਂ ਨੇ ਨਾਂ ਸਾਂਭਿਆ ਤਾਂ ਰੰਘੜਾਂ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁਣ ਕਾਨ੍ਹਾਂ ਲੰਬਰਦਾਰ ਹੈ, ਮਾਫੀ ਦਾਰ

ਸੋਢੀ ਰਹੇ ਜੋ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥ ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣੇ ਕਰ ਉਸਨੇ ਛੀਨ ਲੀਤੀ। ਏਸੇ ਸਾਲ ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਹੋਇਆ, ਏਸਦੇ ਬਾਬਤ ਮੁਨਸ਼ੀ ਮਹਾਂਵਲੀ ਨੇ ਤਵਾਰੀਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦੁਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਕੇ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਨਾਗੋਰਾ ਇਕ ਕਲਾਨੌਰ ਦਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਕੁਟੰਬ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਉਸਦੀ ਬੇਟੀ ਵੱਲ ਚਿਰ ਤਕ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ ਜਾਣਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲ ਏਸ ਉਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੀ ਇਛਜਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਏਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਾਸੀ ਕਰ ਲਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਏਸਦੇ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪ ਵੰਨੀ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਏਸਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਦੇਖਦੇ ਸੇ, ਸਿੱਖ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸਾਡੀ ਬੇਟੀ ਹੈ" ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਲੋਗ ਧੰਨਜ ਸਿਖ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ॥

ਏਧਰ ਟਿੱਕੇ ਗੁਰਦਿਤੇ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਅਤੀ ਸੁੰਦ੍ਰ ਸਰੂਪ ਉਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋਕਰ ਉਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ ਠਹਿਰਾ ਲੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਸੌਂਕਣ ਆਉਂਦਾ ਦੁਖ ਮੰਨਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਜਾ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਰੁਦਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਟਿੱਕੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਆਖਿਆ ਏਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੇਟੀ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਬਜ਼ਾਹੂਨੀ

ਜੋਗ ਨਹੀਂ; ਟਿੱਕਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਤਾਂ ਮੁੱਕਰਕੇ ਸੌਂਹ ਖਾ ਗਿਆ ਪਰ ਚੋਰੀ ਬਰਾਹ ਲੀਤੀ। ਝੂਠੀ ਸੌਂਹ ਖਾਣ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਦਿਖਾਵੀਂ। ਏਹ ਸੁਣ ਕੇ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗ਼ਮ ਹੋਇਆ, ਅਠ ਦਿਨ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਨੌਵੇਂ ਦਿਨ ਸੇਵਕ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਾਉਣ ਲੈ ਗਏ, ਭਾਵੀ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰੜ੍ਹਦੀ ਪਰ ਰੜ੍ਹਾਉ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇ ਧੋਖੇ ਗਊ ਨੂੰ ਤੀਰ ਵੱਜ ਗਿਆ, ਓਹ ਮਰ ਗਈ, ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਨੇ ਗੋ ਹੱਤਿਆ ਹੋਈ ਸਮਝਕੇ ਓਸਨੂੰ ਜਿਵਾ ਦਿਤਾ, ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਰ ਭੀ ਗੁਸੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਰਾਮਾਤ (ਕਹਿਰ) ਦਿਖਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਏਹ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਦੇਖ ਕੇ ਟਿੱਕਾ ਜੀ ਨੇ ਅਟੱਲ ਰਾਇਵਾਂਙ ਚੁਪ ਚਾਪ ਅਕੱਲੇ ਹੀ ਬੁੱਢਣਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹਾੜੀ ਉਪਰ ਜਾਕੇ ਅਸੂ ਵਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ੧੬੯੩ ਬਿਃ ਨੂੰ ਸੱਪ ਦੇ ਕੁੰਜ ਛੱਡ ਜਾਣ ਵਾਂਗੂੰ ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ। ਜਦ ਇਹ ਖਬਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਰੁਦਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਦੀ ਦਾਹ ਕ੍ਰਿਆ ਗੁਰਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਭਾਵੀ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾਇ ਪਰ

ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਮਨੁਖ ਦੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਏਹ ਸਦਾ ਹੀ ਅਮਰ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਗ ਪੂਜਣ ਮੰਨਣਗੇ ਤੇ ਏਸਦੇ ਦੇਹੁਰੇ ਬਹੁਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰ-ਤਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਦੇ ਹਥਦੀ ਛਿਟੀ ਜੋ ਓਥੇ ਪੌਢਣ ਲਗੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਧਸਾ ਕੇ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਹੁਣ ਓਹ ਨਿੰਮ ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਈ ਖੜੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਪਾਠ ਕਰੌਣ ਲਈ(ਗੁਰੂ)ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲਜਾਉਣਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਗੜੀਏ, ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰੋਹਤ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰਭੇਜਿਆ, ਪਰ ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ(ਗੁਰੂ)ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਪਿਤਾਦੇ ਸ਼ੋਕਵਿਚ ਆਇਆ,ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਓਹ(ਗੁਰੂ)ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਏਹ (ਗੁਰੂ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਘਰ ਘਰ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਨਿਤ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਸਤ੍ਰਮੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਭੋਗ ਪਵਾਕੇ ਦਸਤਾਰ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਬਨ੍ਹਾ ਦਿਤੀ, ਹੋਰ ਭੀ ਸਭ ਮਸੰਦ ਤੇ ਸਾਕ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ ਆਏ ਸੇ ਸਭ ਨੇ ਪੱਗਾਂ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਜਥਾ ਜੋਗ ਰੁਪਯੇ ਧਰਕੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕ ਦਿੱਤੇ, ਨਾਗੋ ਰਾਇ ਨੂੰ ਜਿਸਦੀ ਬੇਟੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਜੀ ਨੇ ਬਜਾਹ ਕੇ ਛੋਹੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ,ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮਦਿੱਤਾ ਏਸ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਜਾਕੇ ਹੋਰ ਜਗਾ ਬਜਾਹ ਦੇਹੋ, ਓਨ ਓਹੋ ਕੀਤਾ, ਏਸ ਬਚਨ ਤੋਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਦੂਜਾ

ਬਿਵਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਯਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀਵੱਲੋਂ ਹੋਗਈ॥

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਨੇਕ ਚਲਨ ਧੀਰਜੀ ਨਿੰਮ੍ਰੀ, ਸਤੋਗੁਨੀ, ਉਦਾਰ ਚਿਤ ਸਰਬ ਭਾਂਤ ਲਾਇਕ ਸੇ, ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੇਹੜੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸਰਬਥਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਹਾਲ? ਤਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬ ਪਰਕਾਰ ਕਾਰ ਬਿਹਾਰ ਗੁਰ-ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਜੋਗ ਹੈ। ਦੇਹੁਰਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਰਾਜੇ ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜੀਏ ਨੇ ਸੰਃ ੧੯੯੨ਬਿਃ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਾਕੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਓਦੇ ਰਾਜ ਨਸ਼ਟ ਨਾਲ ਜ਼ਬਤ ਹੋਗਿਆ॥

੬੦-ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾਂ, ਸੁੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਦੀਪਮਾਲਾ ਦਾ ਜੋੜ ਮੇਲ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਲੋਗ ਤਾਂ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਦੀ ਮੁਕਾਣ ਆਏ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਟਿਕੇ ਰਹੇ ਤੇ ਅਨੇਕ ਚਲੇ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਟਿੱਕੇ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅਧਕ ਪਿਆਰ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਪੋਤਰੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨਾਲ ਰਖਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਓਦੋਂ ਸੱਤ ਬਰਸ ਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਣਾ ਗੈਹਣੇ ਕਪੜੇ ਚੰਗੇ ਬਣਵਾਉਣੇ, ਪਹਿ-ਰਾਉਣੇ, ਲਾਡ ਪਯਾਰ ਦੇਣਾਂ, ਬਾਹਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੈਲ ਨੂੰ

ਚੜ੍ਹਨਾ ਤਾਂ ਭੀ ਸਾਥ ਗੁਟ ਘੋੜੇ ਪਰ ਸਵਾਰ ਕਰਾ ਲੈਣਾ, ਕਦੇ ਸਤਲੁਜ ਕਨਾਰੇ ਸੈਲ ਕਰਨਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਤਰਨਾ ਤਾਂ ਭੀ ਸਾਥ ਰਖਣਾ। ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਭੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾਉਣਾ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਸਿਆਣੇ੨ ਲੋਗ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਬੈਠੇ ਸੇ ਕਿ ਹੁਣ ਗੁਰਿਆਈ ਏਸ ਪੋਤਰੇਨੂੰ ਦੇਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜਮੱਲ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਘਰ ਦਾ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਸੌਂਪ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਓਹ ਓਧਰੇ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਅਣੀ ਰਾਇ ਜੀ ਮਸਤ ਸੁਭਾਵ ਸ਼ਾਦੀ ਗਮੀ ਰਾਗ ਰੋਖ ਤੋਂ ਪਾਰਗਰਾਮੀ ਸੇ, ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸ੍ਵੈ ਸਰੂਪ ਦੇ ਧ੍ਯਾਨ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਜਗਤ ਜੰਜਾਲ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ, ਸੂਧੇ ਸਾਦੇ ਮਜ਼ਾਜ ਸੇ, ਪਰ ਕਦੇ ੨ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ ਪਰੇਰੇ ਹੋਏ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆ ਬੈਠਦੇ। ਹੁਣ ਕੁਛ ਤਾਂ ਦੀਪਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਤੇ ਕੁਛ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੇਸ ਦੇਸ਼ਾਂਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮਸੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਆਏ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਵਾਲੇ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਰਾਜੇ ਬਾਜ ਬਹਾਦੁਰ ਸਮੇਤ ਪਰਗਣੇ ਪੀਲੀ ਭੀਤ, ਗੋਰਖਪਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਲੈਕੇ ਕਈ ਬਰਸ ਪਿੱਛੋਂ ਆਏ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਰ ਭੇਟ ਦਾ ਜੋ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ, ਅਤੇ ਟਿੱਕੇ ਜੀ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣਦਾ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਰਾਗ ਰੋਖ ਰਹਿਤ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਪ੍ਰਸੰਨ

ਬਦਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ, ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਨਦੀ ਦੇ ਪੂਰ ਵਾਂਗੂ ਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਥਾ–"ਬਿਰਖੈ ਹੇਠ ਸਭ ਜੰਤ ਇਕਠੇ ॥ ਇਕ ਤਤੇ ਇਕ ਬੋਲਣ ਮਿਠੇ । ਅਸਤ ਉਦੋਤ ਭਇਆ ਉਠ ਚਲੇ ਜਿਉ ਜਿਉ ਆਉਧ ਵਿਹਾਣੀਆ" ॥ ਐਸਾ ਨਿਸਚਾ ਰੱਖਣਾਂ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਉਤੇ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾਂ ਏਹੋ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ । ਪੁਨਾਃ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਅਸ਼ਟ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭ ਸੰਗਤ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਜੋ ਸੰਤ ਭਗਤ ਨਿਸਕਾਮ ਆਏ ਸੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਬੇਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਕਰ ਆਤਮ ਗਜਾਨ ਦੇਕਰ ਮੁਕਤਿ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀਤਾ । ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਥਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਕੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਨਾਮੀਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੇਕਰ ਬਿਦਾ ਕੀਤਾ । ਰਾਜਾ ਬਾਜ ਬਹਾਦੁਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਦੇਖਕੇਨਿਹਾਇਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ, ਓਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅਧਕ ਸਰਧਾ ਰੱਖਣ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਸਤਸੰਗ ਕਰ ਨਿਹਾਲ ਹੋਗਿਆ ॥

ਇਕ ਸੁੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ ਨਾਮ ਫਕੀਰ ਬੁੱਢਣਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚੇਲਾ ਓਸ ਦੇਸ ਦੇਉ ਨੱਗਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮੰਨਜਾ ਤੰਨਜਾ ਹੋਯਾ ਸਿੱਧ ਪੁਰਖ ਜੋਗੀਰਾਜ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਦ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਰਾਜੇ ਬਾਜ ਬਹਾਦੁਰ ਸਮੇਤ

ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਉ ਨੱਗਰ ਉਤਰੇ ਤੇ ਸੁੰਦ੍ਰ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਤਾਂ ਓਨ ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਸੁਣ ਰਖੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਬੁਢਣ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਸੁਣਕੇ ਓਹਭੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਥ ਹੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਚਲਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਭਿਜੇ ਹੋਏ ਦੇਖਕੇ ਉਸਦੀ ਸਰਧਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜਾਗ ਪਈ, ਕਿਸੇ ਨਵਾਬ ਦੀ ਬੇਗਮ ਨੇ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਵਡੇ ਵਡੇ ਕੀਮਤੀ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਤਸਬੀ ਸਬਜ਼ੇ ਪਏ ਹੋਏ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਓਹੋ ਸੁੰਦਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਬਣਵਾਈ, ਨਜ਼ਰ ਨਿਆਜ਼ ਦਿਤੀ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਬਹੁਤ ਗੋਸ਼ਟ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋ ਗਈ, ਭਾਵੇਂ ਸੁੰਦਰਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਬਲ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲੈਣੀ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਸੀ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਕਲਯਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਚਾਰਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ਰਹਿਕੇ ਸਤਸੰਗ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ ਸਿਖੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਓਹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬੁਢਣ ਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗੂੰ ਸੁੰਦਰਸ਼ਾਹ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਰਧਾ ਰਖਣ ਲਗਾ, ਬਿਧੀਚੰਦ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਅਤਯੰਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਣੇ ਕਰ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਓਨ ਬਿਧੀਚੰਦ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲੀਤਾ ਕਿ ਜਦ ਮੈਂ ਬੁਲਾਵਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਦੇਉ ਨਗ੍ਰ

ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਜਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ॥

੬੧-ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਪਰ ਜਾਣਾ, ਬਾਮਣ-ਮਾਜਰੇ ਜੰਗ

ਰਾਜੇ ਦੀਪ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ ਵੈਸਾਖ ਸੰ: ੧੬੯੫ ਬਿ: ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੋਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਅਠ ਦਿਨ ਸਨਹਤ ਤੀਰਥ ਕਿਨਾਰੇ ਉਤਰੇ ਰਹੇ, ਖਲਕਤ ਬਹੁਤ ਦੂਰੋਂ ਆਈ, ਵੈਰਾਗ ਸੰਨਯਾਸ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹੀ ਸੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ ਹੋਰ ਲੋਕ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਪਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਚੋਬੇ ਤੰਬੂ ਅੱਗੇ ਸਾਏਵਾਨ ਹੇਠ ਕੀਮਤੀ ਫਰਸ਼ ਉਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੇ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਕੰਠਾ ਭਵੱਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਹੋਏ ਪਲੰਘ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ, ਸਿਖ ਚੌਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੰਗਰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਕ ਪੰਗਤ ਉਠੇ ਦੂਜੀ ਬੈਠੇ ਜਵਾਬ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀਹ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਸਿਖ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਘੇਰ ਕੇ ਲਿਆ ਕਰ ਗੱਫੇ ਛਕਾ ਰਹੇ ਸੇ, ਇਸ ਠਾਠ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਲੋਗ ਦੰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਸੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣ ਸੁਣ ਸਾਰਾ ਮੇਲਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਵੱਲੀ

ਝੁਕ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੋਗੀ ਸਨਯਾਸੀ, ਬੈਰਾਗੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਮਤਸਰ ਕਰ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਤੁਸੀ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਛੱਤ੍ਰੀ ਹੋਕੇ ਪੂਜਾ ਕਿਉਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ, ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵਜੀ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਸਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਜਦ ਤੁਸੀਸਭ ਲੋਗ ਉਨ੍ਹਾਂਦੀਆਂਮੂਰਤਾਂ ਬਣਾਕੇ ਪੂਜ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਸੀ ਕਿਉਂ ਨ ਪੁਜਵਾ- ਈਏ? ਤਾਂਤੇ ਤੁਸੀ ਪਾਖਾਣ ਪੂਜਾ ਛੱਡਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰੋ। ਜੇਹੜੇ ਆਪ ਹੀ ਕਾਲ ਵਸ ਹੋ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀਹ ਤਾਰੇਗੀ ? ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਉਂਦੇਂ ਹਾਂ ਤੇ ਪੂਜਾ ਜੋ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਸੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਾਖੀ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮ, ਕਰਮ, ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸੱਚੇ ਸਚੇ ਉੱਤਰ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜਸ ਹੋਯਾ, ਰਾਜਾ ਦੀਪ ਚੰਦ ਤਾਂ ਓਥੇ ਹਰਿ ਦੁਆਰ ਗੰਗਾ ਜੀ ਵੱਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦ ਹਟਕੇ ਬਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸ ਆਇ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਰੋਪੜੀਏ ਪਠਾਣ ਓਹ ਚਿਤਾਰ ਕੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿਤਾਇਆ ਸੀ, ਅਪਣੇ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੰਘੋਲ, ਬਹਲੋਲ ਪੁਰ, ਕੀੜੀ ਬਸੀ, ਕੋਟਲੇ ਆਦਿਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਰਾਹ ਰੋਕ ਖਲੋਤੇ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਮਣ ਮਾਜਰੇ ਪਾਸ ਆਏ ਤਾਂ ਪੰਜ ਛੀ ਹਜ਼ਾਰ ਪਠਾਣ ਨਗਾਰੇ ਢੋਲ ਵਜਾਉਂਦੇ

ਹੋਏ ਆ ਪਹੁੰਚੇ, ਤੀਰ ਤੁਪਕ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਜਾਨ ਤੋੜਕੇ ਲੜੇ ਪਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਅੱਗੇ ਥੋੜਿਆਂ ਦੀ ਕੀਹ ਪੇਸ਼ ਜਾਏ, ਓੜਕ ਸਿੱਖ ਬਾਮਣ ਮਾਜਰੇ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵੜੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਐਸੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਕਿ ਜੇਹੜਾ ਤੁਰਕ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਓਸੇਨੂੰਵਿੰਨ੍ਹ ਸੁੱਟਣਾ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੋੜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਤੀਰ ਓਤਨੀ ਦੂਰੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋੜੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਨ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸੰਝ ਤੋੜੀ ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਚਲਦੇ ਰਹੇ, ਅਨੇਕ ਹੱਲੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਤਾਕ ਸੀ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਛਾੜਕੇ ਪਿਛੇ ਹਟਾ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ, ਦਰਵਾਜੇ ਅੱਗੇ ਲੋਥ ਉਤੇ ਲੋਥ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਹਨੇਰੇ ਹੋਏ ਪਠਾਣ ਪਿੱਛੇ ਹਟਕੇ ਉਤਰ ਪਏ, ਜੇਹੜੇ ਸਿੱਖ ਘੋੜੇ ਦੌੜਾ ਗਏ ਸੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਖਬਰ ਜਾ ਕੀਤੀ, ਓਥੋਂ ਭਾਈ ਤਾਰੂ, ਕੁਸ਼ਾਲੀ, ਚੂਹੜ, ਰਾਮਾਂ, ਸਾਧੂ ਸਾਂਗਾ ਆਦਿਕ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਪਜਾਦਾ ਲੈਕੇ ਧਾਵਾ ਕਰਕੇ ਪੋਹ ਫੁਟਦੀ ਨੂੰ ਤੁਰਕਾਂ ਉਤੇ ਆ ਪਏ, ਘਸਾ-ਘਸ ਨੇਜ਼ੇ ਭਾਲੇ ਤੇਗੇ ਬਰਛੇ ਗੱਡ ਦਿੱਤੇ, ਭਾਰੀ ਕਟਾ ਵਢ ਹੋਈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਸੁਣਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਸਭ ਨਿਕਲ ਪਏ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲੇ ਨੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡ ਸਿੱਟਿਆ, ਜਿੱਧਰ ਜਿਸਤੋਂ ਨੱਠਾ ਗਿਆ ਨੱਸ ਗਿਆ, ਅੱਸੀ ਸੱਤਰ ਘੋੜੇ

ਹਥਿਆਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਏ । ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਿਧੀਚੰਦ ਹੋਰੀ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਰੋਪੜ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਮਹੱਲੇ ਜਾ ਵੜੇ, ਜੋ ਕੁਛ ਹੱਥ ਲੱਗਾ ਤਰਦਾ ਮਾਲ ਲੈਕੇ ਫਤੇ ਦੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੀਰਤਪੁਰ ਆ ਪਹੁੰਚੇ, ਏਸ ਲੜਾਈ ਦਾ ਹਾਲ ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਦੇ ਸਫਾ ੨੬੨ ਪਰ ਜੋ ੧੯੬੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਛਪੀ ਹੈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ॥

੬੨–ਮਾਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਅਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਹੁਣ ਦਿਨ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਦਾ ਦੇਖਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਸਚੇ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੱਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਪੋਤਰੇ ਨੂੰ ਦੇਣਗੇ । ਇਕ ਦਿਨ ਸੂਰਜ ਮਲ ਦੀ ਮਾਈ ਨੇ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਸਿਖਾਏ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਭ ਲੋਗ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਣਗੇ, ਸੋ ਆਪ ਦੇ ਅਗੇ ਸਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸੂਰਜ ਅਗੇ ਦੀਵਾ ਜਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਮੂੰਹ ਆਈ ਗੱਲ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਆਪ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਗਰਦਿਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇ ਲਾਇਕ ਸੀ ਸੋ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਪਜਾਰਾ ਲਗਾ, ਓਸਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧੀਰਮਲ ਸੀ ਓਹ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਬੈਠਾ, ਓਸੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਗੁਰੂ ਸਦਾਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆ ਪੁਜਾਵੇਗਾ,

ਹੁਣ ਆਪਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੂਰਜ ਮਲ ਅਧਕਾਰੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਲਾਇਕ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਅਪ੍ਰਾਧ ਛੱਡਕੇ ਪੋਤਰੇ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਦੇਣੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਯੋਗ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਗੇ ਆਪ ਮਾਲਕ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੋਲੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਈਸ੍ਵਰੀ ਨੇਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਏਹ ਬੜੇ ਭਾਰੇ ਜਪ ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜਿਸਦਾ ਭਾਗ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਸਾਥੋਂ ਦਿਵਾਵੇਗਾ, ਓਸਦਾ ਹੁਕਮ ਅਮੇਟ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਤੁਸੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਸੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਮਾਯਾ ਪਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ, ਸੋ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਤਾਂ ਸ੍ਰਕਾਰਾਂ ਸਦਾਵਣਗੇ। ਏਹ ਵਰ ਸੁਣਕੇ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦਾ ਰੁਖ ਵੇਖਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੀ। ਏਸੇ ਭਾਂਤ (ਗੁਰੂ) ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦੀ ਮਾਈ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਤਾਂ ਨਿਹਾਇਤ ਭੋਲਾ ਭਾਲਾ ਸੂਧਾ ਸਾਦਾ ਜੇਹਾ ਵਿਚਾਰਾ ਸੰਤ ਲੋਗ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਯਾ ਮਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਰਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਗੱਦੀ ਤੁਸੀ ਪੋਤਰੇ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਏਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਿਸ ਭਾਂਤ ਹੋਊ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਭਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਏਸ ਦੇ ਨਿਰਬਾਹ ਦਾ ਕੀ ਫਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈਂ? ਏਸ ਪਿਛੇ

ਅਨੇਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੇਗਾ। ਏਸ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੂੰ ਦੇਖੇਂਗੀ, ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭਾਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ "ਭੋਲੇ ਭਾਇਮਿਲੇਰਘੁਰਾਇਆ।" "ਚਤਰਾਈ ਨਾ ਚਤਰਭੁਜ ਪਾਈਏ॥" ਇਕ ਰਮਾਲਤੇ ਕਟਾਰ ਦੇਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਏਹ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਪਾਇਤਾ ਹੈ, ਰੱਖ ਛੱਡ ਜਦ ਏਸ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਮਿਲੂ ਤਦੋਂ ਦੇਈਂ, ਏਹ ਵਰ ਲੈਕੇ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ। ਏਸੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਤੇ ਮੋਹਣ ਜੀ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਪਰਚਾਉਣੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਏ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲਘੱਲਿਆ। ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਦਵਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਭਾਉ ਕੀਤਾ, ਦੋਮਹੀਨੇ ਟਿਕਾ ਰੱਖਿਆ, ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਤਸੰਗ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂਨੂੰ ਭੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇ, ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥

੬੩-ਬਿਧੀਚੰਦ ਤੇ ਸੁੰਦ੍ਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਲੋਕ

ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਸੁੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਘੱਲਿਆ ਹੋਯਾ ਉਸਦਾ ਚੇਲਾ ਬਾਰੇਸ਼ਾਹ ਉਸ ਦੇਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ, ਸੁੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਬਿਧੀਚੰਦ ਨੂੰ ਘੱਲੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਜੀ ਦੀ ਸੁੰਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗੂਹੜੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੇ

ਮਿਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਨੇ ਕਰ ਕੁਛ ਤ੍ਰਿਕਾਲੱਗਯਤਾ ਭੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਓਨ ਓਸੇ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਹੋਣਾ ਸਮਝਕੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਲਾਲਚੰਦ ਦੀ ਬਾਂਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਕੇ ਸਿਖੀ ਧਰਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਆਗਯਾ ਪਾਲਣ ਆਦਿਕ ਉਤਮ ਗੁਣ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਏ, ਬਿਧੀਚੰਦ ਦੇ ਵਿਛੜਨ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਬਿਧੀਏ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਜਲ ਬਹਿ ਤੁਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੱਠੇ ਰਹੇ, ਅਨੇਕ ਲੀਲ੍ਹਾ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰਮ ਸਨੇਹੀ ਮਿੱਤਰ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਦੋਵੇਂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਸੇ, ਘੁੱਟਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾਕਰ ਮਿਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੱਚਨ ਕੀਤਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ! ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਮੰਨੇਗਾ ਓਸਨੂੰ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਆਗਯਾ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਸੋ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣੀ ਚਾਹੀਏ, ਜਿਕੂੰ ਨਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਤਿਣਕੇ ਅਤੇ ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ ਰਾਹੀ ਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਹਨ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸੁੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸਚਖੰਡ ਨੂੰ ਪਧਾਰ ਅਸੀਂ ਭੀ ਆਏ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਜੋਧਸ਼ਾਹ, ਸਿੰਘਾ, ਭੱਲਣ, ਚੂਹੜ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਕੂੰ ਸਾਹੁਰੇ ਜਾਂਦੀ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਸਹੇਲੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਐਉਂ ਮਿਲ ਮਿਲ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਲੋਹਣ ਨਦੀ ਤੱਕ ਬਿਦਾ ਕਰਨ ਗਏ, ਭਾਈ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹਿਰਦੇ

ਰੂਪੀ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਰਖਕੇ ਬਾਰੇਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਥ ਹੋ ਲੀਤਾ। ਬਾਰੇਸ਼ਾਹ ਆਦਿਕ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਆਏ ਸੇ, ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੇਖਕੇ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਭਗਤੀ, ਬਬੇਕ, ਵੈਰਾਗ, ਗਯਾਨ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ ਚਲਕਰ ਜਦ ਦੇਉਨਗਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਸੁੰਦਰਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਬਿਧੀਚੰਦ ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ, ਅਠ ਪਹਰ ਪਿੱਛੋਂ ਸਮਾਧੀ ਖੁੱਲੀ ਤਾਂ ਸੁੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ ਬਿਧੀਚੰਦ ਨੂੰ ਸਾਖਯਾਤ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਦੇਖਕੇ ਭਾਈ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਤੇ ਬਾਗ ਬਾਗ ਹੋਗਿਆ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ। ਸੁੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਭਾਈ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪੂਜਨ ਕਰਾਇਆ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਨਾਯਾ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਗਯਾਨ ਚਰਚਾ ਦਾ ਪਰਚਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਓੜਕ ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਸੁਦੀ ੩ ਸੰਃ ੧੬੯੫ ਬਿਃ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰਸ਼ਾਹ ਇੱਕੋ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸੱਪ ਦੇ ਕੁੰਜ ਤਯਾਗਣ ਵਾਂਗੂੰ ਤਨ ਤਜ ਕੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪੁਰੀ* ਵਿਚ ਜਾ ਬਸੇ, ਸੁੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਸਮਾਧ ਇਕ ਹੀ ਜਗਾ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ

*ਪੁਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਰਨਨ ਸ਼ਿਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬਾਦ ਰੁਦ੍ਰ ਯਾਮਲ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਕਾਲ ਭੈਰੋਂ ਦੇ ਮਹੰਤ ਪਾਸ ਲੱਭੀ ਹੈ ॥

ਉਦਾਸੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਛ ਜਾਗੀਰ *ਭੀ ਹੈ ॥

੬੪–ਬਾਵਕ ਜ਼ਾਤੀ ਮਲਕ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਚਲਾਣਾ, ਬਵੇਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਮਿਲਣੀ।

ਚੇਤ ਸੰਮਤ ੧੬੯੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਹੋਲੀਆਂ ਖੇਲ ਕੇ ਬਾਵਕ ਰਬਾਬੀ ਨੇ ਚਲਾਣਾ ਕੀਤਾ, ਉਸਦੀ ਜਗਾ ਉਸ ਦੇ ਬੇਟੇ ਚਤ੍ਰੇ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਦੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਸਦਰਿਆਨਾਲਚੋਕੀ ਕਰਨ ਬਠਾਲਿਆ ਏਸੇ ਸਾਲ ਅਬਦੁਲੇ ਢਾਢੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਧਰਮ ਜੁਧ ਦੀ ਵਾਰ ੪੪ ਪੌੜੀਆਂ ਰਚਕੇ ਵਡੇ ਜਵਜਵੇ ਨਾਲ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ, ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਨਥ-ਮਲ ਮੌਜ ਦਰਿਆ ਭੀ ਸਨ। ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਾਯਾ ਦਿਤੀ, ਸਾਰੀ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਤੇ ਘੋੜਾ ਸੋਇਨੇ ਦੇ ਕੰਙਣਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਢਾਲ ਤਲਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ॥

---

*ਜਾਗੀਰ ਤੇ ਪੂਜਾ ਦਾ ਝਗੜਾ ਕਰਕੇ ਬੇਨਵਾ ਫਕੀਰਾਂ ਨੇ ਗਾਜ਼ਦੀ ਹੈਦਰ ਲਖਨਊ ਵਾਲੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਨ ੧੮੪੫ ਬਿ: ਨੂੰ ਸੁੰਦਰਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਨੁਵਾਬ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਭੈ ਦੇਕੇ ਆਖਯਾ ਮੈਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੇਵਕ ਹਾਂ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਫਕੀਰ ਰਹਿਣ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਆਪ ਓਥੇ ਜਾਕੇ ਬੇਨਵਾ ਨੂੰ ਕੱਢਕੇ ਕੜਾਹ ਕਰਾਯਾ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਨਕਦ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਜਾਗੀਰ ਦਿੱਤਾ, ਏਥੇ ਮੰਨਤ ਦਾ ਕੜਾਹ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਪੋਹ ਵਿਚ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਹਰ ਸਾਲ ਭਰਦਾ ਹੈ ਅਜੁੱਧਯਾ ਤੋਂ ੧੯ ਕੋਹ ਅਗਨ ਕੋਨ ਵਿੱਚ ਗੋਮਤੀ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਏਹ ਦੇਉ ਨਗਰ ਕਸਬਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਨੇ ਓਥੋਂ ਖਾਕ ਲਿਆ ਕੇ ਸੁਰਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਸਮਾਧ ਬਨਾਈ ਜਿਥੋਂ ਦਾ ਮਹੰਤ ਹੁਣ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੇਟਾ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਹੈ ॥

ਏਸੇ ਸਾਲ ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰੋਹਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਸਮਝਕੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦਯਾਰਾਮ ਦੀ ਬਾਂਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਆਪ ਮੇਰੇ ਜਜਮਾਨਹੋ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ੋ, ਜਿਸਤੋਂ ਮੇਰੀਕਲਯਾਣ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਧੰਨਯ ਜਨਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਤਿ ਵਰਨ ਅਭਿਮਾਨ ਤਿਆਗਕੇ ਅੰਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਏਹੋ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਬੋਲਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਕੁਛ ਏਹ ਨਵੀਂ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀਨੇ ਬਿਸ਼ਨਜੀ ਤੋਂ ਸੁਕਦੇਵ ਆਦਿਕਰਿਖੀ ਮੁਨੀਆਂਨੇ ਜਨਕ ਤੋਂ, ਨਚਕੇਤਾ ਨੇ ਧਰਮਰਾਜ ਤੋਂ, ਜਾਗਵਲਕ ਬਾਮਦੇਵ ਆਦਿਕ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਜਜਾਤੀ ਰਾਜਾ ਤੋਂ, ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਰਿਖੀਕ ਰਾਜਾ ਤੋਂ, ਏਸ ਭਾਂਤ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਦਯਾਦਾ ਹਮੇਸ਼ ਉਪਦੇਸ਼ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਏਹ ਸਭ ਕਥਾ ਬੇਦ ਤੇ ਉਪਨਿਖਧਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਏਸੇਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਆਦਿਕ ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤੇ ਦੇਵੀ ਛੱਤ੍ਰੀਆਂਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੂਜਦੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਤੋਂ ਲੈਕ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਪੂਜੀ ਜਾਂਦੀ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਆਪ ਛਤ੍ਰੀ ਸਦਾ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਦਯਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਪੂਰਬਕ ਪਾਂਚ ਕੋਸ਼*ਤੀਨਦੇਹ ਤਿੰਨੇ ਅਵਸਥਾਂ ਭਿੰਨ੨ ਦਿਖਾ ਕਰ ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਰਬ ਥਾਂ ਵੱਖਰਾ ਆਤਮਾਂਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਨੂੰ ਸਾਖਯਾਤ ਬ੍ਰਹਮਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ,ਜਿਸਥੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨ ਹੋਣੇ ਕਰ ਉਸਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਆਗਈ। ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ ਲੱਗ ਗਈ, ਜਾਂ ਫੇਰ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਸਨਮੁਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ

---

*ਅੰਨ ਮੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਮੈ, ਮਨੋ ਮੈ, ਬਗਜਾਨ ਮੈ, ਆਨੰਦ ਮੈ, ਏਹ ਪੰਜ ਕੋਸ਼ ਹਨ ਕੋਸ਼ ਨਾਮ ਮਜਾਨ ਦਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮਜਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਲਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਪੰਜਾਂ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਤ ਪੜਦਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਾਂ ਹੈ ਅੰਨਜ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ ਅਸਥੂਲ ਦੇਹ ਹੈ ਜੋ ਅੰਨ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ, ਸਮਾਨ, ਅਪਾਨ, ਬਿਆਨ, ਉਦਾਨ, ਏਹ ਪੰਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਬਾਣੀ, ਲਿੰਗ, ਗੁਦਾ ਏਹ ਪੰਜੇ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਸਭ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਣ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਸ੍ਰਵਣ ਤੁਚਾ, ਨੇਤ੍ਰ, ਰਸਨਾ, ਨਾਸਕਾ, ਏਹ ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਮਨ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ ਰਸ, ਗੰਧ, ਏਹ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਗਯਾਨ ਉਪਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਏਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਨੋਂ ਮੈ ਕੋਸ਼ ਹ। ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਮਨ, ਬੁਧਿ, ਏਹ ਜੋ ਸੱਤੇ ਮਿਲਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਵਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਏਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਗਜਾਨ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਸਖੋਪਤਿ ਯਾ ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਬ੍ਰਿਤੀ ਅਨੰਦ ਕੋ ਅ ਲੰਬਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਏਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਸਖੋਪਤ ਇਹ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਹਨ। ਅਸਥੂਲ,ਸੂਖਮ, ਕਾਰਨ,ਏਹ ਦੇਹਾਂ ਹਨ ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਥੀਂ ਪਰੇ ਸਰਬ ਦਾ ਸਾਖੀ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮਠਾਕਾਸ਼ ਤੇ ਮਹਾਂ ਕਾਸ਼ ਇਕ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਉਪਾਧੀ ਭੇਤ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਪਰਤੀਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਮੱਠ ਉਪਾਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਮੱਠ ਅਕਾਸ਼ਦਮਹਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ ਤੈਸੇ ਦੇਹ ਉਪਾਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਆਤਮਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੋਇਨੇ ਦੇ ਗੈਹਣੇ ਸੋਇਨਾ ਲੋਹੇ ਦੇ ਹਥਯਾਰ ਲੋਹਾ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਰੂਪ ਹਨ ਤੈਸੇ ਆਤਮਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਰੂਪ ਹੈ ਏਸੇ ਨਿਸਚੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਹੈ! ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ "ਜਿਉ ਜਲ ਮੈ ਜਲ ਆਇ ਖਟਾਨਾ। ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ।" ਏਹ ਕੈਵੱਲਯ ਮੁਕਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥

ਕਰ ਅਤਯੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ, ਚੇਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਭੱਕ ਭੱਕ ਪਿਆ ਕਰੇ "ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਗਹਿਬਰਾ ਸਚਾ ਰੰਗ ਚੜਾਉ ॥" ਭਾਵੇਂ ਏਸ ਰੰਗ ਅਰਥਾਤ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖ ਪੂਰਬਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਮੁਖ ਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰਵਣ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ, ਪਰੰਤੂ ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦਾ ਹੋਯਾ ਸੰ:੧੬੯੬ ਨੂੰ ਦੇਹ ਛੋਡ ਕਰ ਜਲ ਵਿਚ ਜਲ ਮਿਲਣ ਵਾਂਗੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਬੇਟੇ ਦਯਾਰਾਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਵਰਸ਼ ਕੀਤੀ ॥

ਸੰ: ੧੬੯੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਭੇਜਕੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਪਰ ਸੰਗਤ ਬੁਲਾ ਭੇਜੀ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਹੋਯਾ, ਦੀਪਮਾਲਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮੇਵੜੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਆਏ ਕਿ ਪੰਜ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ ਸਭ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਯਥਾ ਜੋਗ ਕਾਰ ਭੇਟਾ ਲੈਕੇ ਆਓ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਮਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਪਾਓ। ਉਧਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਜ ਧਜਕੇ ਤਖਤ ਪਰ ਆ ਬੈਠੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ(ਗੁਰੂ)ਹਰਿਰਾਇ ਜੀਨੂੰ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਲੀਤਾ, ਜਦ ਹੋਰ ਮਸੰਦ ਤੇ ਨਾਮੀਂ ਨਾਮੀਂ ਸਿੱਖ ਆ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਖਤ ਉਤੇਸ੍ਰੀ(ਗੁਰੂ)ਹਰਿ-ਰਾਇ ਜੀਨੂੰ ਬੈਠਾ ਕਰ ਭਾਈ ਭਾਨੇ ਤੋਂਗੱਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਤਿਲਕ ਕਰਾ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਾਲੀਏਰ ਅਗੇ ਰਖਕੇ

ਆਪ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰ ਸੂਰਜ ਮਲ ਤੇ ਸ੍ਰੀਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜੀਤੋਂ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਇਆ, ਪੁਨਾਂ ਸਭ ਮਸੰਦਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਗਏ, ਰਾਜੇ ਦੀਪ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀਏ ਤੇ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀਏ ਦਾ ਪੱਗ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲਿਆ। ਏਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਲਾ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਦੋ ਬਰਸ ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਬੱਬ ਕਰਦਿਤੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੈਠਿਆਂ ਬੈਠਿਆਂ ਏਸ ਦੀ ਕਾਰ ਚਲ ਪਏ। ਭਾਵੇਂ ਸੂਰਜ ਮਲ ਜੀ ਆਪਣੀ ਮਾਈ ਤੇ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਸਿਖਾਏ ਹੋਏ ਏਸੇ ਗਲੋਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋਕਰ ਗੱਡਿਆਂ ਉਤੇ ਅਸਬਾਬ ਲਦਾ ਕੇ ਕੀਰਤ ਪੁਰੋਂ ਤੁਰ ਚਲੇ ਸੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੋੜ ਲੀਤੇ ਅਤੇ ਸਮਝਾ ਬੁਝਾਕੇ ਟਿਕਾ ਰੱਖਯਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕਾਇਦੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਕੇ ਦੋ ਬਰਸ ਵਿਚ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਨਜ਼ਰ ਭੇਟਾ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਏਹਨਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਧਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਰਾਮ ਜਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ–ਏਸੇ ਸਾਲ ਪੀਰ ਪਰਹਿ ਕੈਵਾਨੀ, ਪੀਰ ਫਾਜ਼ਲ ਈਰਾਨੀ, ਪੀਰ ਹਸਨ ਅਲੀ ਅਰਬੀ ਜਿਸਨੂੰ ਮਾਰਫਤ ਵਿਚ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਤਾਰਾ ਖਤਾਬ ਮਿਲਯਾ ਹੋਯਾ ਸੀ ਏਸ ਦੇਸ ਦਾ ਸੈਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਸੁਣਕੇ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਆਏ, ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਹਕੀਕਤ ਅਰਥਾਤ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਫੇਰ ਮਾਰਫਤ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ

ਗਯਾਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪੁਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇਘਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਤ ਵਿਚਾਰ ਹੋਕਰ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤ, ਸਿੱਧੀ ਆਖੀਦਾ ਹੈ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰਹਿਕੇ ਦੇਖੀ ਦਿਖਾਈ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਲੀ ਜਾਕਰ ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਓਨਵੀ ਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਫੇਰ ਜਦ ਦਾਰਾ-ਸ਼ਕੋਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਮੁੜਕੇ ਪਰਬਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਲੈਂਦਾ ਹੋਯਾ ਨੰਗਲ ਦੇ ਪੱਤਣ ਸਤਲੁਜ ਲੰਘ ਕੇ ਕੱਤਕ ਸੰ: ੧੭੦੦ ਬਿ: ਨੂੰ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਆ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਈ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸੈਂਕੜੇ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਤੇ ਉਪਨਿਖਦਾਂ ਜੋਗ ਬਸਿਸ਼ਟ ਆਦਿਕ ਵੇਦਾਂਤ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਤਰਜਮੇ ਫਾਰਸੀਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ "ਕੁੰਜੀ ਗੁਰੁ ਸਉ ਪਾਈ।" ਏਸ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਅਨਸਾਰ ਜੇੜ੍ਹੀ ਕੁੰਜੀ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਓਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿ-ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਲੱਭਣੇ ਕਰ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੁਨਾ ਸ੍ਵੈ ਅਨੁਭਵ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਜੋ ਗੂੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਭ ਦੇ ਜਵਾਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਅਜੇਹੇ ਪਾਏ ਜੋ ਫੇਰ ਕਦੇ ਸ਼ੰਸਾ ਨਾਂ ਫੁਰਿਆ। ਤਦੋਂ ਪੀਰਫਾਜ਼ਲ ਈਰਾਨੀ ਆਦਿਕ ਸੱਚੇ ਆਰਫਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਜੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਸੁਨਾਈ ਸੀ ਸਹੀ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ

ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਦਾਸ ਸਮਝਣਾ, ਟਹਿਲ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ । ਜਾਗੀਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾ ਲੀਤੀ, ਆਖਿਆ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਦਵਾਕੇ ਹੁਣਜਾਗੀਰਦਾਰ ਬਣਦੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ । ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ ਨਿਹਾਜਤ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਹੋਕੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਗਿਆ, ਰੋਪੜੀਏ ਕਿੜੀ ਵਾਲੇ ਘਨੌਲੀ, ਮਨੌਲੀ ਆਦਿਕ ਠਿਕਾਣੇ ਵਾਲੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਥੋੜੀ ਥੋੜੀ ਲੜਾਈ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲੇ ਸੂਬੇ ਸਰਹੰਦ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੁਰਿਆਈ ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਤਾਂ ਪੀਰ ਹਸਨ-ਅਲੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਾਕੇ ਲਸ਼ਕਰ ਭੇਜਨੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ॥

ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਸੰਮਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤੇ ਸੈਨਾਂ ਨੂੰ ਅਰ ਮਹਿਲਾਂ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਧੀਰਜ ਦੇਕਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚਜੋ ਪਤਾਲ ਪੁਰੀ ਬਣਾ ਰਖਿਆ ਸੀ, ਆਸਣ ਬਿਛਵਾਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਠੇ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਭਜਨ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਖੋਲ੍ਹਣਾਂ । ਏਤਨਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਨਵੀਨ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨ ਸੁਗੰਧੀ ਲਗਾ ਕੋਠੇ ਅੰਦਰ ਜਾਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਬੈਠੇ, ਗੁਰੂਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਸਭ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅਲੌਕਕ ਚਮਤਕਾਰੇ ਜੇਹੇ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗੇ, ਜਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਕੇ

ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੰਧ ਨਾਲ ਪਿੱਠ ਲਗੀ ਹੋਈ ਪਦਮਾਸਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਦੇਖੇ । ਅਰ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਫਟਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖਕੇ ਸਭ ਅਚਰਜ ਰਹਿ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬੰਸ ਜਾਣੋ ਕਰ ਸਭ ਸ਼ੋਕ ਮੋਹ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਕੇ ਰੁਦਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾ ਗਏ ਸੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਧਰਾ ਧਰਾ ਰੁਦਨ ਕਰਨੋਂ ਹਟਾਇਆ । ਫੇਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਬਿਵਾਨ ਪਰ ਪੌਢਾ ਚੰਦਨ ਦੇ ਭਾਰ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਤਿਆਰ ਰਖੇ ਹੋਏ ਸੇ ਚੱਕ ਦੀਆਂ ਲਕੜਾਂ ਪਰ ਚਿਣਵਾਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੌਢਾ ਕਰ ਸਭ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਭਾਈ ਭਾਨੇ ਆਦਿਕ ਸਜਾਣੇ ਸਜਾਣੇ ਪਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਤੋਂ ਲਾਂਬੂ ਦਿਵਾਕਰ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ॥ ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰਜੁਲਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ ਨੇ ਦੌੜਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮੂੰਹ ਜਾ ਰੱਖਿਆ ਫੇਰ ਨਾ ਹੱਲਿਆ, ਉਸਦਾ ਬੇਟਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਭੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਜਲ ਮੋਇਆ, ਹੋਰ ਭੀ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਧੀਰਜ ਦੇਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਗਿਆ ਕਰ ਰੋਕ ਰੱਖਣਾ ਤਾਂ ਬੀ ਚਾਰ ਪੰਜ ਆਦਮੀ ਆਪਣਾ ਰੱਖਜਕ ਹੋਰ ਨਾ ਦੇਖ ਕਰ ਏਸੇ ਖ਼ਯਾਲ ਨਾਲ ਕਿ ਹੁਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਾਨੂੰ ਫੜਕੇ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨਾਲ ਮਾਰੇਗਾ ਕਟਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਲੇਜੇ ਚੀਰ ਕੇ ਮਰ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਏਹ ਸਭ ਲੋਕ ਜਹਾਂਗੀਰ* ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਭੱਜਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੇ ਹੋਏ ਸੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਥੇਰਾ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਸੇ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੀ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਅਮੀਰਾਂ ਵਰਗੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸੇ । (੧) ਰਾਣਾਂ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਆਇਆ । (੨) ਰਾਣਾਂ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੈਸਲਮੇਰ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਭਾਈ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਏਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਈ ਖ਼ੂਨ ਕਰਕੇ ਦੌੜ ਆਏ ਸੇ (੩) ਸਾਂਗਾਰਾਣਾਂ-ਇਸ ਦੀ ਭੈਣ ਸੂਬੇ ਨੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਮੰਗਾ ਲੀਤੀ ਸੀ, ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਘਰ ਬੁਲਾਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦੌੜ ਆਯਾ ਸੀ (੪) ਮੰਗਲਸ਼ਾਹ ਹੇਮੂਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੋਤ੍ਰਾ (੫) ਯਾਰ ਖਾਂ (੬) ਖ਼ੁਵਾਜਹਸਰਾ, ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਆਦਮੀ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਰਹੇ ਸੇ ॥

ਜਿਵੇਂ ਅਜੁੱਧਯਾ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਚੋਲਾ ਛੱਡਣ

---

*ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਨਾਮ ਸਲੇਮ ਸੀ ਤਖ਼ਤ ਪੁਰ ਬੈਠਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਪਦ ਰੱਖਯਾ, ਏਹ ਸੰਃ ੧੬੨੯ ਬਿਃ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜੇ ਜੈਪੁਰੀਏ ਦੀ ਬੇਟੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਕੇ ੩੨ ਬਰਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸੰਮਤ ੧੬੬੨ ਬਿਃ ਨੂੰ ਗੱਦੀਤੇ ਬੈਠਾ, ਏਸਨੇ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਰਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰਦੇ ਜੇਜ਼ੀਏ ਸੇ ਸਭ ਛੁਡਾ ਦਿਤੇ ਜੋ ਫੇਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕਰਾਏ । ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਜੋ ਕੋਈ ਪਰਜਾ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ ਫੜੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ॥

ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਸੀ ਓਹ ਹਾਲ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੋਲਾ ਛਡਣ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਭ ਸ਼ੋਕ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਡੁਬ ਰਹੇ ਸੇ। ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਾਲੀ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਜ਼ਰਦੀ ਛਾ ਗਈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਸਭ ਦੁਹ ਦੁਹਕੇ ਰੋਏ, ਹਿਜਕੀਆਂ ਬੰਝ ਗਈਆਂ ਅਨੇਕ ਗਮ ਦੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਗੋਤਾ ਖਾਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਪਏ, ਸੀਂਹ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਏ॥

ਏਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ* ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਔਲੀਆਂ ਅੰਬੀਆਂ ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧਕੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਕੱਦਾਵਰ ਬਹਾਦਰ ਬਲਵਾਨ ਸੇ ਸੁੰਦ੍ਰ ਸਰੂਪ ਚੌੜੀ ਛਾਤੀ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਾਂਗੂ ਲੰਬੀਆਂ ਬਾਹਾਂ, ਮੱਥਾ, ਕੰਧੇ, ਦੰਦ, ਪੱਬ, ਉੱਚੇ ਕਣਕਵੰਨ, ਹਰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਹਸਮੁਖ ਮਿਠਬੋਲੇ ਚੋਗਿਰਦਦਾੜ੍ਹੀ ਅਨੰਤ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਪੂਰਨ ਰਾਜਨੀਤ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਸੇ, ਉਦਾਰ ਐਸੇ ਸੇ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜੀਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਕੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਲੰਗ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਮਿਲ ਪਿਆ, ਇਕ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਇਨੇ ਦਾ ਇਕ ਕੰਗਣ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਦੂਜੇ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਕੰਗਣ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਏਸ ਤਰਾਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਓਹ ਮੰਗਦੇ ਗਏ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਛੱਲੇ, ਛਾਪਾਂ, ਦੁਗਲ, ਘੋੜਾ, ਬਸਤ੍ਰ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਕੇ ਦੂਜੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘੋੜੇ ਪੁਰ ਘਰ ਆਏ ਸੁਲ੍ਹਾਕੁੱਲ ਐਸੇ ਸੇ ਕਿ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ, ਕਰਤਾਪੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਦਿਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮਸੀਤਾਂ ਪਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ॥

ਏਹ ਗੁਰੂ ਸੰ: ੧੬੫੨ ਬਿ: ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ੧੦ ਬਰਸ ੧੧ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਬੈਠਕਰ ੩੧ ਸਾਲ ੧੦ ਮਹੀਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਗੁਰਿਆਈ ਕਰਕੇ ੪੮ ਵਰ੍ਹੇ ੯ ਮਹੀਨੇ ੪ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੋਗਕੇ ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ੫ ਸ਼ੁਕ੍ਰਵਾਰ ੬ ਘੜੀ ਰਾਤੀ ਰਹੀ ਸੰ: ੧੭੦੧ ਬਿ: ਤੇ ਸਾਲ ੧੭੪ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਚੋਲਾ ਛੱਡਕੇ ਸਚਖੰਡ ਗੁਰਪੁਰ ਵਿਚ ਜਾ ਬਸੇ।

ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਰਾਜੇ ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜੀਏ ਦੀ ਬਨਵਾਈ ਹੋਈ ਹੁਣ ਤਕ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਵਿਚ ਮੰਨੀ ਪੂਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮਾਇਣ ਬਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਗੁਜਰੇ ਹਨ, ਯਥਾ—'ਸੰਮਤ ਸੋਤਹਿ ਸੈ ਅਸੀ ਅਸੀ ਗੰਗ ਕੇ ਤੀਰ। ਸਾਵਨ ਸੁਕਲਾ ਸਪਤਮੀ ਤੁਲਸੀ ਤਜਯੋ ਸਰੀਰ" ਏਹੋ ਦਿਨ ਉਸਦੇ ਚੇਲੇ ਉਸਦੀ ਸਰਾਧ ਤਿਥੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਇਤਿ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ ਨੰ: ਦੂਜਾ
ਭਾਈ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਗਯਾਨੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਮਾਪਤੇ॥